

Lidt om mit liv og byfotografering

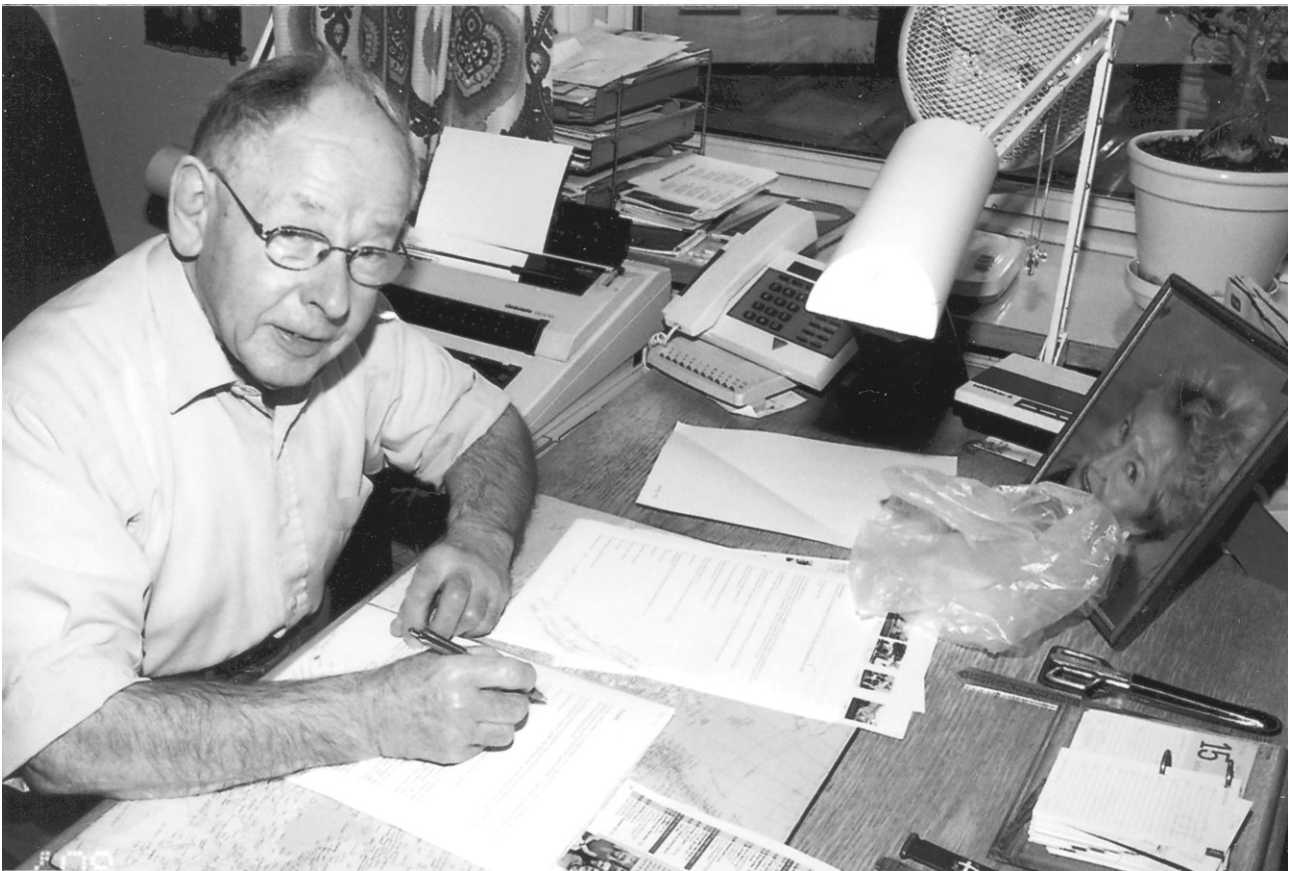
Erindringer
af

Frank Pedersen

Det historiske Udgiverværksted 2008

Frank Pedersen fortæller

Frank ved skrivebordet i hjemmet, hvor han læser korrektur på sin egen bog

Forord

Hermed foreligger den 18. udgivelse fra Det historiske Udgiverværksted i Grenaa.
En erindringsbog af Frank Pedersen.

Jeg har kendt Frank fra sidst i 1980'erne, hvor vi havde et samarbejde om at fotografere byens forretninger både ude og inde, og det samarbejde udviklede sig efterhånden til venskab. Frank kunne fortælle meget om det gamle Grenaa og de gamle forretninger i særdeleshed, og det var noget, der interesserede mig. Frank kunne også skrive, fandt jeg ud af, for hans julekort og breve var omhyggelige og tætskrevne, så jeg overvejede, om ikke alt det, Frank kunne huske, burde skrives ned.

Sådan omkring ved årtusindskiftet begyndte jeg at ”prikke” til Frank for at få ham til at skrive sine erindringer, men Frank undslog sig. Hans bror, Knud Pedersen, havde skrevet sine erindringer ”Mit liv i Grenaa”, og noget tilsvarende kunne Frank ikke lave, mente han. Jeg kom med nogle kommentarer om, at det også var rigtigt. Frank var ikke Knud, men Frank. Men han kunne jo skrive sine erindringer på sin egen måde.

Det gik der nogen tid med at diskutere, men så endelig fik jeg nogle tætskrevne sider med erindringer fra Frank. De var godt skrevne, og jeg pukkede på for at få mere. Det gik også fint, indtil nogle venlige personer fik overtalt Frank til at installere en computer, ”for med alt det skriveri vil det blive meget nemmere”. Og så gik det helt galt. Den nye teknik drillede Frank i uhørt grad, og de sidste sider er blevet til med forsinkelser og måneders mellemrum og er blevet samlet efter interviews med Frank.

Også i denne bogudgivelse har det været til uvurderlig hjælp at have Inge Larsen og Bent Kjeldsen fra Det historiske Udgiverværksted i baghånden, Inge Larsen til at skrive det hele sammen og læse korrektur og Bent Kjeldsen til at redigere billederne og sætte dem ind på deres pladser.

Det historiske Udgiverværksted 2008
Niels Kjeldsen

Indholdsfortegnelse

Lidt om mit liv og byfotografering	1
Ansæt hos slagtermester Sandberg	8
Møgelkærlejren	21
Klosterhedelejren	27
Fotograf hos frk. Rosenstand	28
Skrædder i Grenaa	29
Autofirmaet Andreas Jakobsen	30
De gamles Hjem, Lillegade 48	40
C.J. Mommers Stiftelse	40
Børnehaven på Rosenvinges Plads	41
Mit nye hjem, Storegade 22	42
Sammenhold i familien	48
Flere gode venner	49
Fotografering	50
Baunehøj Mølle	51
Glæder og oplevelser for den gamle byfotograf	55
Peters og Lenes kobberbryllup	56
Kulturpris fra Unibank	56
Lions Clubs fotoudstilling på Museet	58
Årets kagepris	58
Fotokalenderen	59
Ferieminder	60
Mit testamente	62
Lidt pjank til Frank	63

Lidt om mit liv og byfotografering

Frank 2 år gammel

Da jeg aldrig har ført dagbog over mit livs hændelser, må jeg bruge det gamle ordsprog, at hvad man i ungdommen nemmer, man sent i alderdommen glemmer. Jeg vil forsøge efter bedste evne, og som jeg mindes eller husker det, at sætte enkelte datoer og årstal på nogle af de forskellige episoder for dog at have lidt styr på tiden fra min grønne ungdom og frem til nu, hvor jeg er blevet de 85 somre.

Efter sigende var jeg kun nogle få uger gammel, da mine forældre, fhv. snedkersvend og lejetjener Ejner Pedersen og hustru Kirstine Pedersen, kaldet Ditte i daglig tale, flyttede fra Havnevejen til Bredstrupvej 1, senere omdøbt til H.P. Rosenvinges Plads, opkaldt efter stifteren af Grenaa Dampvæveri og fabrikant H.P. Rosenvinge, et sted, som jeg vil betegne som mit hjem gennem ca. 53 år.

Dengang og frem til ca. 1940erne var der gammeldags ”das” overalt i byen, indtil det ved lov blev bestemt, at alle huse i fremtiden

skulle have installeret træk og slip i husene, idet den gamle ordning med natrenovation ville bortfalde. Vi havde to sådanne gammeldags ”das” ude i gården, hvor jeg fra mit sovekammervindue mangen nat har hørt, når natmændene kom for at tømme latrintønden, og det lugtede ikke altid lige godt, i særdeleshed ikke på en varm sommerdag. Puha. Med loven om træk og slip inde i husene blev mine forældre tvunget til at bygge en ”kasse” uden på huset ud til gården, og det skete i ca. 1940erne, hvorved jeg fik et dejligt ungkarleværelse på 1. sal samt et dejligt badeværelse med toilet og vaskerum i stueetagen.

Jeg kan svagt erindre, at vi havde et hønsehus, hvori der var dværghøns. Disse høns var nogle gale spektakler, og jeg var bange for hanen, for den fløj efter mig for at hoppe op og hakke mig i rumpen. Efter endt hønsehold blev det gamle hønsehus brugt til legehus, og jeg fik installeret et gammelt rat der, og så blev der leget bil derinde. Dyt – dyt. Båt – båt!

H.P. Rosenvinges Plads 1 ca. 1951

En anden, men senere erindring fra H.P. Rosenvinges Plads er, at Laurs Møllers stald blev bombesprængt, fordi de der kørte for tyskerne, og de havde deres heste opstaldet hos ham. Hestenes seletøj blev også skåret i stykker.

I mit hjem havde vi telefon med nr. 401, for far var vistnok formand for Lejetjenerforeningen, hvad dette så end var, men vi havde altså en telefon, der hang på en væg nærmest døren ud til forgangen. Telefonen var

på størrelse med et mindre medicinskab, hvor jeg en overgang troede, at der sad en dame inde i, for når man løftede telefonrøret af, drejede på et lille håndtag, så lød der gerne en damestemme, der sagde "Centralen". Altså måtte der sidde en dame inde i telefonen og sige ordet "Centralen". Det var også forbudt legetøj for os børn at røre telefonen, selv om det var fristende at prøve at løfte røret af for at høre damen sige "Centralen".

H.P. Rosenvinges Plads 1964. Det gule hus med den store kvist var mit hjem fra 1922 til 1975. Maleriet er en guldbrillupsgave til vore forældre fra os tre sønner. Det er udført af Carl Laurits Rosenkamp på bestilling af mig

Engang skulle telefonen af en eller anden årsag repareres, og dertil kom en stor mand, som hed Lindholm, kan jeg huske. Jeg var meget imponeret over ham, for han turde godt løfte røret og sige "kontrolopringning", ikke andet. Tænke sig, at han turde gøre sådan noget, som var forbudt for os andre. En anden gang kom han også på besøg, og igen var jeg meget interesseret i, hvad han nu fandt på at lave. Jo, sør'me om han ikke lukkede "medicinskabet" op for at se på den indvendige side, men der sad jo ikke nogen dame derinde og sagde "Centralen". Hvor mon hun så var henne? Det var noget af et mysterium for en bitte knægt som mig. Senere er jeg heldigvis blevet noget klogere på, at der er noget, der hedder ledninger og kabler, men det er en anden historie.

Vi havde også et baghus, hvor der blandt andet var gammeldags "das", vaskehus, radio- og cykelværksted og en garage, alt sammen fuldt

udnyttet. Dasset behøver vist ikke nogen nærmere forklaring, det var kendt af alle mennesker. I vaskerummet var en koldtvands-hane, gruekedel samt diverse vaskebænke og vaskebrætter til gammeldags vaskemetode. Det har sikkert været hårdt arbejde for mor, når hun skulle vaske alt vores tøj efter syv børn samt fars og mors eget tøj. På et tidspunkt fik mor en slags vaskemaskine, så at hun på den måde blev fri for det gammeldags vaskebræt. Vaskemaskinen var en slags trækar på vistnok fire ben. Inde i selve karret var anbragt et kolignende yver med fire eller tre træpatter, som, når vi trak det store svinghjul uden på karret, skiftevis drejede højre og venstre om og på den måde vaskede det i karret nedlagte tøj. Det var datidens store vaskeopfindelse, som skulle hjælpe mor til en lettere vaskeproces. Tøjet skulle selvfølgelig som altid både skidenvaskes og koges og efter endt vask igen renkoges og skylles, inden det kunne hænges ud i gården til tørring. Var det eventuelt vinterdage med frost, var tøjet ofte så stivfrossent, at det måtte ind i stuen til optøning, inden det kunne lægges sammen og eventuelt stryges.

Ved siden af vaskehuset havde vi et par ledige rum, der dengang var udlejet til Martin Skjødt Rasmussen, som havde radio- og cykelværksted samt bil- og motorcykelkøreskole, vistnok en af byens første køreskoler. Martin Skjødt Rasmussen, i daglig tale kaldet Skjødt, havde ikke telefon ovre på værkstedet, men havde lov til at bruge mine forældres telefon både til eget kald, og når eventuelle kunder ringede til ham. Desuden havde han lejet det store værelse på 1. sal samt fik sin middagsmad hos os, altså en form for pension. I de første åringer af sit liv var Skjødt ungkarl, men på et eller andet tidspunkt kom der en dame, Esther, ind i hans liv. De blev senere gift med hinanden, men det er en anden historie, som ikke vedkommer min historie.

Jeg husker, at jeg godt kunne lide at komme ind på hans værksted, når han blandt andet lavede sine egne radioer, som, når de var fæ-

dige, virkelig kunne sige noget i højtaleren. Det var jeg vist lidt duperet over, for vi havde ikke selv nogen form for radio i mit hjem dengang. Det fik vi først, da mine forældre kunne fejre deres 60 års fødselsdag med otte dages mellemrum i april 1955, den 9. og 17. Og fjernsyn var der slet ikke tænkt på dengang, det kom først meget senere.

Vi fire små, Frank, Tove, Ulla og Bent ville jo gerne have et trillehjul at lege med på gaden. Denne var endnu ikke så befærdet med biler, at der var nogen fare for bilulykker. Skjødt havde jo masser af gamle cykelhjul, der skulle kasseres, og det var lige legetøj for os børn at få et sådant gratis cykelhjul og helst med et gammelt dæk på, for så larmede det ikke så meget ude på gaden. Der var nemlig nogle naboer, der følte sig lidt generede af vores larm, når vi løb med et sådant hjul. En dag var jeg så heldig, at jeg af Skjødt fik et gammelt motorcykeldæk uden fælg. Det var jo nærmest lydløst at køre med på gaden, så nu kunne naboerne da ikke klage over mig, for nu var jeg fint kørende, mere end den, som måtte tage til takke med et cykelhjul, der larmede mere. Foruden os fire søskende, som allerede er nævnt, var der flere andre børn i nabolaget, børn, der også gerne ville lege og have et trillehjul, som vi sagde.

Noget andet, som også kunne optage vore interesser, var kanekørsel om vinteren. Jeg ved ikke, hvorfor der var mere sne dengang end nu til dags, men vi havde da masser af sne, så meget, at når landboerne kom ind til byen i kane, kunne vi mange gange få lov til at stå på gængerne. Det var især, når landboerne kom ind til Svineslagteriet, som kun lå ca. fem til ti minutters gang fra mit hjem, med en enkelt gris eller måske et par stykker, der skulle slagtes, så kunne vi børn godt få en kanetur helt hen til slagteriets indkørsel, for længere måtte vi ikke komme. Dengang havde Grenaa Kommune ikke de maskiner til snerydning, som de har nu til dags, hvorfor sneen fik lov til at ligge, så at der kunne køres i kane til slagteriet. Og det var i øvrigt også, før

lastbilerne overtog transporten af grisene til slagteriet. At jeg så på et langt senere tidspunkt under krigen i 1940-1945 skulle få min næsten daglige gang på slagteriet efter forskellige kødvarer og indmad, er en hel anden historie.

Med hensyn til omtalte Skjødt husker jeg, at han engang havde solgt en helt ny og flot cykel til en mand. Cyklen kostede dengang 350 kr., hvilket var mange penge. Da manden kom ud på gaden, skulle cyklen lige prøves af for, hvor godt den kørte. Han kom desværre ikke ret langt, for da han kom hen til hjørnet af Rosenvinges Plads og Nygade, brasede han lige ind i en bil, der kom fra Nygade, og så var den nye, pæne cykel næsten ødelagt. Hvad der eventuelt skete videre med cyklen, kan jeg ikke huske mere.

På et senere tidspunkt opsgav Skjødt sit lejemål af værkstedet for at åbne en ny butik i vistnok Storegade. Husnummeret kan jeg ikke huske, og der ender min historie om vores cykel- og radioforhandler Skjødt.

Efter Martin Skjødts afrejse stod værkstedet tomt i nogle år, indtil en Otto Jensen lejede det som cykelværksted i årene 1940-1945, altså under krigen, hvor Danmark var besat af tyskerne. Dette med cykelværksted var vist kun et skjul for frihedskæmperne, der brugte lokalerne til opbevaring af våben og ammunition til frihedskampen. Jeg tror ikke, hverken mor eller far var klar over, at værkstedet blev brugt til den slags krigsværktøj, for så tror jeg ikke, far ville have lejet det ud af hensyn til faren for opdagelse. Jeg var ikke hjemme i Grenaa hin 5. maj 1945, da Danmark blev befriet, og ved derfor heller ikke, hvad der skete med dette våbenlager, og hvad de ellers havde gemt der.

Min far havde alle tiders dejlige snedkerværksted i de gamle lokaler. Alt hans snedkerværktøj og høvlebænk og limovn stod parat til at blive brugt, da far gik på pension. Helt holde op med at snedkerere kunne han ikke, og

det rygtedes snart, at far var særdeles dygtig til at polere møbler op, så de skinnede som nye. Jeg ved ikke, hvor tit jeg har set far komme hjem med en kasse eller en sæk træ, der for mig lignede en sæk brænde til limovnen eller kakkelovnen. Men når fatter havde haft dette træ under kyndig behandling nogen tid, så opstod der måske en ny, flot poleret stol, en reol, et skab eller et flot og velskinnende bord, alt efter hvad træet nu var beregnet til, og efter sådan en møbelrestaurering og efter endt arbejde var far stolt og glad over sit altid vellykkede arbejde. At han så en gang imellem kunne bande arbejdet langt væk, når noget ikke ville lykkes for ham, siger jeg kun for en god ordens skyld, for sådan kunne han også være. Jeg har ingen bestemt tid på, hvornår han holdt op med at snedkerere på værkstedet, for på et tidspunkt måtte han holde op for at hjælpe mor med lidt husligt arbejde, vel nok fordi mors syn var forringet, hun var næsten halvvejs blind på grund af en øjensygdom. Men dette med husligt arbejde lå vores far meget fjernt, han var kun vant til at betjene høvl, sav og hammer samt andet snedkerværktøj. At bruge en støveklud, støvsuger eller andet rengøringsmiddel var slet ikke noget for far, der nærmest blev sur og gal over sådant arbejde og i stedet satte sig hen til vinduet for at se gennem gadespejlet, hvem der kom gående på gaden. Når jeg så var hjemme i weekenden, måtte jeg tage en del af det arbejde, som far ikke forstod, skulle laves i hjemmet.

Jeg havde arbejdet hos slagter Sandberg i ca. syv år, og under dette arbejde med det meget kød havde jeg opnået en del færdigheder i at håndtere og se på kødstykkerne, hvad disse kunne bruges til i en husholdning. På et tidspunkt opstod også den tanke, at en skønne dag ville jeg blive alene i huset, og der ville ikke være nogen mor til at lave varm mad til mig efter arbejdstid, og hvad så? Ud over færdighederne fra Sandbergs meldte jeg mig til et madlavningskursus for mænd, så at jeg på denne måde fik flere færdigheder i at lave mad. Så vidt jeg husker, deltog jeg i tre vintre i

træk i madlavningskurser, og det var både interessant, belærende og sjovt. Kurserne var dels på Søndre og dels på Østre Skoles køkkenafdeling, men alligevel godt og interessant, så jeg nu havde flere og bedre færdigheder i den kulinariske kunst, hvilket er kommet mig til gode mange gange senere i livet. Ja endog så meget, at jeg op til flere gange har haft selvstændige selskaber her i mit hjem til blandt andet fødselsdage med op til 12 gæster til spisning med alt, hvad dertil hører af forret, hovedret og dessert. Mens jeg havde mor hjemme, havde hun givet mig de første informationer i at lave mad, så at jeg ikke var helt ukendt med madlavningen, men ved at deltage i de nævnte kurser, blev det meget bedre for mig og også mere interessant at lave mad. En overgang havde jeg også bror Knud på kost, når svigerinde Ellen skulle på barselsbesøg hos deres datter Inge, når hun havde født et barn. Knud kunne ikke følge med, for han skulle passe sit arbejde som rådhusbetjent og måtte derfor blive hjemme. Knud kunne intet i et køkken, ”men så er det så rart og dejligt, at vi har Frank, det kan han sagtens klare”, og jeg tror også, at Knud var mere end tilfreds med den varme mad, jeg lavede til ham, det gav han da udtryk for flere gange. Og selv var jeg da også glad for, at jeg på den måde kunne være ham til hjælp med varm middagsmad, for det ville han aldrig selv have kunnet klare.

Både mor og far var ved at være slidt op, for de havde arbejdet hårdt, for at vi børn kunne have så godt et hjem som vel muligt. Mor og far flyttede til Violskræntens Plejehjem, noget imod fars vilje, for han ville ikke fra sit gamle hjem på Rosenvinges Plads 1 og forstod vel heller ikke, hvorfor mor ville på plejehjem, men hun var slidt op og kunne ikke klare husholdningen mere, og især ikke, efter at hun næsten var blind af sin øjensygdom. Vi havde en del problemer med far, for han kunne vist ikke rigtigt falde til ro på plejehjemmet. Det var ikke hans hjem, og han følte sig slet ikke til pas. De havde ellers fået en dejlig stor stue med en del af deres egne møbler, men det var

stadig ikke det, far ville godtage som sit hjem. Mor blev syg og blev sengeliggende på en sygestue sammen med en anden dame, og far blev også flyttet til en mandestue til en fremmed mand, som han ikke kunne sammen med, med mere splid og uro med far, for han ville løbe fra dem hjem på Rosenvinges Plads, som altså var hans rigtige hjem.

Mig ca. 1960

Nu, da begge mine forældre var kommet på plejehjem, skulle jeg så klare alt med huset, for nu var de der jo ikke længere til at hjælpe mig. Førhen var der altid varm mad, når jeg kom hjem fra arbejde, men nu skulle jeg selv til at stå for min madlavning, hvilket tog ekstra tid, når jeg kom hjem. Der skulle også fyres op i kaminen, for at der kunne være lidt varmt i stuen, ligesom jeg ved vintertide skulle skovle sneen fri fra døre og fortov. Det blev så stort et arbejdspress for mig, at jeg ikke kunne klare det, hvorfor jeg søgte og fik en ny lejlighed på Grønland 32 hos Erna og Villy Møller. Vort gamle hjem blev sat til salg.

Jeg fik syv gode år på Grønland, hvor der var centralvarme, så at jeg bare kunne lukke op for

varmen ved radiatorerne, og jeg var fri for at fyre op i kaminen for at holde varmen i de gamle stuer på Rosenvinges Plads. Efter de ca. syv år på Grønland ville Erna og Villy Møller pludselig sælge deres hus, hvor jeg havde lejligheden i stuen, og de selv boede på 1. sal. Der kom flere eventuelle købere, der var interesseret i huset, men med den klausul, at de selv ville have hele huset uden en lejer som mig.

Ergo var jeg klar over, at jeg på et eller andet tidspunkt måtte flytte fra Grønland nr. 32. Ganske tilfældigt opdagede jeg i en af vore aviser en annonce om en ledig lejlighed mod, at man ville feje gaden. Der stod ikke noget navn, men et såkaldt billet mrk. nr., man skulle skrive til. Jeg skrev et brev til vedkommende annoncør, at jeg var interesseret i at leje lejligheden, at jeg var vant til at svinge kosten, samt at jeg hverken havde bil eller motorcykel eller andet støjende apparat. Der gik ikke mange dage, før en fru Sigrid Rasmussen ringede til mig, om jeg fortsat var interesseret i at leje lejligheden, og om jeg eventuelt havde tid til at komme og bese denne.

Samme dag var jeg omme i Storegade 22, 1. sal, for at bese lejligheden, altså mit fremtidige hjem. Lejligheden så meget forsømt og misligholdt ud, og der skulle sikkert ofres mange penge for at gøre den i stand efter mine ønsker, men heldigvis havde jeg bror Bent med, som dengang var selvstændig malermester, og han lovede, at var jeg interesseret i lejligheden, skulle han da nok gøre den i stand til min kommende beboelse. Jeg modtog tilbuddet om at ville leje lejligheden, når bror Bent ville og kunne lave lejligheden mere beboelig for mig.

I januar 1980 gik Bent i gang med at renovere lejligheden, og der var masser af arbejde at gå i gang med. Blandt andet skulle lofterne vaskes og bagefter males hvide, for de var malet helt sorte, og der var sat halmmåtter op for at sænke loftet, hvilket ikke hjalp på varmen, for denne føg direkte gennem

halmmåtterne og lige op i loftet. På væggene var der ca. 10 lag gammelt tapet, der skulle dampes af, inden man kom ind til den bare væg, og dørene blev vasket af i tredobbelt salmiakspiritus, en skrap lugt, men før kunne Bent ikke gøre dem rene og pæne. Og så var der altså 2,80 meter til loftet, så ingen havde fare for at støde hovedet nogle steder. Hele dette store arbejde varede det meste af januar måned, og den 1. februar 1980 kunne jeg flytte ind i en dejlig, nyrestaureret og pæn lejlighed, som jeg indtil nu har beboet i 27 år til stor glæde og tilfredshed for mig. Jeg kunne jo slet ikke magte selv at flytte alle mine møbler, men dertil havde jeg mange gode hjælpere som Ellen og Knud, Vitta og Bent, Helga og Ejler Lindholm samt Aase og Børge Carlsen, som jeg skylder en stor tak for deres hjælp.

Jeg, der er født den 26/8 1922, blev den midterste af syv søskende, tre drenge og fire piger, hvor vi tre brødre bosatte os i Grenaa, medens pigerne forlod byen ved deres giftermål. Jeg blev konfirmeret i 1936 hos daværende provst Hein, idet man ikke skulle lære salmevers hos ham. Det skulle man hos pastor Holm, og det var ikke lige mig med lektierperi, derfor provst Hein. Om jeg så er blevet et bedre eller dårligere menneske, må venner og familie bedømme.

Vestre Skole september 1959. Skolegården med trappetårn

Jeg fik min første skolelærdom på Vestre

Skole, dog ikke i de bygninger, som står i dag, men i nogle gamle bygninger, som er så stærkt renoverede, at de slet ikke ligner de bygninger, som jeg kendte i fordums dage.

Det er mig ikke muligt at fortælle om de mange gode lærere, jeg dengang havde, men en enkelt lærer må nævnes, for det er sikkert ham, der har en del af æren for mit senere fotografiske arbejde, nemlig viceskoleinspektør, aftenskolelærer, bibliotekar og forfatter af Grenaa Bys Historie Carl Svenstrup.

Hr. Svenstrup havde jeg blandt andet til geografi, og når dagens lektie var om vore danske byer og specielt om Grenaa, da kunne hr. Svenstrup fortælle mangt og meget om byen og dens indvånere, som han gerne betegnede byens dengang værende borgere. Trods mit daværende unge sind tror jeg, at hr. Svenstrup med sin interessante byfortælling må have sået en lille kim eller spire i mit unge sind, og senere, da jeg kom ud på arbejdsmarkedet og tjente min løn, kunne der blive råd til at købe mit første kamera. Dengang var der ikke noget med finesser til hjælp ved fotograferingen såsom automatik til tid, blænder eller afstandsindstilling, den måtte jeg selv læse eller lære mig til. Altså var der mere sport i at tage gode billeder dengang end nu med de mere moderne og tekniske kameraer.

På et senere tidspunkt fik jeg også lejlighed til at købe hr. Svenstrups bogværk Grenaa Bys Historie på fem tykke bind plus en hel del løsbinding, og der blev interessen for byen rigtig genopfrisket fra skoletiden. Carl Svenstrup blev i øvrigt senere udnævnt til æresborger i Grenaa, noget kun meget få borgere har opnået i deres liv og en i alle måder velfortjent hæder og ære for hans store og dygtige forfatterskab.

En anden af mine dygtige lærere var dansklærer Thomas Christensen, som også har givet mig god undervisning i vort danske sprog, så at jeg i dag er en forholdsvis god skribent, der kan skrive på godt dansk, for ellers kunne jeg vel ikke have skrevet denne bog? Mellem år,

måneder og dage er der skrevet masser af breve og andre hilsner til nær og fjern, så at jeg på den måde har bevaret mine skrivefærdigheder fra min skoletid på Vestre Skole og i dag skriver mange breve til familien og rare venner i både Danmark, Canada og Norge.

Jeg er og bliver aldrig journalist, ligesom jeg heller ikke forsøger at gøre hr. Svenstrups værk bedre, for det kan ikke lade sig gøre. Jeg har bare gennem min interesse for byen og dens udvikling gennem årene taget en masse fotos af vor gamle by, og de er nu blevet til et stort, kulturhistorisk værk for byen. For at bevare samlingen for eftertiden er hele samlingen testamenteret til Grenaa Egnsarkiv ved retsgyldigt testamente, når jeg engang er borte herfra.

Ansæt hos slagtermester Sandberg

Slagter Sandbergs forretning, Storegade 35 1991. Tage Sandberg er far til Carl Sandberg

Vistnok på grund af sygdom og halsoperation kom jeg først ud at tjene som 16-årig i 1938, og det blev hos daværende slagtermester Tage og Carla Sandberg i Storegade 35 som bydreng og lidt medhjælp i forretningen. Jeg var der i syv år, inden jeg rejste fra Sandbergs til andet arbejde, men det var også nogle meget lærerige og slidsomme år, hvoraf nogle faldt i krigsårene fra ca. 1940 til 1945. Jeg husker, at min første månedsløn var den fyrstelige sum af 15 kr., som dog senere øgedes til den fyrstelige sum af 95 kr. for en hel lang arbejdsdag fra kl. ca. syv morgen til ofte hen ad kl. 21 om aftenen, lidt afhængig af travlheden i forretningen. Det første års tid gik det rimeligt godt, indtil Sandbergs opdagede, hvilken arbejdskraft der lå i mig, at jeg kunne bruges til meget andet end at gå i byen med diverse varer.

Noget, som også kunne optage en bydrengs tanker, var drikkepenge eller lommepenge, som man kunne tjene ved at bringe kødvarer ud til kunderne. De almindelige gængse mønter dengang var 1 – 2 – 5 – 10 og 25 øre samt ½ krone, altså 50 øre. Det var dengang meget almindeligt, at man kunne få for eksempel 1 eller 2 øre i drikkepenge. Var der eventuelt en 10 øre, så var man næsten rig, og blev det engang imellem til en 25 øre, ja, så var man meget glad og lykkelig. Især op til jul og andre højtider på året kunne der godt vanke

ret mange 25 ører, og var en kunde rigtig gavmild, så var både 50 øre og hele kroner bare lykken, men der var bestemt ikke nogen fast regel med de mere gavmilde. Jeg lærte efterhånden de forskellige kunder at kende, også hvor jeg eventuelt kunne forvente drikkepenge, og hvor der ikke var noget at hente. Pengene var meget små dengang, så jeg lærte at sætte pris på hver eneste øre, selvom det jo ikke blev den store formue og aldrig er blevet det endnu. Fra barnsben har vi altid i mit hjem lært at sige TAK for selv den mindste ting. Om det så bare var en enkelt 1 øre, så siger man tak, for det koster ikke noget, indprentede vores mor os. Et lille ord, som dog alligevel har en god og høflig betydning og vistnok er noget af en mangelvare i dag.

Ud over at være bydreng var der nok at lave hjemme på Storegade 35, for havde hr. Sandberg ikke rigtigt noget arbejde til mig, så havde fru Sandberg altid et eller andet, jeg kunne gøre som f. eks. at pudse sko, vaske bagtrappen fra 1. sal og ned til gården, passe hendes dengang små børn, som hed Karl, Britta og vistnok også Ulla. Jeg har flere gange kørt dem i barnevogn ned i Anlægget på legepladsen, og meget andet kunne jeg blive sat til, for jeg måtte da endelig ikke stå stille alt for længe. Min arbejdskraft skulle udnyttes bedst muligt, sådan var fru Sandberg. Hun kunne da også ind imellem være ret så flink og venlig, men også til den anden side. Så havde jeg det lidt bedre med hr. Sandberg, for han og jeg kunne da godt stå en tid i forretningen og snakke sammen, uden at der skulle laves noget.

Om eftermiddagen, når fru Sandberg havde frihed dertil, gik hun gerne på kaffevisit hos nogle af byens damer. Sådan var hun også en eftermiddag og uden mit vidende gået ud til min mor, om hun ville give hende kaffe og snakke lidt om mig. Desværre var mor fuldt optaget i sit køkken, for over middag havde hun fået en halv gris, der skulle forarbejdes til hjemlig brug med henkogning og meget andet husligt. Nu var det dengang strengt forbudt at

købe grise fra landet, og hvor og hvordan mor havde fået fat på denne halve gris, derom ved jeg intet. Fru Sandberg måtte jo gå med uforrettet sag, og let fortørnet kom hun hjem til Storegade, hvor jeg nærmest kom i forhør om, hvad min mor kunne have så travlt med, siden hun ikke havde tid til at give kaffe. Jeg vidste intet om, at mor havde fået en halv gris, for jeg havde ikke været hjemme siden kl. 12.30, hvor jeg var gået over på slagteriet, inden jeg skulle ned i Storegade.

Men næste dag kom jeg i forhør igen, hvad mor kunne have så travlt med, og da kunne jeg fortælle fru Sandberg, at mor havde været ved at henkøbe nogle frugter og grøntsager fra vores have. Jeg nævnte ikke noget om nogen halv gris, det skulle jeg nok tie stille med. Om vi da havde have, og hvor den lå, spurgte hun. Vi havde gennem flere år haft en havelod for enden af Hornsleths Alle, og siden min far ikke mere fungerede som snedker eller lejetjener i Pavillon, havde han fået interesse som havemand og havde dyrket flere forskellige urter, grøntsager og frugter. Og alle disse havens frugter og andre ting fra haven var vor mor en ret dygtig husmor med, der rigtigt forstod at udnytte dem til senere tider, så at der altid var gode sager i køkkenkælderen at hente af. Den troede fru Sandberg vist ikke rigtigt på, indtil mor nogle dage senere inviterede fru Sandberg på den kaffe, hun ikke fik hin eftermiddag, så nu kunne hun se, hvad mor havde lavet, dog ikke flæskevarerne, som også var i glas. Blandt andet husker jeg, at der var alle tiders dejlige, blå blomster, som, når disse var modne, smagte ganske dejligt, og som mor enten syltede eller henkogte. Det var bare kræs. Vi måtte også gerne spise dem rå lige fra træet, hvilket vi også gjorde mange gange. Om det var derfor, Sandbergs også anskaffede sig en have oppe på en af villavejene på Baunehøj, derom tør jeg ikke sige noget bestemt. De anskaffede sig i hvert fald en have, og flere gange var jeg også deroppe for at plukke forskellige bær og frugter, men hvor meget fru Sandberg fik ud af dette, ved jeg ikke.

Jeg husker ikke, om det var til påske eller pinse, at alle folk helst skulle have stegt kylling. På en stor trehjulet varecykel blev jeg sendt ud til Eriksen, Næsgården, hvor jeg skulle hente ca. 30 levende kyllinger til slagting, så at kunderne kunne få stegt kylling. Vel ankommet til gården kom hr. Eriksen ud for at anvise og hjælpe mig med at fange de omtalte kyllinger, så at jeg kunne få dem ind i det dertil beregnede kyllingebur, som var anbragt på cyklens lad. I gården til Sandbergs butik var et mindre indhegnet jordstykke samme sted, som de gamle "dasser" var indrettet, hvor de ca. 30 kyllinger blev lukket ud, og det gamle "das" blev så indrettet med nogle stænger, som kyllingerne kunne sidde på i regnvej. De blev fodret med lidt korn og andet foder, så at de ikke sultede, til de skulle slagtes. Kunderne kunne selv bestemme, hvordan de ville have kyllingerne: levende, slagtet med fjerdragt på eller plukket og gjort i stand omtrent lige til gryden. Langt de fleste kunder ville selvfølgelig have dem slagtet og gerne også gjort i stand til gryden. Jeg har ikke mere noget tal på, hvor mange jeg har slagtet, samt hvor mange kyllinger jeg har plukket, men det er ikke småting. Det blev noget af en vane, at det ikke gjorde mig noget at gå ud i gården, fange en kylling, samle vinger og ben sammen i hånden, et rask dask ind mod en mur for derefter med et rask hug med en økse at skille hoved og krop fra hinanden. Derefter fyrede jeg op i vaskehusets gruekedel, så at vi kunne få varmt vand til kyllingerne, og efter et kort bad i det varme vand skulle der så plukkes fjer af, men skindet måtte absolut ikke tage skade. Det skulle være helt efter endt pelsning, så at de kunne præsentere sig pænt på et fad i butikken. Jeg kunne ene mand ikke nå at plukke alle disse kyllinger, hvorfor fru Sandberg også kom ned for at hjælpe med plukningen og eventuelt gøre dem i stand indvendigt. Jo, jeg har slagtet utallige kyllinger i de år, jeg var hos Sandbergs.

Vi nærmer os hurtigt 1940, og ude omkring i Europa var der krig, for naziføreren Adolf

Hitler i Tyskland ville gerne regere over hele Europa. Flere lande var blevet besat af den tyske hær, og turen kom desværre også til Danmark. Helt uforberedt blev Danmark besat den 9. april 1940, og det skete netop på mors og fars sølvbryllupsdag. Der var pyntet op med flag og anden dekoration ovre i den gamle garage i baghuset, så der kunne se lidt festligt ud, til de mange gæster ville komme i løbet af dagen. Mange gæster var indbudt, hvoraf flere kom fra Sjælland, København og Helsingør med flere steder, for nu skulle der festes for mor og far. Men ikke længe efter om morgenen hørte vi de første tyske flyvemaskiner komme ind over Grenaa, og samtidig blev det meddelt i radioen, at Danmark var blevet besat af den tyske værnemagt, og at alle skulle forholde sig rolige, men også at der fremover skulle mørklægges for alle vinduer, hvilket ingen var forberedt på. Alle fik travlt med at komme hjem og mørklægge for alle vinduer. Vi måtte tage alle mulige ting i brug som dynebetræk, lagner, tæpper, sække, og hvad man ellers kunne finde frem til af dække-materialer, og dog var alting ikke lige godt gjort. Politiet gik deres runder i byens gader, og var der bare en lille sprække, hvor lyset kunne trænge ud, fik man besøg af en betjent, der fortalte, at det ikke var godt nok, og at der skulle dækkes bedre af. Det, der skulle have været en festdag for mor og far, blev nærmest noget af en ulykkelig dag for dem, fordi alle gæsterne fik travlt med at finde mørklægningsgardiner og andet frem til om aftenen, hvor der skulle være en fest for de to gamle forældre, bare fordi den tyske værnemagt havde besat Danmark.

Onkel Thomas og moster Rene, der kom fra Brønshøj, var på vej herover, men straks, de hørte meddelelsen om besættelsen, gik onkel Thomas "under jorden", for han var kommunist og derfor et jaget menneske af dansk politi, mens dette endnu var samarbejdsvilligt med den tyske værnemagt. Der var noget om, at nazister og kommunister ikke kunne tåle hinanden. Hvor onkel Thomas flygtede hen, vides ikke, men de fandt ham vist aldrig under

hele krigen, og vor moster, Rene, blev hele tiden efterfulgt af skjult politi, og hendes villa i Brønshøj var hele tiden under bevogtning, hvis onkel Thomas eventuelt skulle komme hjem en tur. Om det så var mig selv, blev jeg også spurgt ud af en dansk kriminalbetjent, men jeg kunne ikke fortælle noget om, hvor onkel var henne.

Vi fik nu fem forbandede år med total mørklægning overalt, så at man ikke engang kunne tillade sig at bruge en lommelygte på gaden for at finde vej. Ingen gadelygter var tændt, og bil- og cykellygter var kun en lille sprække, som der kom en anelse lys ud fra. Det kunne gå an i de lyse sommernætter, for solen lod sig ikke mørklægge, men i de mørke vinteraftener kunne det være lidt svært at orientere sig i byens gader, når man vel at mærke havde et lovligt ærinde på gaden, for der var også indført forbud mod at færdes på gaden efter et bestemt tidspunkt om aftenen til om morgenen, men den tid kan jeg ikke huske mere.

Jeg mener at kunne huske, at der blev indført kødløs dag hver mandag, så ingen slagterbutikker havde åbent den dag. Jeg havde skam ikke fri den dag, men måtte pænt møde på arbejdet i forretningen, for der var meget andet, jeg godt kunne bruges til end at gå byærinder, og hvad der ellers var at lave. Blandt andet skulle sygehuset have kød op, så jeg måtte op med dette, ja, og der blev også slagtet ude på det offentlige slagtehus, så der kunne jeg også bruges, hvis ikke Sandberg ville lave rullepølser i kælderen, for så var der også noget at gøre rent. Den såkaldt kødløse mandag var absolut ikke nogen fridag for mig.

Som tiden gik, blev mange ting skærpet på forskellige måder. Jeg kan huske, at det store butiksvindue samt butiksdørens vindue selvfølgelig også skulle mørklægges. Dertil fik vi en snedker til at lave to store trærammer, beklædt med noget sort stof, som blev sat fast ved butiksvinduet med et par hasper samt et gardin for butiksdørens vindue. Disse rammer blev sat om i gården om dagen for ved mørkets

frembrud om eftermiddagen at blive båret frem igen og monteret i vinduet, så at alt var mørklagt igen.

Legitimationskort udstedt i 1941

Der var kødrationering på den måde, at hver borger havde sit kort med navn og adresse på, og dette kort blev så påtegnet, når fru Jensen havde købt varer af den ene eller anden art. Så måtte slagteren selv fordele sit kød til de forskellige kunder, eftersom der stod opført på kortet. Men der var vist noget med, at pølser ikke hørte ind under rationeringen, hvilket Sandberg så stort på og alligevel skrev på kortet. Flere af de tyske soldater kom ind til Sandberg for at købe pølser, og fræk, som han kunne være, forlangte han også mærker for pølserne, indtil en dag en eller anden overordnet officer kom ind og skulle have pølser. Han kendte ordningen, at der ikke skulle mærker på pølserne, og hvis Sandberg fortsatte med at kræve mærker, så skulle officeren nok ordne det sådan, at han ville indgive det på højere sted, og hvad deraf eventuelt ville følge. Det hjalp vist lidt på

Sandbergs frækhed til at kræve mærker for pølser.

Min mor kom en dag hjem med et par nye strømper til mig, for dem var der også rationering på, og desuden var de lavet af en slags krigserstatning. Jeg burde være glad og lykkelig for et par nye strømper, men det var kun, til jeg fik dem på første gang. Så skulle eller kunne jeg ganske enkelt ikke have dem på, for de stak på mine ben, som var det en nålepude, og de kradsede ganske forfærdeligt, så at jeg slet ikke kunne bruge dem. Det fortæltes senere, at strømperne var lavet af hundehår, og at de derfor var stive og stak på mine ben.

Mode var der vist ikke ret meget, der hed dengang. Alene dette, at man kunne få lidt stof til en kjole eller anden beklædning, så var det næsten lige meget, hvordan det så ud, bare det kunne bruges til et eller andet, og så skulle man tilmed være glad og tilfreds, at manufakturhandleren ville og kunne levere stoffet. Jeg ved også, at mangt et gammelt lagen er blevet syet om blandt andet til cottoncoat, som en overgang var moderne. Gestapo, altså det hemmelige politi, gik mange gange i cottoncoat, men om disse var syet af gamle lagner, tør jeg ikke sige.

Meget af den kaffe, vi fik på rationeringsmærker, var forskellige slags erstatninger og gik som regel under betegnelser som "mørklagt vand", "løbesod" eller "negersved". Ja, kært barn har mange navne. Aviser og blade sendte mange gange gode anvisninger på, hvordan man fik det bedste resultat ud af de mange forskellige erstatninger, der fandtes under krigen.

Af hvilken grund husker jeg ikke, men under krigen opstod altomfattende landsstrejker, hvor samtlige butikker, fabrikker og andre virksomheder ganske enkelt strejkede i protest mod tyskernes opførsel. Jeg troede jo også, at jeg så skulle strejke, men det blev der ikke tale om. Jeg havde bare at møde ved Sandbergs og

det kl. 8 morgen, for sygehuset skulle have varer op, og det måtte jeg køre med trods strejken. Sandberg og jeg havde fået læsset trækvognen med kødvarerne, og jeg var på vej ned ad Storegade med mit læs kød på vej mod sygehuset, da jeg blev stoppet af to mænd, der ville vide, hvor jeg skulle hen, og om jeg ikke var klar over, at der var strejke, som gjaldt os alle. Jeg måtte så forklare dem, at det var kød til Grenaa Sygehus, og den slags var undtaget fra strejken. Jeg fik så lov til at køre derop, men de ville nu alligevel sikre sig, at jeg talte sandt, så de fulgte mig helt op til køkkendøren, og tilmed fik de lov til at skubbe bag på trækvognen, så jeg havde det lidt nemmere med at komme op ad bakken, men jeg fortalte det til Sandberg, da jeg kom hjem igen, og resten af dagen forholdt vi os stille med forskelligt arbejde i gården eller pølsefærdiet i kælderen, for jeg fik ikke fri af den grund.

Under krigen 1940–45 var det noget af en nødvendighed at have et godt forhold til de forskellige forretninger og måske især ved rationerede varer samt varer, der ikke var så mange af, altså mere eller mindre mangelvarer som en følge af krigen. Margarine fandtes slet ikke under krigen, for den olie, som margarinen blev lavet af, skulle tyskerne bruge i krigen. Smør var rationeret ved smørmærker, men almindeligt svinefedt kunne fås uden mærker, og det var især her, man skulle stå sig godt med sin slagter, om han eventuelt ville være i det gode hjørne og ville slippe f. ex. en halv pakke svinefedt til en god kunde. Nogle damer fulgte mig hjem til forretningen for at se efter, om jeg eventuelt havde svinefedt med hjem, for så kunne Sandberg jo ikke sige, at der ikke var noget fedt. Så var det bare, om Sandberg var i humør til at sælge f. ex. en pakke svinefedt. Jo, det var noget af en daglig kamp for bare at få lidt fedt at stege i, og for ikke at få ubehageligheder med Sandberg sagde jeg altid nej, når en husmor spurgte mig, om jeg havde fedt med hjem.

Sandberg kunne godt være rar og flink, men det kunne også gå den anden vej, hvilket en

dame fik at mærke en dag i forretningen. Damen skulle have noget oksekød til at koge suppe på. Dertil ville hun jo gerne have et kraftben at lægge ved suppen. Benet blev savet over én gang, men hun bad Sandberg, om han ikke nok ville save det over en ekstra gang. Da kom det til tydeligt udtryk af Sandberg. ”Det er fan’me ingen savskærer!”, svarede han og pakkede kødet og benet ind, værsgo, og så måtte damen gå med sit kød, for som allerede nævnt ovenfor kunne hun sandsynligvis ikke have fået det hos en anden slagter i byen. Det var bare om at holde sig gode venner med de handlende, for dengang havde man råd til at være fræk og mindre venlig over for kunderne.

Sandberg kunne godt engang imellem blive lidt hidsig, når der var noget, der ikke passede ham. Sådan blev jeg en dag sendt i byen til en kunde med varer, og hr. Sandberg havde sagt, at jeg måtte absolut ikke udlevere varerne uden at få penge. Straks, jeg kom ind i køkkenet, var der en dame, der snuppede kurven fra mig: ”Jeg står og skal bruge varerne her og nu”. Jeg sagde, som jeg havde fået besked på, at jeg skulle have pengene for varerne. ”Dem kommer jeg selv ned og betaler”, og med den besked kunne jeg gå hjem til Sandberg og fortalte ham, som der var blevet sagt. ”Nå, det sagde hun”, sagde Sandberg, ”det skal jeg nu nok bestemme, så længe det ikke er købt og betalt.” Jeg husker ikke mere, hvornår pågældende dame kom ned i butikken, men hun fik et sådant møgfald af Sandberg, at hun ikke skulle være i tvivl om, at når jeg havde fået besked om kontant betaling, så var det altså alvor, ellers kunne hun godt finde sig en ny slagter. Og netop dette med at finde en ny slagter kunne være noget af et stort problem, hvis man ikke var fast kunde i forretningen. Det var nemlig under krigen, hvor de handlende kunne betjene kunderne efter eget behov, for under krigen kunne man ikke skifte fra butik til butik efter eget frie valg. Da var det om at hænge på så godt, som det nu kunne lade sig gøre med de mangler og goder, som tiden gav kunderne. Næsten alt var rationeret, og der skulle

rationeringsmærker til næsten alt. Der var også en form for rationering af kødvarer, hvor den enkelte kunde skulle fremvise et kort, hvorpå kundens navn var trykt, og hvor slagteren anførte dato for, hvad kunden havde købt hin dag. Om det var fars, steg, fedt eller eventuelt indmad som hjerter eller andet, alt blev ført ned på kortet, så at slagteren altid kunne se, når og hvad den enkelte kunde havde fået, og derefter rationere ud fra behovet.

Dog skete det engang imellem, at man gik uden om rationeringen på den måde, at man byttede indbyrdes med forskellige varer. I en slagterbutik skulle vi bruge mange karklude og gulvklude, noget, der også var mangel på, især hvis man ikke var gode venner med Messen henne på Storegade 21. For en karklud forlangte de en hel pakke svinefedt = $\frac{1}{2}$ kg. Vi skulle jo bruge såvel karklude som gulvklude til rengøringen i butikken, hvorfor vi var pisket til at sælge svinefedtet til fruene i Messen for at få vore karklude. Ergo: når du har fedt, så har vi karklude. Sådan var det bare.

Under krigen sendte slagter Sandberg mig op til daværende Baunehøj Mølle, som dengang var i drift, for at bytte kød for mel, selv om det var strengt ulovligt. Fru Sandberg kunne dengang købe en slags groft hvedemel mod, at møllekonen kunne få noget kød af en eller anden slags, og selvfølgelig uden om rationeringen. Varer var der nok af, hvis man havde forbindelserne i orden.

Ca. hver 14. dag, som regel torsdag eftermiddag, kørte Sandberg pr. cykel selv ud på landet for at opkøbe kreaturer og kalve samt eventuelt et får eller lam til slagting på Det offentlige Slagtehus ude på Bredstrupvej eller Djursgade, som det vist hedder nu. Mandag formiddag kom en lastbil for at afhente de købte dyr og køre dem ind på Det offentlige Slagtehus på Djursgade 31, nu Djurs Elektro, hvor slagtehusets faste slagtersvend, Søren Sørensen, samt opsynsmand og kontrollør Miller stod parat til at tage imod de ankomne dyr og få dem lodset ind i slagtestalden, hvor

de stod opstaldet til om eftermiddagen, hvor slagtingerne begyndte. Jeg har selv flere gange deltaget i slagtingerne og også hjulpet med at trække dyrene fra stalden og ind i slagtehallen. Det var som regel Miller, der kom med slagtepistolen, satte den mod panden af kreaturet, hvorpå der lød et mindre knald, og straks faldt kreaturet til jorden. Så kunne Søren Sørensen begynde på sin del af arbejdet med at skære halsen over, så at blodet kunne komme ud. Jeg har ingen tal på, hvor mange liter blod, der er i et kreatur, men det er ikke så lidt endda. Kalve, får og lam blev løftet op på en slagtebriks, hvor de først fik benene bundet sammen for ikke at sparke ud, når de blev slagtet. Nogle gange fik kalven også et pistolskud i panden, andre gange fik den et kraftigt slag i panden med en mukkert, så at den vendte det hvide ud af øjnene, for derefter at få halsen skåret op, så at blodet kunne løbe af. Nogle har nok set, at en høne kan løbe hovedløs rundt, om man slipper den løs. Det er nerverne, der reagerer og trækker sig sammen. På samme måde med et kreatur, kalv, får og lam. De vil også sparke med benene, indtil nerverne falder til ro. Derfor bindes benene lige inden slagtingen, for de slår hårdt, hvis en slagter får en klov i hovedet. Der har enkelte gange været besøg af en landmand, der ville se sin ko dø på slagteriet, men når det var lige ved, at dyret skulle skydes, så gemte landmanden sig bag porten, måske fordi han ikke kunne tåle at se sit dyr segne om på gulvet og dermed være døende. For os andre, der var vant til aflivningen og det videre slagtearbejde, var det blot noget af en vane, og når dyret var endeligt aflivet, var der en masse andet arbejde, der skulle gøres, inden vi kunne sige færdigt arbejde.

Efter endt slagting blev kødet hængt til køling i svalehallen, hvor jeg så tirsdag morgen ved syvtiden kunne hente kødet på en trækvogn, der om natten var kørt ind i vores port, for at jeg ikke først skulle ned og hente den i Storegade 35, men kunne køre direkte fra Rosenvinges Plads og ud på slagtehuset, hvor enten Søren Sørensen eller Miller hjalp mig

med at læsse trækvognen. Når der både var et helt kreatur skåret op i fjerdingen, eventuelt en kalv og diverse indmad, så var der rigeligt med læs på trækvognen, men hjem kom jeg altid, selvom det til tider kunne være drøjt, især vinterdage med høj sne og frost. På den tid især under krigen havde vi nogle såkaldte fimbulvintre, hvor frostgraderne midt på dagen mange gange var nede på både 25 og 30 graders frost, og tog jeg fat på et dørhåndtag af metal, så var det om at slippe håndtaget hurtigt, for ellers hang hånden fast i dørhåndtaget. Kødet var som regel helt stivfrossent, så det var svært at håndtere, men ved fælles hjælp og brug af flækøkse og kødsav kunne vi endelig få det skilt lidt fra hinanden og som regel få kødet skåret til, så at det var til at skære i og arbejde med. Skulle man have lidt varme, så kunne man hente det i køleskabet, for der var fem graders varme. Ja, det lyder måske lidt mærkeligt at gå i køleskabet for at få varmen, men sådan var temperaturerne udenfor, og før kødet var tøet op, var det næsten umuligt at arbejde med, for det var hårdt som beton.

På sådan en tur gennem byen fra slagtehuset til Storegade 35 var det bedst at køre gennem Østergade over Torvet til Storegade, for dengang var gaderne ikke belagt med asfalt, men med store firkantede brosten, hvor trækvognen ligesom fjedrede hen over stenene, så at vognen gik meget lettere. Bredgade, Markedsgade og Nytorv var alle dengang belagt med asfalt, hvilket gjorde, at vognen føltes sværere at trække end på brostenene.

Grisekød og indmad fik vi fra Grenaa Andels Svineslagteri, der lå på den anden side af Det Offentlige Slagtehus, og hvor jeg også mange gange måtte køre over for at få læs på af grisekød og indmad, og hvor vi blandt andet fik svinefedt i 1 kg. pakker.

Engang, jeg skulle hente et lam, sagde handelsmand Nielsen, at jeg skulle have fåret med, så ville lammet automatisk følge efter dets mor. Trækkende med fåret gennem en del

af byen fulgte lammet også villigt med, alt mens de begge brægede af hjertens lyst lykkeligt uvidende om, hvilken skæbne der ventede lammet. Brægende med både lam og får kom jeg omsider til Det offentlige Slagtehus, hvor slagter Søren Sørensen ventede på mig og lammet. I et hurtigt tag tog han lammet, bar det ind i slagtehallen, alt mens jeg kunne begive mig tilbage til engene med fåret, der brægede efter sit lam, som hurtigt blev sendt ud på de ”evige jagtmarker”, hvor det ikke kunne høre dets mors evindelige kalden. Næste dags morgen kunne jeg hente lammet på trækvognen, men da var det for længst holdt op med sin kalden på mor og var afpelset til udskæring i butikken.

På skift med de øvrige slagtermestre i byen havde Sandberg også leverancen til Grenaa Sygehus. Det var ofte store portioner kød og andre slagtervarer, der skulle leveres ved køkkenindgangen, og der var ingen, der spurgte, om jeg nu kunne slæbe trækvognen op ad Baunehøjvej til sygehuset. Det var bare noget, der skulle klares, uanset om det var vinter eller sommer. Men de var nu meget flinke køkkendamerne, og på en hård vinterdag har jeg fået mangan god kop kaffe og brød til at styrke mig på i den kolde tid. Men inden varerne kom i køkkenet, skulle de absolut vejes på sygehuskøkkenets egen vægt, og det blev kontrolleret af den daværende økonoma. Hjemme på Storegade havde Sandberg og jeg i fællesskab vejlet kødet, lavet følgeseddel med vægt og priser, men alligevel skulle der vejes og kontrolleres, at alt passede, som det stod på følgesedlen.

Jeg har været med til både julefrokoster, et enkelt bryllup og flere andre festligheder, som blev holdt blandt køkkenpersonalet. Senere kom jeg også lidt sammen med økonomaen, fru Marcussen, i hendes private hjem på Bredgade, og såvel hun som økonomaassistenten, frk. Sørensen, har enkelte gange været inviteret til kaffe i mit hjem på Rosenvinges Plads 1. Jo, jeg havde et godt venskab med

personalet i sygehuskøkkenet, dem glemmer jeg ikke i hast.

Selve forretningen, Storegade 35, var ikke af de største, nogle gange lidt for trang, men det skulle jo gå, hvilket det også gjorde i de år, jeg var ansat. Jeg husker blandt andet, at der var almindeligt, ferniseret bræddegulv i butikken, hvilket medførte, at der hver dag skulle vaskes gulv og nogle gange også skures til fernisering, og det var altså helt ind i alle hjørner. Ikke noget med at snyde, så skulle jeg nok få det at vide, om igen. Jeg fik lært til trivialitet at vride både karklude og gulvklude, når der skulle gøres rent i butikken, men det har jeg formentlig ikke taget skade af. Om det så var butikstrappen udenfor, så skulle den også skures og vaskes på alle sider. Væggene i butikken var hvide, oliemalede vægge, der også en gang imellem skulle sæbes af. Også et arbejde, jeg nogle gange blev sat til, for der skulle være rent og pænt i en slagterbutik, og det var der sandelig også. Af elektriske maskiner var der kun en hakkemaskine samt pålægsmaskinen. Alt andet arbejde med kødet var med kniv, kødsav og flækøkse og håndlaget til at tilberede kødstykkerne, og der var faktisk heller ikke plads i butikken til nogle ekstra maskiner.

Ude i gården havde vi en røgeovn, så at vi kunne røge flæskesider og andre varer, der kunne røges, også engang imellem til en kunde. For at kunne røge skulle vi bruge bøgesavsmuld, der kunne købes ovre på Grenaa Savskæreri og Høvleværk, som dengang lå på Markedsgade 21, hvor nu Falcks Redningsstation har til huse. Jeg havde min egen sæk med til at have savsmuldet i, og til at anvise og hjælpe mig med at få savsmuldet i sækken var en fyrbøder Carl Udsen. Så vidt jeg husker, så kostede en hel sæk bøgesavsmuld ca. to kroner, for det var jo affald fra savskæreriet. Jeg kom til at kende denne Carl Udsen som en flink og venlig mand, der altid var behjælpelig, når jeg kom efter savsmuld, men lidet anede jeg dengang, at jeg senere skulle støde på ham nede i Møgelkær, men det

er en anden historie, når jeg kommer dertil. Når jeg så kom hjem i gården, hældte jeg en del af savsmuldet ind i brændkammeret, kom lidt sprit ovenpå til at antænde savsmuldet med, og så kunne det ellers næsten passe sig selv. Vi skulle dog lige se efter det kød og flæsk, som var hængt op i røgkammeret, at det ikke fik for megen røg og måske blev sort, men det var nu forholdsvist let at styre. Også dette blev en del af mit arbejde, at kontrollere røgen fra brændkammeret samt at se efter kødet og flæsket, der hang i røgkammeret.

De fire første dage i ugen var som regel fra kl. otte morgen lige med undtagelse af tirsdage, hvor jeg skulle møde på slagtehuset kl. syv, men ellers fra kl. otte til kl. 18 og ekstra tid til rengøring i butikken, hvilket som regel varede en times tid. Fredagen var altid ekstra lang, for da skulle butikken være åben fra kl. otte til kl. 20 og diverse rengøring. Dog skulle der også være tid til at spise middagsmaden hjemme hos mine forældre, og var der ikke alt for travlt i butikken, kunne der også blive en kort pause til en kop kaffe og leverpostejmad oppe i køkkenet, men ellers var der ikke mange pauser i hverdagen. Straks ved lukketid tog jeg mig af hakkemaskinen og fik den skilt ad for eventuelle kødrester og derefter vasket ren i sodavand, hvilket som regel foregik nede i pølsefærdiet i kælderens lige under butikken. Sandberg selv tog sig som regel af rengøringen af pålægsmaskinen, men enkelte dage kunne det også blive mig, der skulle rengøre denne. Og næsten hver fredag aften, hvor vi skulle holde åbent til kl. 20, havde vi noget af en kedelig, mandlig kunde, der altid kom ca. et kvarters tid over lukketid for at blive betjent. Det kunne sagtens klares, hvis vedkommende bare skulle have en steg, hvor det kun var en kniv, der skulle bruges, men mere irriterende var det, hvis kunden skulle have fars til en bøf, når jeg lige havde vasket hakkemaskinen af. Kunden SKULLE betjenes, og jeg har mangan gang måttet samle maskinen igen, bare for at kunden kunne få sin fars for derefter igen at vaske maskinen af for anden gang på grund af denne sene kunde. Bare en slem, beskidt

uvane. Han var ikke særlig vellidt eller populær hos mig.

Østergade 13 saneres 1970. Ejendommen med "Nyssers Blomster" nedrives for at give plads til Rosengades nye udmunding til rundkørsel og Østergade

Sandberg havde også to kunder ude i Rosengade, nemlig to pensionater: fru Sørensens pensionat for arbejdere og håndværkere og frøknerne Katholms pensionat for kontor- og lagerfolk. De var gode kunder, og som følge af et større forbrug skulle de da også bruge mere fedtstof til at stege i. Margarine kunne man slet ikke få, og smørret var stærkt rationeret, selv om pensionærerne selvfølgelig skulle aflevere rationeringsmærker til pensionatet. Engang imellem kunne jeg ude på Svineslagteriet få en kasse med svinefedt = 20 pakker à ½ kg., som Sandberg selv skulle rationere ud til kunderne. Fru Sørensen i Rosengade var en meget ivrig og nidkær dame, der altid var på jagt efter fedt. Hun havde blandt andet opsnuset, når jeg kom hjem med fedt fra slagteriet, og hun generede sig ikke for at lette på presenningen på trækvognen for at se, om jeg havde fedt med hjem. Hun stod faktisk på hjørnet af Rosengade og Østergade for at tage mig i farten hjemad mod Storegade. Og så fulgte hun mig helt hjem til Storegade 35 for at se, når jeg læssede af. Omtalte fru Sørensen blev efterhånden så nævenyttig og

påtrængende, at Sandberg gav hende en alvorlig besked, og at hun havde at lade mig køre i fred uden at løfte op i presenningen på trækvognen.

Østergade 11 - 13

Fru Sørensens pensionat var beliggende Rosengade nr. 4, og ejendommen blev kaldt Rosenborg. Jeg kan ikke huske, hvorfor den blev kaldt sådan, men pensionatet var for arbejdere og håndværkere, dem i "snavset tøj". Fru Sørensens mand, der var bud på Rutebilstationen, inden Georg Rasmussen (tykke Georg) fik jobbet, blev kaldt Jens Lyn, og det må have været, enten fordi han var hurtig til sit job, eller fordi han var særlig langsom, men det kan jeg ikke huske noget om.

Udsigt til Rosengade 1995. Den store bygning yderst til højre rummede fru Sørensens pensionat. Den store bygning delvis skjult bag træet til venstre rummede frøknerne Katholms pensionat

Det andet pensionat, frøknerne Katholms Pensionat, var pensionat for kontor- og lagerfolk, dem i "rent tøj", og var beliggende i Rosengade nr. 3. Det var to frøkener, der havde det. Som regel skulle de have kød hver

fredag til deres pensionærer, men en fredag skulle de ikke have kød, hvilket vakte forundring hos både Sandberg og mig selv. En sådan fredag aften var vi lige blevet færdige med rengøring af butikken, og jeg stod med hånden på dørhåndtaget parat til at gå hjem efter dagens arbejde. Lige som jeg er ved at åbne butiksdøren, ringer telefonen. ”Årrrh, vent lige lidt”, siger Sandberg. Det kunne jo være et af omtalte pensionater, hvilket heller ikke ville betyde noget for mig, idet jeg jo skulle hjem næsten samme vej. Det var desværre ingen af pensionaterne, men en af byens kendte fruer oppe på Baunehøj, der blot skulle have lidt pålæg bragt op nogen tid efter kl. 20. Desværre kunne jeg ikke tillade mig at sige nej. Sådan var tiderne dengang. Jeg måtte på gåben traske den lange vej op næsten på toppen af Baunehøj bare for at aflevere en pakke pålæg til en kendt frue og uden nogen form for drikkepenge for ulejligheden. Det blev sen aften, inden jeg var hjemme og havde fri fra dagens arbejde, og hvem var sur over en så sen bestilling? Det gjorde ikke situationen bedre, at der dels var mørklagt overalt på grund af krigen, men også at det var snevej med tyk sne overalt.

Rosengades nye udmunding til rundkørsel og Østergade 1971

Jeg har kun en eneste gang sagt nej, ikke til Sandberg, men til en kunde, der ringede mig op i mit hjem en fredag aften efter kl. 21, om

jeg ville gå ned til Sandberg igen efter noget, der var bestilt. Det var en af byens gamle, kendte restauranter på Torvet, der skulle bruge noget kød, men ikke selv kunne nå at hente deres kød i forretningen. Jeg var hin fredag aften næsten lige kommet ind ad døren ved ca. 21-tiden og havde været på arbejde siden kl. syv morgen, og nu var jeg ved at være træt for denne dag. Jeg fortalte, som sandt var, at jeg havde været på arbejde siden kl. syv morgen, og at jeg nu var træt efter dagens arbejde, hvorfor jeg måtte sige nej til igen at gå ned i forretningen efter de ønskede kødvarer. Så var den samtale ikke længere, og jeg havde nu fred resten af den aften. Jeg havde næsten forventet, at jeg næste morgen skulle have en skideballe af Sandberg, når jeg mødte på arbejdet, men der skete intet, og jeg sagde ikke noget om telefonopringningen fredag aften. Jeg havde ikke noget imod at arbejde, men på den anden side set. Jeg ville heller ikke lade mig misbruge på så sent et tidspunkt af dagen. Dagen var lang og anstrengende nok endda.

En næsten stående hverdagsordre i butikken var som regel for 10 øre leverpostej og for 50 øre blandet pålæg, som dengang bestod af en skive rullepølse af Sandbergs egen hjemmelavede, en skive spegepølse, en skive cervelatpølse, en skive kødpølse, en skive salt kød og enkelte gange en skive roastbeef med ristede løg til. Dette med de ristede løg var noget, jeg også ret jævnligt blev sat i gang med nede i kælderen ved pøsemageriet. Jeg har slet ikke tal på de mange kilo løg, jeg i tidens løb har grædt tårer over, når de skulle pilles og snittes, men det er mange kilo i tidens løb. Til at riste løgene brugte jeg madkulør, for jeg måtte ikke bruge smør. Det var der ikke smørmærker til, derfor madkulør til at give dem lidt farve, inden de kom op i butikken. Selve roastbeefen stegte fru Sandberg oppe i sit eget køkken, det var jeg ikke betroet til. Ja, og så kunne man også købe for ca. en krone pålægsrester, hvis vi havde nogle. Leverpostej fik vi fra et viktualiefirma vistnok fra Randers, og den var emballeret i små trækasser, som vi bagefter brugte som

optændingspinde i en kakkelovn i privaten, for der var dengang ikke noget, der hed fjernvarme.

Nede i kælderen, lige under butiksgulvet, havde vi såkaldt pøsemageri, hvor Sandberg selv lavede sine rullepølser, kogte og pressede dem i form. Dertil havde vi tre saltlagekar, hvor Sandberg selv saltede f. eks. flæsket eller rullepølserne, hvorefter de blev kogt i en stor henkogningskedel over et gasblus, også i kælderen. Efter endt kogning skulle de tre eller fire rullepølser presses i form, og når de var kolde og presset i facon, var det min opgave at gøre såvel fedtpresser som alt muligt andet rent igen. Alt skulle skures i varmt sodavand, så at der var rent til næste omgang rullepølsefremstilling. Nu var det desværre sådan, at kældergulvet lå længere nede end gadens kloakrør, hvilket betød, at når der skulle skiftes saltlage i saltkarrene, så måtte jeg med en øse bære vandet op i gården i en spand for derefter at vaske saltkarrene godt og grundigt af, inden jeg igen kunne bære karrene ned i kælderen til fremstilling af ny saltlage, som Sandberg selv lavede. Vi havde koldt-vandshane i kælderen, men desværre ingen afløb, hvorfor brugt saltlage skulle bæres op til et afløb i gården.

I kælderen fremstillede vi også vores egen medisterpølse. Sandberg hakkede kødet oppe i kødhakkemaskinen, hvorefter vi fik den ned i en stor henkogningskedel til videre forarbejdning. De første års tid var det fru Sandberg selv, der stod for fremstillingen af medisterpølsen, men senere kom jeg også med i arbejdet. Når jeg havde fået farsen i kedlen ned, skulle jeg med de bare næver ælte farsen enten med vand, mælk eller eventuelt suppen fra rullepølsekogningen, til den blev til en tynd og lind fars, så at vi kunne presse farsen ud gennem pøsehornet og videre ud gennem grisetarmene til den endelige medisterpølse. En medisterpølse, der var æltet med suppe, var absolut den bedste og mest velsmagende, men jeg fortalte aldrig kunderne, om der var brugt vand, mælk eller suppe. Jeg har ingen tal på,

hvor mange kilo medisterpølse jeg har lavet i kælderen, men det er ikke småting, og det blev tilmed sagt, at vi havde en god og velkrydret medisterpølse, en ros, som jeg tager mig til takke for, eftersom det var mig, der æltede og krydrede farsen, inden den kom i tarmene.

Som før omtalt kørte Sandberg selv ud på cykel for at indkøbe kreaturer, kalve samt får og lam til slagtning, men alt sammen skete ude på det daværende offentlige slagtehus. Grise-kød og indmad derfra fik vi på Grenaa Andels Svineslagteri forkortet til G.A.S. på den anden side af gaden. Flere gange om ugen var jeg på slagteriet efter hele og halve flæskesider samt diverse indmad. Ekspeditionen foregik dengang fra den store køle/svalehal ud mod Østerbrogade. Som regel var det Haumand, der stod for ekspeditionen, men var der travlhed i køle/svalehallen, kunne jeg næsten få lov til at ekspedere mig selv, dog under kontrol af Haumand, der lige skulle se og anføre vægten på de varer, jeg havde hentet f. ex. i kølerummet eller pøsemageriet. Under disse besøg blev jeg godt kendt med såvel de forskellige rum som med de forskellige slagteriarbejdere, så at jeg på den måde kom til at kende de fleste ved navn, og de kendte så også mig, og hvilken forretning jeg kom fra.

Engang imellem skulle der vaskes storvask, hvilket foregik nede i vaskehuset ud mod gården. Om morgenen, når jeg kom ved ca. 8-tiden, skulle jeg starte med at gøre gruekedlen klar, hvilket ville sige, at der skulle fyldes vand i gruekedlens beholder, og da der ikke var vand inde i selve vaskehuset, måtte jeg med en spand øse vandet op fra en udenforstående vandhane op i vandbeholderen til et passende sted. Derefter skulle der fyres op under kedlen, hvilket blev gjort med lidt træ og tørv, for andet fandtes ikke. Selve vasken foregik på god, gammeldags facon med et vaskebræt samt enten brun eller grøn sæbe, og her var det fru Sandberg selv, der stod for vasken. Først skulle tøjet sorteres, hvidt og kulørt. Derefter skulle det vistnok skidenkoges, derefter op i baljen, hvor fru Sandberg

tog det under behandling på vaskebrættet. Derefter skulle det have en ekstra gang kogning, inden det var klar til skylning og derefter ud på en tørresnor ude i gården. Tørresnoren måtte jeg først have tørret af for eventuelt snavs, inden vi kunne hænge tøjet ud. Alt imens måtte jeg også holde ilden ved lige under gruekedlen, for jeg husker ikke, hvor mange hold tøj der skulle behandles på den gammeldags facon. Dengang var der ikke noget, der hed elektrisk vaskemaskine, hvilket nok ville have lettet en del af mit arbejde!

Engang var fru Sandberg blevet syg og indlagt på Grenaa Sygehus. Jeg skulle en eftermiddag op for at se til min frue, hvordan hun havde det. Sandberg havde fortalt mig, på hvilket nummer hun lå, så det skulle ikke være noget problem at finde hende. Jeg havde vistnok købt en buket blomster, at hun kunne have noget pænt at se på. Jeg fandt også nummeret, og forsigtigt åbnede jeg døren ind til sygestuen. Straks jeg åbnede døren, kunne jeg ikke finde fru Sandberg, for hun så mig noget fremmed ud, indtil hun selv sagde: "Goddag Frank". Til daglig var fru Sandberg altid mere eller mindre sminket og havde blandt andet kunstige øjenbryn, så hun var næsten ukendelig for mig. Hele "masken" var vasket af, så at der ikke var nogen form for sminke, og det var årsagen til, at jeg ved første øjekast ikke kunne kende hende. Fru Sandberg elskede at pynte sig med en masse perlekæder om halsen, hvilket resulterede i, at hun i folkeviddet var blevet døbt "Perlehønen". Så vidste mange, hvem hun var. At hun så også var hjulbenet, så at en gris med lethed kunne løbe mellem hendes ben uden at komme i klemme, nævner jeg kun for en ordens skyld.

I de ca. 14 dage, fru Sandberg var indlagt på sygehuset, havde jeg det forholdsvis lettere i den almindelige hverdag. Til hjælp i butik og privaten havde vi fået hjælp af fruens søster, en Grethe Rasmussen siden gift Appel, en ganske god hjælp, som jeg blev glad for, for vi vidste begge, hvilket arbejde der skulle laves, og vi hjalp hinanden det bedste, vi kunne og

uden skænderier eller andre mindre pæne ord, for det kunne fru Sandberg godt engang imellem finde på. Engang åbnede hun køkken- eller gangvinduet for at fortælle mig, at jeg var tosset og ikke rigtig klog, alt mens nabogårdene kunne høre hendes råben efter mig. Nu havde jeg efterhånden fået nok af hendes næsvisheder, så jeg tillod mig at svare igen med følgende salut, at var der nogen, der var tosset, så måtte det kun være fru Sandberg selv, "for når jeg skal gå og høre på Deres råben, så skal man da tage skade på liv og sjæl." Så lukkede hun vinduet, nu ville hun ikke høre mere fra min side af den slags. Bogtrykkerne Christiansen i den anden nabogård havde hørt hele samtalen, og de sendte mig et venligt smil, men sagde ellers ikke noget.

Nogen tid senere var det igen galt med hendes uforkammede råben efter mig. "Sig mig, fru Sandberg, er De ved at være forkalket?" spurgte jeg. "Har De glemt, hvad vi for nogen tid siden snakkede om, at er der nogen, der er tosset her, så kan det kun være Dem selv, sådan som De opfører Dem". Vinduet blev lukket i igen, og jeg hørte ikke mere til hendes uforkammede råben. Jeg havde faktisk ventet at få en skideballe af hr. Sandberg, men jeg hørte aldrig noget fra hans side om kontroverserne med fru Sandberg.

Jeg kunne sikkert fortælle meget mere om min hverdag hos familien Sandberg, men så bliver det vist til en hel bog, men en episode, som foregik i butikken, skal dog lige med. Oven på køleskabet stod en bakke til at opsamle kondensvand fra køleribberne. En gang imellem skulle denne bakke tømmes, hvilket foregik på den måde, at Sandberg åbnede butiksdøren og med et rask tag smed vandet ud gennem døren og ud på fortovet. Dette foregik efterhånden mange gange uden uheld, men en dag, han også ville smide kondensvandet ud gennem butiksdøren, kom i samme øjeblik en dame gående, som uforvarende fik et gratis "brusebad" af vandet. Jeg husker ikke længere, hvad der skete ud over, at Sandberg selvfølgelig

undskyldte det hændte mange gange, og siden den dag kunne han godt gå helt hen til butiksdøren for at se, om der var fri bane, inden han kastede vandet væk ud i rendestenen.

I de år, jeg var hos familien Sandberg fik jeg i hvert fald lært om renlighed og om arbejde, og jeg fik vist også samlet en god portion kræfter sammen, noget, jeg senere skulle få brug for, men det er en anden historie, der kommer lidt senere i beretningen.

En slagteranekdote:

En mand spørger: "Er Sandbergs slagterbutik en delikatesseforretning?"

Frank svarer: "Det mener jeg, det må være".

Manden: "Har I så også snus og skråtobak?"

Frank: "Nej, den slags fører vi ikke".

Manden: "Så er det ikke nogen rigtig delikatesseforretning".

Frank: "Smag og behag er åbenbart forskellige".

Møgelkærlejren

Der var nogle, der mente, at jeg skulle have hjælp til at komme videre med mit erhvervsliv. Jeg mener og tror, at det var engang i februar 1945, at vi i mit hjem fik besøg af en slags socialrådgiver, Berg Madsen fra Randers. Han mente at have et godt tilbud til mig, dersom jeg ville rejse fra Sandberg, for han mente, at jeg med 95 kr. pr. måned fik en alt for lav løn, og at jeg sagtens kunne få en bedre løn til tariffprisen. På én måde kunne jeg godt tænke mig et andet job, for arbejdet hos Sandbergs gav jo ikke mange penge af sig, foruden at det også mange gange var et strengt og slidsomt liv, og især i de kolde vinterdage med op til 25-30 graders frost. Tilbudet lød på, at han kunne skaffe mig på en slags arbejdslejr, Møgelkær ved Horsens, og at jeg uden tvivl ville få det meget bedre og slet ikke det knokkelarbejde, jeg mange gange havde hos Sandbergs. Sandt at sige, så var jeg en del betænkelig ved tilbudet, for jeg havde jo aldrig før prøvet at være uden for Grenaa og ned til meget fremmede mennesker, jeg aldrig havde set før.

Jeg husker blandt andet, at Berg Madsen fortalte mig, at når man først kommer ud i vandet, så svømmer man automatisk, ”og det skal nok også gå godt for dig”, sagde han. På den anden side kunne jeg da godt se, at livet nede hos Sandberg ikke førte til noget, som jeg kunne leve af i længden, og jeg kunne godt lide tanken om at komme væk fra slagtearbejdet og prøve noget nyt, der også gav nogle flere penge i løn.

Efter en del samtaler med mor og far blev vi enige om, at jeg burde prøve at tage imod tilbudet fra Berg Madsen næste gang, han kom til Grenaa. Mor ville støtte mig det bedste, hun kunne, hvilket blev gjort på den måde, at mor havde en moster Marie og onkel Niels i Horsens, og dem ville hun sætte sig i forbindelse med, om de eventuelt ville og kunne være mig behjælpelig med at finde vej til Møgelkærlejren.

Jeg skulle så ned og sige min plads op hos Sandberg, og det var lidt af en mærkelig fornemmelse, men også noget af en glædens dag, at nu ville dette slæbearbejde snart høre op. Jeg sagde op til den 1. marts 1945, så var jeg færdig i Storegade 35 efter ca. syv års til tider hårdt arbejde. Det skal så også siges, at jeg fik lært en del kødbehandling, og hvor de forskellige stykker kød sidder, samt meget andet slagterarbejde, arbejde, som jeg senere i livet har kunnet drage nytte af, og ikke mindst at gøre rent og bruge såvel gulvklud som karklud i alle hjørner og kanter.

Hr. Sandberg ønskede mig til lykke med mit nye, kommende arbejde, og jeg fik da også en pæn anbefaling, lige inden jeg sagde farvel til hr. Sandberg, og jeg fik min allersidste løn på 95 kr.! Jeg havde selv regnet med, at jeg kunne være holdt med arbejdet den 28. februar, men nej, jeg skulle arbejde til middag den 1. marts, før jeg var løst fra min opsigelse. Jeg kan ikke huske, om fru Sandberg sagde noget, men det er vist heller ikke så betydningsfuldt, for det var hr. Sandberg, jeg skulle arbejde mest for. Ved middagstid kunne jeg så sige farvel, og dermed var min første æra som slagterbydreng og medhjælper forbi.

Jeg husker ikke mere, hvornår det var, at jeg skulle rejse til Horsens og videre til Møgelkær. Krigen rasede i mange lande endnu, og i Danmark skete der flere gange større sabotager og togafsporinger og sprængninger, dels af sabotører, der sprængte de tyske troppetransporter i luften, dels af de tyske håndlangere, som altså var danskere, der var i tysk tjeneste. De sprængte også flere passagertog i luften med mange døde og kvæstede til følge. Og nu skulle jeg altså en tur til Horsens, men jeg kom derved uden ulykker på toget!

Efter at jeg havde pakket en kuffert og med mor som følge ned til Grenaa Station, var tiden kommet, at jeg nu rejste fra Grenaa for første gang i mit liv. Toget kom godt til Århus H, hvor jeg skulle skifte tog til sydgående retning. Der var mange tyske soldater på perronen,

men dem skulle jeg ikke have noget med at gøre, og jeg fandt ret hurtigt en plads i toget, der kørte sydpå mod Horsens. Det hele gik ganske udmærket, og da jeg kom til Horsens, stod moster Marie klar til at tage imod mig. Jeg anede intet om, hvem denne moster Marie var, men hun må nok have fået et lille vink af min mor om min påklædning, for pludselig er der en dame, der griber fat i mig, og det var altså moster Marie, og jeg skulle være velkommen i hendes hjem. Hun boede i Nygade, og jeg blev mødt med stor venlighed af hele familien. Onkel Peter var også venligheden selv, og efterhånden som aftenen gik, kom der flere familiemedlemmer, der også ville hilse på mig. Jo, alt tegnede lyst og dejligt, at jeg her kom til en for mig fremmed familie, der kun ville mig det godt og med stor venlighed tog imod mig. Ud over moster Marie og onkel Peter husker jeg kun navne som Tut, Charles og Erik, men hvordan de var i familie med hinanden, kan jeg ikke huske. De fortalte mig blandt andet, at de havde et mindre traktørsted nede ved Horsens fjord, og havde jeg lyst til et besøg der, skulle jeg være velkommen der på en søndag eftermiddag, men i øvrigt skulle jeg altid være velkommen i deres hjem, når jeg havde tid og lyst, hvilket jeg ret hurtigt fik i den følgende tid.

Møgelkærlejren

Dagen efter min ankomst fulgte moster Marie mig ned til rutebilstationen, hvorfra jeg skulle køre ud til Dyrlægegården i Skjold, ca. 12 km. fra Horsens. Rutebilchaufføren kendte stedet og fortalte mig, når jeg skulle stå af. Efter behørig afsked med moster Marie gik det ud ad landevejen syd for Horsens, og alt var fuldstændigt fremmed for mig. I løbet af en lille times tid fortalte chaufføren mig, at jeg

skulle stå af ved en villaagtig bygning, som gik for at være Dyrlægegården. Hvem der havde lovet mig, at der skulle komme et køretøj og hente mig, ved jeg ikke, men da jeg havde stået på stedet igennem lang tid, kom en cyklist forbi, som jeg spurgte om vej. Jo, det var lige hen ad denne vej og derefter til venstre op til Hovedvejen og derefter lige ud og ned til gården, ”så kan du ikke undgå at se bygningerne, der er Møgelkær”. Jeg hankede op i kufferten og begav mig på vej efter anvisningen, og efter ca. tre km. traven nåede jeg endelig Møgelkærlejren. Jeg gik ind på et kontor i hovedbygningen for at anmelde min ankomst. Efter at diverse formaliteter med indskrivningen var overstået, viste en mand mig vej til det værelse, hvor jeg skulle sove i køjeseng, vistnok seks mand på hvert værelse og med et garderobeskab til kufferten og andet rejsetøj.

Derefter blev jeg vist op ovenpå i et stort opholdsrum, hvor de øvrige mænd i lejren befandt sig. Jeg blev budt velkommen af ca. 30 mænd, der alle kom hen for at hilse på mig og fortælle lidt om livet i lejren. Altså ret så flinke og venlige mænd, der nok var værd at arbejde sammen med. Kun én af mændene viste sig at være lidt for sig selv. Han var mere optaget af at sidde og dreje på radioknapperne, men han kom dog alligevel hen for at hilse kortvarigt, og så var han henne ved radioen igen. I opholdsstuen var der ud over radioen også forskellige spil og aviser, så at vi altid havde noget at beskæftige os med i fritiden. Møgelkærlejren bestod af én stor hovedbygning samt flere andre mindre bygninger som lade, stald og redskabsskur. I Møgelkærlejren havde vi landbrug, gartneri, hønse- og kaninavl, tørvegravning og maskinsnedkeri til Staten. Den ene af mændene, han, der var mere interesseret i radioknapperne, hr. W.G., viste sig senere ikke at være den bedste ven for mig, men det kommer jeg tilbage til senere og med denne betegnelse W.G.

Næste dags morgen skulle vi alle, ca. 30 mænd, stille neden for hovedbygningen, hvor

vores arbejdsleder, Børge Krog, kom for at tildele os dagens arbejde. Vi fik udleveret nummerskilte, som skulle bruges i magasinskuret for at få udleveret værktøj til dagens arbejde.

Tørvegravning. Jorden graves fra

Jeg kom i gartneriet og skulle blandt andet grave et jordstykke, der skulle bruges til at plante i. Efter at have fået udleveret spade og andet værktøj til arbejdet gik jeg i gang med arbejdet, men ih hvor var jorden træs at grave i, for det var lerjord, og var det tørvejr, var den hård som sten at grave, og var jorden fugtig, var det én stor mudderpøl at grave i. Det blev noget af en vanskelig opgave for mig at grave jordstykket.

Dyndet graves op

Senere kom jeg også en tur i tørvemosen, hvor jeg skulle vende og stakke tørvene. Jeg har ikke tal på, hvor mange tørv jeg fik vendt og stakket. Det var ikke lige det arbejde, der var mest attraktivt for mig, og jeg forespurgte flere

gange snedkermesteren, om han ikke havde noget arbejde inde på snedkeriet. Det, mente jeg, ville passe mig bedre. Efter ca. to a` tre ugers forløb blev langt de fleste af de ca. 30 mænd sendt hjem til, hvorfra de kom. Jeg mener at kunne huske, at vi kun blev otte mænd tilbage af en mandestyrke på ca. 30 mænd.

Dyndet æltes

Men hvad skulle der nu ske med kun otte mænd tilbage, og tilmed skulle førørtalte W.G. være en af dem, der skulle blive. Mit plageri om at komme ind på snedkerværkstedet lykkedes omsider. Snedkermesteren kom nemlig en dag og forespurgte mig, om jeg ville ind til ham. Jeg sagde selvfølgelig ja tak straks, så at jeg nu var fri for både gartneri og tørvemose.

Dyndet hældes i tørreformene

Samtidig kom der inde fra Horsens et læs træ, som skulle bearbejdes af nogle maskinsnedkere, også inde fra Horsens.

Det meget træ blev forarbejdet i forskellige størrelser, tykkelser og længder, og mit arbejde

bestod i at tage fra ved maskinerne, efterhånden som maskinsnedkerne kom det i maskinen. Ind imellem skulle jeg også køre de mange høvlspåner og savsmuld væk, så at vi kunne komme til ved maskinerne.

Tørvene stryges i formene

Det blev efterhånden til ret store stakke af forarbejdet træ, men hvad skulle alt dette træ bruges til? Det var der ingen, der vidste noget om. Jeg fik ikke noget svar på spørgsmålet, selv om jeg spurgte mester flere gange.

Tørvene vendes

Vi er nu henne i april måned 1945, og en nat kom vores arbejdsleder, Børge Krog, og gennede os alle otte mand ud af køjesengene, for vi skulle på arbejde straks, for i løbet af ca.

to eller tre dage ville der komme 2-3000 fanger fra den tyske koncentrationslejr i Neuengamme, der alle skulle overnatte i lejren inden deres videre transport til Sverige. Nu viste det sig, at alt det træ, som jeg havde stablet i snedkerværkstedet, var beregnet til køjer til de mange fanger, der skulle komme i de hvide busser fra Tyskland. Jeg husker ikke mere, hvilket arbejde jeg fik tildelt, for det hele gik i den grad så hurtigt, at ingen tænkte på tid, eller hvad der blev lavet. Jeg lavede noget med det meget træ, der skulle laves køjer af, og som timerne gik, svandt det også godt i træmængden. Andre mennesker havde travlt ovre i laden, og hvor der kunne skaffes plads, med at montere de mange køjer samt lægge halm, træuld og meget andet blødt i køjerne. I det hele taget havde vi travlt med at gøre alt klart til de mange flygtninge og fanger, der skulle komme. Flere Røde Kors sygeplejersker samt læger kom også inde fra Horsens, for der var meget arbejde, der skulle laves forud for fangernes ankomst. Jo, det var nogle ret så hektiske dage med at få alt ordnet til deres ankomst. Da de så endelig var ankommet, fik vi arbejdere et par fritimer til at sove ud i, for nu var vi godt trætte efter næsten tre døgnns arbejde uden søvn af nogen art.

De hvide busser er ankommet fra Tyskland

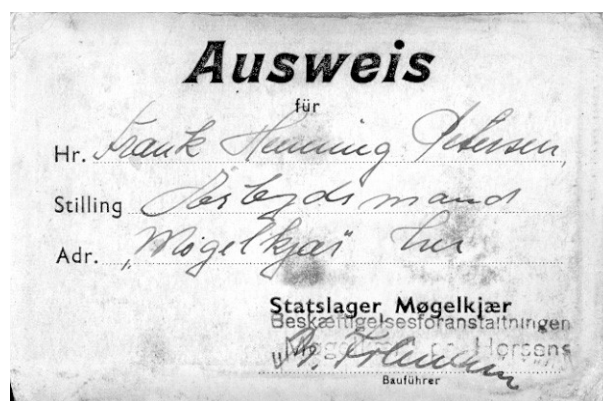
Hvilket syn at se de mange hvidmalede busser komme kørende ind i lejren. Det var mere end sørgeligt og trist at se de mange nærmest muselmænd blive båret ud af busserne hjulpet af Røde Kors samaritter og sygeplejersker.

Samtidig med at busserne kom, kom der også tysk Gestapo, der overvågede alt, og at ingen slap væk, samt flere tyske soldater. Jeg var ikke selv med til at servere maden for fangerne, men de, der serverede, fortalte, at de skulle passe vældigt på med at fordele de mange franskbrød med smør på, for ellers lavede fangerne numre for at få mest mulig mad. Deres maver var ikke så stærke, at de tålte for megen mad på én gang.

I stedet for at servere for fangerne var jeg blevet forfremmet til fyrbøder i centralfyret i hovedbygningen. Selve fyret var en stor kakkelovn, hvori man fyldte tørv og træ i fra oven. Hvis tørvene så havde været gode og tørre, så havde man da en mulighed for at skaffe nogen varme i lokalerne og varmt vand i hannerne, men det havde jeg en del besvær med. Den tidligere fyrbøder havde godt nok givet mig lidt kursus i, hvordan jeg skulle betjene fyret. Nu var der bare den ulempe ved den forrige fyrbøder, at han havde et par grimme talefejl. Dels stammede han ret voldsomt, så at det var svært at forstå ham, når han ville fortælle mig noget, og dels læspede han ret meget. Når jeg stod i nærheden af ham, fik jeg et mindre brusebad af hans spyt, når han læspede. Et par kedelige fejl, som han nok ikke kunne gøre for, men ret så ubehageligt for mig, der skulle læres op i at betjene fyret.

På et tidspunkt slap tørvene op i mit lokale lager, og jeg sendte bud efter et vognlæs tørv, for at jeg havde nogle tørv at fyre op i kedlen med. Tørvene lod vente på sig og uden tørv ingen varme i centralvarmen, hvilket en dag resulterede i, at de ikke havde varmt vand i hannerne eller varme i stuerne. Så gik der ellers bud til en vognmand, at han skulle levere tørv her og nu, og det hjalp straks. I de dage, hvor jeg gik i fyrkælderen, fik jeg flere besøg af fangerne, der var kommet fra Neuengamme, for ikke alle var lige magre eller tynde som muselmænd. De ville gerne ned og hilse på en dansker, altså mig Frank Pedersen. Jeg fik da også et ret uventet besøg af en fhv. grenaaenser, nemlig fhv. fyrbøder Carl Udsen,

der havde hjulpet mig, når jeg hentede bøgesavsmuld til Sandbergs røgeovn. Han var en af de mange fanger, der var taget af tyskerne for jødernes transport til Sverige, og var nu så heldig at komme med i den transport til Danmark, som den svenske greve Folke Bernadotte havde foranlediget her ved krigens nære afslutning. I lejren blev der aldrig talt om jødetransporterne. Det var tys-tys af sikkerhedsgrunde. Til os, der havde lovligt ærinde ind i lejren, blev der udleveret et tysk Ausweis, som skulle fremvises hver gang, vi enten forlod eller kom hjem til lejren, for der var tyske soldater til at vogte indkørslen.

Ausweis udstedt af Beskæftigelsesforanstaltningen i Horsens

Allerede ugen efter min ankomst havde jeg fået min cykel derved pr. fragtmand, og den var jeg glad for ikke mindst, når jeg hver søndag kørte ind til familien i Horsens. Dækkene var ikke for gode. Det var dårlige krigsdæk, så at man aldrig vidste, når de eventuelt punkterede på vejen. Der var ca. 12 km. ind til Horsens, en tur, jeg tog næsten hver søndag i den tid, jeg var i Møgelkærlejren. Ved at komme lidt væk fra lejren fik jeg også lidt frihed til at være sammen med familien, der var meget venlige over for mig. Jeg var enkelte gange med dem i skoven ved Horsens fjord, hvor de havde et mindre traktørsted, hvor der kunne købes kaffe og brød samt slik og is. En af de gange, jeg var med i skoven, fik jeg jobbet med at sælge is og isvafler, og der skulle fire skefulde is i hver isvaffel, men jeg kan ikke huske, hvad de kostede. Jo, det var

virkelig herlige dage, når jeg var inde i Horsens for at være sammen med familien. For at se, hvor langt jeg kørte på strækningen fra lejren og ind til Horsens, havde jeg købt en kilometertæller og fået en cykelhandler til at montere den. Cyklen havde jeg fået opstaldet i et af de udhuse, som hørte til lejren. En dag, jeg kom ind i udhuset for at se til cyklen, var kilometertælleren væk, hvilket jeg ikke kunne forstå. Ved senere besøg opdagede jeg, at enten var sadlen skruet løs, eller også var styret skruet løs, men hvem der eventuelt kunne have gjort dette, fandt jeg i første omgang ikke ud af. Til alt held havde jeg lidt cykelværktøj, så at jeg selv kunne spænde diverse bolte fast igen og derved bruge cyklen, når jeg skulle ind til Horsens.

Som en følge af, at vi kun var otte mænd tilbage, blev vi alle sammen flyttet ind i et stort værelse i kælderen, hvor vi havde vore køjesenge samt klædeskab til vores tøj. Jeg havde fået tildelt en overkøje, og som en følge af, at jeg ikke var for høj, måtte jeg bruge en dertil lavet stige for at komme op i køjen. En dag, jeg kom ind på værelset, var alt mit sengetøj samt madras og det øvrige tøj smidt ned på gulvet, og den stige, jeg skulle bruge for at komme op i køjen, var væk. Jeg gik på jagt efter stigen, der var smidt uden for vinduet. Med megen møje og besvær fik jeg fat i stigen, fik sengetøjet og madrassen lagt på plads, men ingen vidste noget om, hvem der havde gjort dette. En anden gang var bundbrædderne fjernet fra køjen, så at jeg, da jeg ville i seng, faldt ned i underkøjen, hvor manden i underkøjen endnu ikke var gået til ro. Igen en masse besvær og drillerier, men ingen ville sige noget om, hvem der eventuelt kunne være synderen, og som ikke ville mig det godt.

Så en dag blev jeg angrebet bagfra. Jeg skulle være væltet ned i græsset, og hvad der mere eventuelt skulle være sket med mig, derom kan jeg kun gisne. Takket være mine dengang kraftige og stærke muskler fra min tid hos Sandbergs så blev det angriberen, der kom ned

at ligge på jorden, og det var den førnævnte W.G., der ville have mig ned at ligge, men deri tog han grundigt fejl, for det blev ham, der kom ned at ligge. Jeg greb ham derefter i tøjet, gav ham en ordentlig rusketur for derefter nærmest at kyle ham hen over en græsplæne, så at han endte i en hæk på den anden side af græsplænen, og straks var jeg over ham. Nu kunne det være nok. Nu ville jeg ikke længere finde mig i hans næsvisheder og drillerier, ”for sker det bare én gang til, så laver jeg dig til stribet flæsk, og det gør rigtig ondt,” sagde jeg. De øvrige arbejdskammerater, der havde overværet hele scenen, blev meget forundret over min handlemåde, og at jeg havde kræfter til denne handling. Nu skulle det altså være slut, så nu satte jeg mig i respekt for den handling, jeg havde foretaget over for W.G. Hidtil havde jeg ikke fortalt noget om mit tidligere liv som bydreng og slagtermedhjælper, og at det var derfra, jeg havde fået de mange kræfter. Men efter den tid forstod de vist alle, at jeg havde de mange kræfter og var parat til at bruge dem i eventuelt påkommende tilfælde. Til daglig ville jeg helst have det godt, kammeratligt og venskabeligt med mine arbejdskammerater, men med et liv som det beskrevne med drillerier og chikanering af enhver art må der skrides ind for at få stoppet uvæsenet, og det var altså det, jeg foretog mig med omtalte W.G. Om end W.G. skulede lidt til mig, når vi mødtes, så blev der fred i lejren. Han skulle altså ikke prøve, at jeg lavede ham til ”stribet flæsk”, hvis han fortsatte sine drillerier. Min cykel fik lov til at stå i fred, og min køjeseng med trappestige fik også lov til at være uberørt af ham, og så havde jeg opnået, hvad jeg ville, at få fred og fordragelighed imellem os.

Samtidig med, at vi faste mænd i lejren forberedte lejren til de nye, ankommende Neuengammefanger, kom der andre håndværkere fra Horsens, der begyndte opstillingen af et flere meter højt hegn omkring hele lejren. Neuengammefangerne måtte altså ikke slippe væk, og dertil var der vist også alt for mange tyske vagter til at passe på. Det fortælles, at

der var enkelte fanger, der fik lejlighed til at smutte væk, men derom kan jeg ikke sige noget bestemt. På et tidspunkt blev vi mænd flyttet fra Møgelkærlejren til den før omtalte Dyr lægegård i landsbyen Skjold, for vi måtte ikke længere være i lejren, men hvorfor vi ikke længere måtte være der, vides ikke. Fangerne fra Neuengamme var vistnok rejst til Sverige, inden den tyske hær kapitulerede over for de allieredes amerikanske og engelske hære den 4. maj 1945. Jeg husker blandt andet, at vi mænd blev samlet foran flagstangen, hvor Dannebrog blev hejst til tops, alt mens jeg var den eneste, der kunne synge flagsangen til ære for Dannebrog. Nogle tyske soldater stod og så på vores lille højtidelighed, men foretog sig ikke noget over for os. Nu kunne de så rejse hjem til deres sønderskutte Tyskland.

Sidste søndag i Skjold

Om eftermiddagen var vi alle inde i Horsens for at deltage i Horsens bys glæder og frihedsrus over, at vi nu var danskere igen uden tysk dominans. Det er helt umuligt at beskrive denne frihedsrus efter fem års tysk besættelse, men den var stor og hjertelig. Jeg selv besøgte familien i Nygade, og de var selvfølgelig lige så glade og begejstrede som den øvrige del af Horsens by. Samtidig med frihedsbudskabet kom også de mange frihedskæmpere frem i gaderne. Nu skulle de mange tyske håndlangere og tyskertøser have deres fortjente straf for deres beskidte landsforræderi. Og netop disse landsforrædere blev indsat i Møgelkærlejren under stærk bevogtning af fængselsbetjente inde fra Horsens Statsfængsel. Jeg ville gerne have

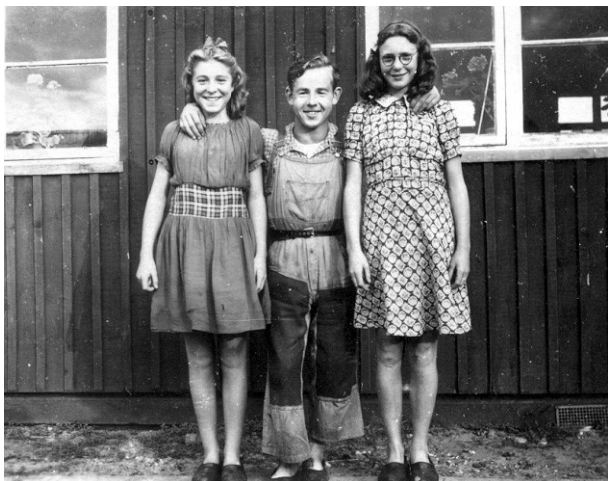
taget lidt fotos af disse fanger, når de gik på gårdtur, men det var strengt forbudt. Jeg må have haft mit fotografiapparat med, men jeg måtte absolut ikke bruge det i lejren hverken til fangerne fra Neuengamme eller nu, hvor det var landsforræderne, der var indlemmet i lejren.

Klosterhedelejren

Vi fik ikke lov til at være i Møgelkærlejren, men blev lidt senere forflyttet til en anden lejr. Klosterhedelejren ved Lemvig, hvor vi fik ca. 200 hollandske børn, der skulle opfedes efter krigens tid i Holland. Jeg måtte jo så sige pænt farvel til familien i Horsens, takke dem for deres store venlighed mod mig i de uger, jeg fik tid til at være sammen med dem. De hollandske børn var i alderen fra ca. seks til 13 år, og der var lærere med til dem, så de fik en del lærdom under det ca. tre måneder lange ophold i lejren.

Mit arbejde bestod mest i at skrælle kartofler på maskine og derefter fjerne eventuelle ”øjne” i kartoflerne, for maskinen kunne kun skrælle eller nærmere raspe skrællen af. Jeg husker ikke mere, hvilken slags mad vi fik, men efter endt spisning i spisestuen skulle der vaskes op i hånden, hvilket også blev en del af mit arbejde. Lidt af et særsyn var det, at alle børn bad bordbøn hver dag til middagen. Nogle af de mere voksne børn kunne godt hjælpe til i opvasken eller med at skrælle kartofler og andre grøntsager. Nogle gjorde det frivilligt, mens andre fik jobbet som en slags straf for eventuel ulydighed. Havde de været rigtigt slemme, skulle de stille an ved middagsspisningen, hvor den pågældende leder afhørte synderen for derefter i nogle tilfælde at give synderen en knaldende lussing i vores påsyn. Nogle gange syntes jeg, det var synd for synderen, men sommetider kunne de store drenge godt være øretæveindbydende og derfor med rette fortjene en afklapsning. Nogle af drengene kunne også finde på at stjæle blandt andet vore kartoffelskrælleknive, så vi næsten ingen knive havde, når der skulle pilles kartofler eller fjernes ”øjne” fra kartoflerne. Så

blev der lavet en husundersøgelse, hvor alle skulle vise os deres bagage og klædeskabe, og ved disse undersøgelser kom som regel en del af knivene frem igen, og synderen kunne regne med at få en reprimande ved spisetiden og eventuelt en lussing.

Tre gode venner i Klosterhedelejren

Fotograf hos frk. Rosenstand

Vi er nu henne i efteråret 1945, og på et tidspunkt skulle de forskellige klasser fotograferes af en fotograf, Charite Rosenstand inde fra Lemvig. Jeg kom i snak med frk. Rosenstand om min også dengang værende interesse for fotografering. ”Jamen, jeg kan godt bruge lidt hjælp i min forretning inde i Lemvig, så hvis du kan få fri fra arbejdet her i lejren, så må du gerne komme ind til mig.” Jeg snakkede lidt med lejrens forstander, Rasmussen, om den stilling, jeg kunne få inde i Lemvig som fotohjælper hos frk. Rosenstand. Jeg blev løst fra arbejdet i lejren, og efter nærmere aftale med frk. Rosenstand om husly, mad, løn, og hvad jeg ellers havde behov for, så startede jeg inde i Svirebommen nr. 3 i Lemvig den 1. november 1945. Lemvig ligger nærmest nede i en gryde med havn ud til Nissum Bredning ved Limfjorden.

Frk. Rosenstand havde lejet et værelse ude i byen til mig. Det var med en kakkelovn på værelset og uden rindende vand, men en gammeldags vandkande og vaskefad, altså et

noget primitivt værelse, som jeg ikke var helt tilfreds med af flere årsager. Det var mig lidt for primitivt. Maden fik jeg på KFUK's pensionat i Vestergade, og den var ganske udmærket. Der var både kvinder og mænd, som dagligt kom og spiste deres varme mad, men hvordan med morgenmad og aftensmad husker jeg ikke mere.

Det var nu ret begrænset, hvad jeg fik lært i fotoforretningen, men jeg fik dog set, hvordan man fremkaldte sort/hvide film og fotos. Der var også atelier- og polyfotografering, men det var ikke noget, jeg fik lov til at deltage i. I forretningen var der en kakkelovn til opvarmning af lokalet. Nu må vi regne med, at det var lige straks efter krigen, og det var derfor begrænset, hvilken slags brændsel vi kunne få. Frk. Rosenstand havde fået et læs stød, altså trærødder fra skoven, og da disse var en del større, end vor kakkelovn kunne rumme, måtte jeg ud for at hugge disse stød til lidt mindre stykker, så at de kunne gå ind i kakkelovnen. Ude i gården havde vi et mindre brændeskur, hvor disse træstød blev opbevaret. Kløvningen foregik ved hjælp af en almindelig økse, og for at få dem skilt ad i mindre stykker måtte jeg slå nogle ordentlige slag med øksen, så kraftige, at naboerne kom ned for at se og forespørge, om jeg ikke kunne gøre det lidt mere stille, for det rungede i hele huset, hver gang jeg slog et slag over disse stød. Lidt senere fik vi et læs tørv. Det var lidt mindre støjende end træstødene. For en tid havde husets beboere mærket, at der var kommet en mand i huset hos frk. Rosenstand, noget, som de vist ikke var særlig vant til, indtil jeg kom.

Frk. Rosenstand samt hendes kvindelige fotomedhjælper var begge meget søde og flinke over for mig, så jeg ville gerne have fortsat arbejdet efter jul og nytår, men det kunne der vist ikke blive tale om. Fakta blev, at jeg før jul rejste hjem til Grenaa, hvilket jeg på en måde også var glad nok for, for jeg savnede Grenaa og mine derværende venner

Skrædder i Grenaa

Efter endt ophold i Lemvig gik turen med tog tilbage til Grenaa, hvor far stod parat til at hjælpe mig hjem med mit rejsegods og min cykel. Det blev jul og nytår 1945/46, og hvad skulle jeg nu foretage mig, hvor jeg ikke havde arbejde? Gå hele tiden og daske rundt kunne jeg selvfølgelig ikke, hvilket heller ikke var særlig rart i længden. Under opslag i dagens aviser finder jeg en annonce fra nu fhv. skræddermester Svend Jensen, der havde skrædderværksted eller systue på Strandgade, at han søgte en lærling. Jeg tænkte, om det eventuelt kunne være noget for mig. Det var jo indendørs arbejde og vel heller ikke så anstrengende, som tidligere arbejder havde været. Efter samråd med mine forældre ansøgte jeg om pladsen, og efter en nærmere samtale med Svend Jensen fik jeg pladsen, foreløbig på prøve som skrædderlærling.

Jeg husker ikke, hvornår det var, jeg begyndte, men det må have været i vinteren 1946, at jeg startede i skrædderiet. Der var også en uddannet skræddersvend, Villy Hansen, og fru Nielsen som hjælpesyerske. De var nu meget flinke og hjælpsomme, for jeg havde aldrig haft fat på nål og tråd førhen, ligesom jeg aldrig havde siddet med korslagte ben på et skrædderbord. Jeg var lidt stivbenet til at begynde med under arbejdet, men som tiden gik, blev mine ben da mere bøjelige, så at jeg også kunne sidde i rigtig skrædderstilling akkurat som Svend Jensen og Villy Hansen.

Skrædderværkstedet lå altså nede i Strandgade ved Havnen, hvor der var mange fiskere som kunder. De skulle helst have vadmelsbenklæder til deres arbejde, hvilket gjorde, at vi på systuen syede i ring af vadmelsbukser. Det vil sige, at mester skar tøjet ud af en stor tøjrulle, hvorefter tøjet kom ind på skrædderværkstedet, hvor Villy Hansen syede de forskellige stykker tøj sammen til en helhed. Syersken syede gylp og lommer sammen og nogle gange også knapper i gylpen, inden bukserne kom over til mig på pressebordet, hvor jeg pressede

bukserne færdige. Senere kom jeg også til at sy knapper i gylpen, inden de kom over på pressebordet. Nu skulle man tro, at det at sy knapper i var en let sag, men deri tog jeg lidt fejl. En knap skal sys i med hals under knappen, så at der er lidt afstand mellem knap og tøj, ca. en tændstiktykkelse mellem knap og stof. Det er og bliver noget af en øvelsessag med tiden, når først man har syet flere hundrede knapper i på en kort tid.

Ud over vadmelsbukser syede vi da også mange andre ting som f. eks. jakker, benklæder og frakker samt arbejdstøj. Selv fik jeg da syet en ny, flot jakke, hvor jeg måtte hjælpe til med at sy knapperne i. Det var jo næsten lige efter krigen, og det var ret begrænset, hvad tøj man kunne få, og tilmed på rationeringskort. Jeg husker blandt andet en dame, der havde været heldig at få en kupon tøj til en frakke. Svend Jensen skulle sy frakken eller rettere sagt tegne mønsteret på frakken, hvorefter stoffet kom ind i skrædderiet, hvor Villy Hansen så skulle sy frakken efter det mønster, som den var klippet i. Straks Villy Hansen begyndte at sy de enkelte dele sammen, faldt hele stoffet fra hinanden. Det kunne slet ikke sys på, så at der overhovedet ikke kunne blive nogen frakke ud af stoffet. Damen blev tilkaldt, for at hun ved selvsyn kunne se, hvordan stoffet artede sig i symaskinen, hvilket hun selvfølgelig var meget ked af, for nu havde hun sådan glædet sig til en ny frakke og havde tilmed fået rationeringskort til at kunne købe stoffet. Men der blev desværre ikke nogen ny frakke af hendes stof.

Autofirmaet Andreas Jakobsen

Andreas Jakobsens autoforretning Søndergade 7-9 1976

Shelltanke, benzinkontor m.m. hos Andreas Jakobsen inden saneringen. Kontor, lager og vaskeri i baggrunden. Gårdejer Søren Johansens bil ved tanken i 1969

Jeg havde flere gange vistnok ytret ønske om at komme til noget med at ekspedere, så skrædderiet var vist ikke rigtigt noget for mig alligevel. En dag kom mester Svend Jensen og fortalte mig, at hvis det eventuelt havde min interesse, så kunne jeg få en stilling hos autofirmaet Andreas Jakobsen som ekspedient i deres værktøjsmagasin. Jeg var nede for at tale med og ansøge om stillingen hos Robert Jakobsen. ”Hvad forstand har De på værktøj?” blev jeg spurgt om. ”Ikke noget, men det kan vel læres”, svarede jeg, og derefter blev jeg antaget.

Allerede den 8. marts 1948 kl. 7.30 om morgenen trådte jeg ind i firmaet på

Søndergade klædt i arbejdstøj og lidt spændt på, hvad jeg skulle lave. Den første, jeg mødte, var disponent og lagerforvalter Erik Hansen, som dengang havde sit store lager af reservedele i en gammel bygning, hvor også værktøjet var placeret. Foruden Hansen var der også et par lærlinge og de mekanikere, der kom ude fra værkstedet, som enten skulle have værktøj eller reservedele til diverse biler under reparation. Det nye værksted var vist ikke helt færdigt, så at det kunne tages i brug som sådant. Jeg husker ikke nøjagtigt, hvornår det var, jeg flyttede fra det gamle lager over til mit værktøjsbur i den nye værkstedshal. Det var et ret stort rum, der var adskilt fra selve værkstedet med gitter og trævæg samt en dør ud til værkstedet og en ekspeditionslem ud til værkstedet, hvorfra de forskellige mekanikere fik udleveret det ønskede værktøj og ligeledes skulle aflevere det igen efter endt arbejde.

Måske burde jeg fortælle lidt om autofirmaet Andreas Jakobsen.

Efter gamle notater er firmaet Andreas Jakobsen startet allerede i 1925, hvor han dengang startede i Søndergade 7 med reparation af biler. I ca. 1931 blev han forhandler af General Motors, der dengang forhandlede Chevrolet-biler. Senere kom også Opel, Bedford og Vauxhall til i forhandlingen.

Andreas Jakobsen og fru Marie fik fem børn, to drenge og tre piger, hvoraf jeg kom til at kende de to brødre Henrik og Robert, der blev mine daglige direktører i A/S Andreas Jakobsen fra året 1948, hvor jeg begyndte mit 28 år lange arbejde i firmaet. Henrik Jakobsen stod for det kontormæssige arbejde, mens Robert Jakobsen, der var udlært mekaniker, kom til at stå for værkstedet og arbejdet der. Ud over direktørerne Henrik og Robert Jakobsen var der Erik Hansen, som stod for lageret som disponent samt Henry Abildtrup, Ivan Poulsen samt flere andre lagerfolk, hvis navne ikke huskes mere. På værkstedet havde vi Carlo Meldgaard som værkfører, og i reserve ved f. eks. ferie og sygdom havde vi

Carlo Juul som dygtige mekanikere til at lede værkstedet. Som tillidsmand havde vi i flere år Anker Andersen, som mest var beskæftiget med traktorer og deres reparationer. Ved Anker Andersens sygdom og død fik vi i stedet Dennis Pedersen som tillidsmand, og ham må jeg takke for, at jeg fik ordentlige lønforhold, idet jeg på hans foranledning kom i fagforening og dermed fik en taritmæssig løn, der var til at leve af. Ved at komme i SID fagforening kunne jeg gå på efterløn i august 1982, hvorved jeg kom ud af arbejdsmarkedet. Jeg skylder Dennis Pedersen en meget stor tak for hans gode gerning, at jeg kom i fagforening, hvorved firmaet blev tvunget til at give mig tarifløn.

Arbejdsmændenes og Specialarbejdernes
Arbejdsløshedskasse

Personnummer

Dato	Måned	År	Løbenummer
26	08	22	22

Navn *Frank Herman Pedersen*

Indmeldt i DASF *24-2-1974*

Anciennitet i arbejdsløshedskasse fra *24/2 74*

Overflyttet fra andet fag med erhvervet medlemsret
i fagorganisationen fra

Nr. _____ i afdelingen

Der er ingen restancefrist ved
Kalenderårets udgang

Min medlemsbog til DASF

Ud over forskellige bilmekanikere havde vi også drejermester Peter Pedersen og senere Helge Nielsen, der begge stod for drejebænken i maskinværkstedet. Firmaet forhandlede og reparerede også landbrugsmaskiner, hvortil vi havde montørerne Alfred Rasmussen og Otto

Therkildsen. Titlen mekaniker var vist ikke fin nok til de herrer, det skulle være montør Rasmussen og montør Therkildsen, men de stod altså for reparationerne af landbrugsmaskiner. Som repræsentant for landbrugsmaskinerne havde vi en Bernhard Kruuse og Søren Skårup Andersen. Om Kruuse kan jeg fortælle, at han vistnok kom nede fra Langeland eller egnen der omkring, for han var næsten ikke til at forstå med den dialekt, han havde. Om det var dansk eller udenlandsk, var svært at forstå, og jeg har også ladet mig fortælle, at mangel landmand dårligt nok vidste, hvad han havde købt af Kruuse, for Kruuse var nærmest uforståelig, når han talte sin dialekt.

Personalet hos Andreas Jakobsen foråret 1950
Bageste række: Richardt Olsen, Anker Andersen, Otto Therkildsen, Helge Nielsen, Dennis Pedersen, Bent Nielsen.

Næst bageste række: Svend Bach, Ejvind Barbro, Helmer Jacobsen, Bernhard Kruse, Poul Bønnerup, maler Peter Mikkelsen, Steen Ekstrand, Carlo Juul, karetmager A. Jensen, Peter Pedersen, Laust Laursen, Carlo Meldgaard, Normann Hermansen, Tage Nielsen, Jørgen Simonsen, Poul Hansen.

"Stolerækken": Margit Flyvholm, Birgit Krogenberg, Mary Rønn, Henrik Jakobsen, Robert Jakobsen, Erik Hansen.

Forrest: Kjeld Rasmussen, Jens Udsen, Frank Pedersen, Jørgen Kael, Per Rugaard, Erik Jepsen.

Fraværende på billedet: Alfred Rasmussen og Erik Christensen.

Om den anden og noget yngre repræsentant, Søren Skårup Andersen, er der en længere historie, men sand fra ord til andet. Henrik og fru Grethe Jakobsen skulle fejre sølvbryllup i september 1962. Det blev fejret med stort gilde nede i udstillingsbutikken og et stort telt ude i gården. Der blev samlet sammen til en gave fra hele personalet, og en lørdag aften blev der indbudt til stor personalefest, og dagen blev fejret på bedste og festligste vis og alle med ægtefæller og kærester. Jeg husker ikke, hvad der blev serveret af festmad, men alt var bare perfekt, og ingen skulle gå fra bordet i sulten stand, heller ikke Skårup Andersen. Diverse vinflasker gik ret jævnlige sin gang rundt blandt de mange gæster, og enkelte fik vistnok mere end tåleligt. Tobaksfadet vandrede også flittigt blandt gæsterne. Nogle tog ikke bare til munden, men også til lommerne, blandt andet omtalte Skårup Andersen, der havde sikret sig lidt rigeligt til sin brystlomme i jakken, så at han havde lidt i reserve til efter festen. En af gæsterne, fru Ester Jakobsen, gift med Robert Jakobsen, har altid været en særdeles flink og venlig dame og måske også lidt friskfyragtig i en eventuel given situation, og netop den aften kom det til udtryk, at hun må have set omtalte repræsentant forsyne sig lidt rigeligt af bordets glæder med hensyn til spiritus og tobak. Efter endt spisning var der dans til Knud Udengaards musik, også dette var bare godt og dejligt, god musik. Om det var Skårup Andersen, der inklinerede for fru Ester Jakobsen eller omvendt, derom tør jeg ikke sige noget bestemt, men fakta var, at de kom ud at danse sammen. På en eller anden mærkelig måde kom fru Jakobsen tilfældigt til at rykke et brystlommelærklæde op af hans jakke, og ud røg et mindre lager af tobaksvarer, som han havde sikret sig under spisningen. Fru Jakobsen var frisk i vendingen og fik hurtigt lagt de tabte tobaksvarer op på tobaksfadet, for dem skulle han ikke have med hjem. For Skårup Andersens vedkommende endte sølvbryllupsfesten med, at han lovede klø til Henrik Jakobsen.

Den efterfølgende mandag eller tirsdag var han nede for at afregne med firmaet. Hvad der eventuelt er sagt oppe på kontoret, kan jeg ikke vide, men nede på værkstedet fik han en kold skulder af hele personalet, og siden så vi heldigvis ikke mere til ham efter denne uforskammede opførsel ved Grethe og Henrik Jakobsens sølvbryllupsfest i september 1962. Når sprutten går ind, så går forstanden ud. Det så man tydeligt ved omtalte repræsentant Skårup Andersen. Igennem de 28 år, jeg var ansat i firmaet, har vi haft flere gode fester og udflugter i bus. Mekanikere er noget af et ølglad folkefærd, og der blev drukket rigtig mange bajere ved de forskellige fester og udflugter, men vist aldrig mere, end at folk har opført sig rimelig godt og i glad humør.

DEN ÅRLIGE FOLKETÆLLING

i A/S Andreas Jakobsen 9. juni 1951.

Melodi: Pigerne i Småland.

En sammenkomst som den i dag bør blive tradition
og sker det, bli'r der ikke protesteret her af no'en.
Til fru Marie Jakobsen vor bedste tak skal gå
for denne fest, hvor der er tænkt på store og på små.
Som et midtpunkt i forretningen fru Jakobsen nu står
og fortjener al vor hyldest i sit jubilæumsår –
Direktørerne skal også ha' et dryp af den virak,
som i dag skal lyde til dem alle tre i vor tak.

Det store personale har en mægtig energi,
hos nogle ser vi det dog allerbedst, når de har fri!
Til festen kunne enkelte dog ikke være med
på grund af små omstændigheder et og andet sted.
Henrik Jakobsen er med i dag, da festen foregår
han i Holland plukked' røde tulipaner sidste år.
Robert Jakobsen og Richard kan la' svalerne ha' fred,
for de ved, at mange svaler er der lykke ved.

Hvis der er kludder med benzinen, skælder frøken Rønn,
så vi må tvivle på, hun hører til det svage køn!
To pengekasser vogter hun dog næsten alt for godt,
i lønningsposen sker det, at beløbet er for småt!
Frøken Krogenberg og Flyvholm skriver stadig kun diktat,
de forstår at forme breve – både skrap og delikat!
På kontoret holder morgenfrue Maarslet altid pænt,
og den ros, hun får derfor, er altså ærlig fortjent.

På lag'ret sørger Hansen for, at mange ting han har,
og der har aldrig manglet no'et i Hansens lille bar.
Her kommer Anker Andersen som særlig trofast gæst,
for han vil gerne smage, hvilken øl der slukker bedst.
Otto Therkildsen engang blev syg, da han var med til brand.
Han ku' ikke tåle synet af et sprøjt kommunevand!
Carlo Meldgaard er jo født bilist – men uheld kan jo ske,
som da Meldgaard kørte ind i Richard Olsens entre!

Som "maleren" har ingen anden ordet i sin magt,
han skal nok sige det, som andre ikke kan få sagt.
Og Laus "den Onde huleme" kan også blive vred,
ja, ve den arme, hvor der så skal falde brænde ned.
Også Bønnerup har evner til at blive gru'lig gal.

Dennis tror, at han er smuk, men det må vistnok kaldes pral.
Lille Jørgen bjæffer, så man tror, han er en lille hund,
og ”professor Snilde” altid har et råd i sin mund!

Et firma Juul & Olsen lejer motorcykler ud,
”Grosserer Juul” på svejseslangen ”fandt” et åbent brud.
Som regel drejer Pedersen kan gøre noget galt,
om det må vi vist hel’re med fru Pedersen få talt.
Jørgen Simonsen og Jens fra sidste år vi har i hu,
og her har vi det jo godt, så de går ikke hjem endnu!
Specialist i motorcykler og harmonikassespil
er Bent Nielsen – ja, det kan en masse ting føre til.

Det yngste hold har Ejvind, med ideerne han går,
og Svend har vist som Samson mange kræfter i sit hår,
skønt Kjeld er af de stille, er han dog en stor filur,
og Normann ville hel’re reparere på et ur.
Erik Jepsen er som Harry lige netop kommet til,
Så det er lidt svært at sige, hvad de unge kan og vil.
Hvis depotforvalter Frank en lille film af os vil ta’,
har vi da et synligt minde om en vellykket da’

Sangen til firmafesten fik jeg lavet hos Pernilen ud fra mine ideer og tekst. Pernilen var trykker på Grenaa Folketidende, og han lavede utallige rim og lejlighedssange gennem årene.

Ud over bilværkstedet havde vi afdelingen for landbrugsmaskiner, hvor montørerne Alfred Rasmussen og Otto Therkildsen arbejdede. Vi havde også malerværksted, hvor først maler Madsen og senere Peter Mikkelsen stod for eventuelle malerreparationer af vore biler. Der var også et opretterværksted, hvor Helmer Jacobsen tog sig af buler og andre skader på karosseriet. Ja, og så havde vi da også en grovsmedje, hvor først gamle, stoute Smedelaus huserede med blæsebælg og ambolt. Senere kom Frede Greve som smed. I en sidebygning havde vi vaske- og smørehal, hvor blandt andet Richardt Olsen og Svend Kejser havde deres arbejde, og vistnok også Henning Ekstrand samt Niels Frandsen. Firmaet Andreas Jakobsen havde Shell tankanlæg med to benzinstandere næsten ud til Søndergade, og i et mindre kontor var det som regel Richardt Olsen, der passede tankanlægget både hverdage og helligdage. På lageret

under kontoret huserede disponent og lagerchef Erik Hansen, der havde tjent firmaet næsten enevældigt i mange år, sammen med blandt andet Henry Abildtrup, Ivan Poulsen samt flere andre, der havde fået deres lageruddannelse i firmaet. Rengøringsdamerne var Jenny Bager og fru Mårslet, der tog sig af kontor og frokoststue.

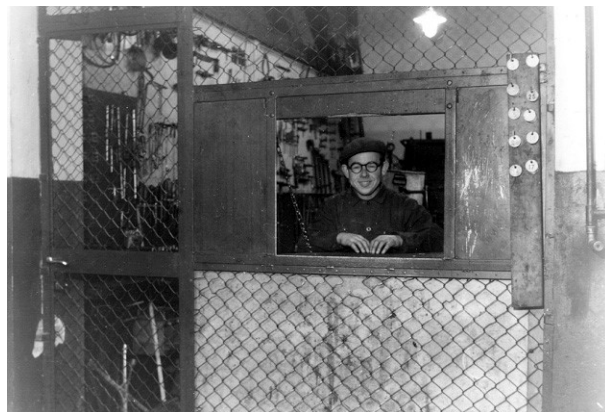
Sidst, men ikke mindst var der værktøjsburet som en sideafdeling, der var skilt af fra selve værkstedet med en gitter-trævæg samt ekspeditionslem ud til selve værkstedet, og hvorfra mekanikerne og andet personale blev ekspederet af mig. I buret havde jeg ud over almindeligt håndværktøj også en masse specialværktøj til de forskellige bilmodeller og twist, olie, splitter og fjederskiver til udlevering efter mekanikernes forlangende. Efter endt brug og ved fyraften skulle værktøjet gerne ind igen, så at jeg kunne få det

hængt på plads, og det var ikke altid lige let. Nogle gange var der overarbejde på en bil, eller en mekaniker skulle fuske lidt ved sin bil eller motorcykel, hvilket jeg ikke var så glad for, for jeg ville gerne have rent bord, når jeg gik hjem til fyraften. Og det var ikke altid, at værktøjet var hængt eller lagt på plads, når jeg kom næste morgen for at begynde en ny dags arbejde. Jeg var som regel i god tid nede på værkstedet, så at jeg kunne gå en runde for at samle forskelligt værktøj op, som var blevet brugt i løbet af aftenen, hvilket mange gange var træls og irriterende, men sådan var det bare i firmaet. Jeg var som en lus mellem to negle.

Jeg skulle tjene både mekanikerne og firmaet og sørge for, at mindst muligt værktøj blev væk. Hver mand havde sit eget nummerskilt, som jeg hængte op over det stykke værktøj, jeg havde udleveret, så at jeg altid vidste, at f. eks. C. J. eller anden navnebetegnelse havde fået værktøj udleveret af mig. De havde hver 10 sådanne nummerskiver, som jeg ved hver udlevering hængte et nummer op over, hvorved jeg havde nogenlunde styr på, hvem der havde værktøjet. Det kunne hænde, at de 10 nummerskiver ikke altid var nok, når der skulle mere værktøj ud, end de havde numre til. Det kunne jeg ikke lide og brokkede mig over, at jeg måtte have noget værktøj ind, som eventuelt ikke skulle bruges lige nu og her. Enkelte gange måtte jeg da også notere ned, at vedkommende havde ekstra værktøj ude uden nummerskive på. Trods disse problemer så gik det som regel alligevel, og jeg fik orden på værktøjet efter endt brug.

I værktøjsburet var ud over selve værktøjet også min filebænk med seks skuffer, tre stk. 200 liters olietromler, twistkassen og en værktøjskarrusel, da det begyndte at knibe med pladsen på væggene. Det gamle værktøj fra næsten bilernes barndom skulle stadig gemmes og hænges på forskellige vægge, og næsten for hver ny model, der kom af biler, kom der som regel også en masse specialværktøj, som der også skulle være plads til, og det var noget af et stort problem at få plads til

alt det nye. Meget af det nye specialværktøj blev liggende i de kasser, det blev leveret i, så det var vanskeligt at have det rigtige overblik over værktøjet, men med den efterhånden trange plads, som værktøjet fyldte på vægge og kasser, kunne det ikke blive anderledes.

Frank i "buret"

De tre olietromler à 200 liter med hver sin håndpumpe var til udlevering til mekanikerne, når de skulle fylde frisk olie på en bil efter endt reparation. Jeg fik navnet på bilkunden, skrev, hvor mange liter der blev hentet til bilen, på en nota for derefter ved fyraften at gå ind på lageret, hvor de førte det skrevne antal liter ind på kundekortet.

Twist fik vi hjem i store sække, men jeg fik kun ca. en halv sæk ad gangen, for der måtte ikke fråsdes for meget med twisten. Som regel udleverede jeg en god tot twist på forlangende fra de forskellige mekanikere, for twisten var ikke altid af lige god kvalitet til formålet. Måske blev der derfor også brugt rigeligt med twist. Splitter, spændskiver og fjederskiver blev også udleveret fra buret, men såvel twist som andre ting skulle altid gå gennem lageret. Igennem en årrække havde jeg min egen private handel med "Smuds væk", et rensmiddel til at vaske vore hænder med efter endt arbejde. Det fandtes i nogle dåser à 500 gram som en slags pulver, der skulle gnides mellem våde hænder, og vupti, så var hænderne rimeligt rene efter dagens arbejde. Jeg husker ikke mere, hvad en sådan dåse "Smuds væk" kostede, men mekanikerne var

flinke til at købe hos mig. De kunne få kredit hos mig til førstkomende lønudbetaling, men så ville jeg også se penge, for jeg betalte altid kontant til et firma i København. Som regel fik jeg en sending på 24 dåser ad gangen, og en sådan sending varede som regel en måneds tid.

På et så stort værksted som Andreas Jakobsens autoværksted, vi var ca. 25 – 30 medarbejdere hver dag, var der altid nogle, der var parat til lidt grin og sjov. Selv måtte jeg også enkelte gange stå for skud, når en mekaniker bad om en ”orangutang”, ”nevertangen”, ”nøglen til svangerskabet”, ”ornepikken” samt mange andre mærkelige betegnelser. Ved kravet om en ”orangutang” sendte jeg vedkommende mekaniker i zoologisk have, for en sådan tang fandtes ikke hos mig. ”Nevertangen” var en tang til af- og påmontering af stempelringe. Ved ”nøglen til svangerskabet” henviste jeg gerne op til kontoret, for der måtte de have en sådan. ”Ornepikken” var godt nok et stykke værktøj, en stor lingstappe til at uddrive en knækket bolt i en motorblok. Ja, der fandtes mange mærkelige betegnelser for værktøjet, hvoraf en del var opdigtet på værkstedet, og andre dele var fagmæssigt rigtigt, men alt dette skulle jeg gerne vide lidt om og have styr på, selv om det mange gange kneb at følge med, især når vi fik nyt specialværktøj hjem.

Det er de mærkeligste hændelser, man kan blive udsat for, når man til daglig færdes mellem 25 – 30 mekanikere og andet godtfolk på et autoværksted. En dag kom mekaniker Erik Christensen hen for at skulle låne oliekanen med den tynde olie, for der var en mand, der skulle have smurt sit knæ. ”Årh, hold da kæft. Det er bare øregas”, sagde jeg. ”Nej, nej, det er rigtignok”, og lige bag Erik kom en lidt ældre mand, der forespurgte mig, om han kunne få sit knæ smurt i lidt olie. ”Vær så god at komme indenfor. Sæt Dem venligst på taburetten”, alt mens de forskellige mekanikere stod og ventede på, hvad der mon skulle ske. Manden smøgede sit ene bukseben op, og hvad så man? Et kunstigt ben og knæ, der, lige hvor knæet bøjer, var sat sammen

med en slags fladhængsel, og netop i fladhængslet skulle der et par dråber olie, så knæet igen kunne bøje sig, og dermed var den operation forbi. Manden sagde pænt tak for hjælpen og gik derfra, ganske som om intet særligt var hændt, og ingen kunne se på hans gang, at han havde et kunstigt ben og knæ.

Tyske biler er som regel angivet i millimeter og engelske biler i engelske tommer. Opel er tysk og derfor angivet i millimeter, hvorimod Vauxhall og Bedford er engelske biler og derfor angivet i engelske tommer. Derfor skulle der nogle gange omregnes fra enten engelske tommer til millimeter eller måske omvendt. I begyndelsen brugte jeg omregningstabel for at finde ud af disse mål, men med tiden blev det noget af en øvelse, så jeg slet ikke mere brugte tabellen. Jeg kunne diverse mål udenad i hovedet. Engelske mål var angivet med f. eks. $1/8 - 1/4 - 5/16 - 3/8 - 7/16 - 5/8$ osv., men altså brøkdele, der skulle omsættes i millimeter eller omvendt i engelske tommer. Det blev noget af en rutinesag at omsætte de forskellige mål.

De store lærlinge kunne godt lide at lave lidt sjov med mig, og en dag havde de sat strøm til den jernholdige del af buret med det resultat, at hver gang, jeg tog fat i et stykke værktøj, fik jeg et elektrisk stød fra et bilbatteri. Ikke noget livsfarligt stød, men et stød, jeg nok kunne mærke, når jeg rørte ved værktøjet eller ekspeditionslemmen, der også var af jern. Det fandt jeg hurtigt ud af, for ved at tage en gummihandske på var hænderne isoleret mod stødet, så at jeg ikke mærkede stødet. Så var der ikke mere grin ved det nummer.

Hvert efterår fik vi gerne en del landbrugsmaskiner ind til eftersyn og reparation ovre i landbrugsværkstedet hos Alfred Rasmussen eller Otto Therkildsen. Når en sådan landbrugsmaskine blev skilt ad, var der tit en markmus eller flere inde i maskinen, og nu var de blevet hjemløse. De store lærlinge fandt så på at fange sådan en markmus og slippe den løs ovre på autoværkstedet og blandt andet

også ind til mig. En dag, hvor jeg var ved at ekspedere en mekaniker, kunne jeg pludselig mærke et eller andet, der krøb op ad mit ben på indersiden af buksebenet. Ved at give et kraftigt spjæt med benet røg der sådan en lille markmus ud. Ved en hurtig bevægelse med benet satte jeg min træsko hen over musen, så den var død på stedet, og straks kom jeg den ned i en skraldespand. En senere gang blev der igen lukket en markmus ind til mig i den tro, at de kunne gøre mig bange for sådan et lille kræ. Samme behandling: en træsko lige ovenpå, og den var også død på stedet. Lærlingene troede, de kunne gøre mig bange for en mus, men jeg havde heldigvis set mere blod på slagteriet, end sådan en bitte mus kunne give af sit liv. Hurtig ekspedition til de evige græsmarker, det var, hvad jeg havde været vant til som slagter gennem syv år hos Sandberg, og det havde jeg endnu ikke glemt fra den tid. Og så var det pludselig ikke spor sjovt længere at gøre Frankie bange med en markmus.

Forskelligt værktøj

Det er også blevet mig fortalt, at en lærling skulle slukke lyset i autograven. Det blev gjort på den måde, at han enten spyttede eller rettede en vandstråle mod lamperne, så de sprang ved at få det kolde vand oven på den varme lampe. Det fortælles også, at Henry Abildtrup, der dengang var lagerlærling, skulle flytte en bil ovre i udstillingsbutikken. Hvad og hvordan det er sket, kan jeg ikke sige noget bestemt om, men fakta er, at da han fik startet bilen, så røg den lige ud gennem den store butiksrude med et ordentligt brag. Jeg kan ikke

mere huske de mange hændelser og episoder, der er sket i firmaet, men det er ikke småting.

Forskelligt værktøj

Efter at jeg havde arbejdet i nogle år, kom vor værkfører, Carlo Meldgård, en dag med en mindre maskine, en nøgleskæremaskine, til at file og skære bilnøgler på, dels efter kode og dels efter kopi af en anden nøgle. Til maskinen hørte også en kodebog, hvor side efter side var fyldt med talrækker og bogstavbetegnelser, noget som jeg intet anede om, ej heller hvordan den skulle bruges. Med forskellig hjælp fra værkfører Meldgård og flere af mekanikerne fandt vi lidt efter lidt ud af, hvordan både kodebogen og maskinen skulle betjenes. Til sidst blev jeg så ferm til at bruge både kodebog og selve maskinen, at jeg var den eneste i hele Grenaa by, der kunne betjene maskinen, for ingen af de øvrige værksteder havde en sådan maskine. Det var forholdsvis let at skære efter en gammel nøgle, men det var straks mere kompliceret at skære efter kode, for det skulle gerne være med millimeters nøjagtighed, for at nøglen kunne bruges i bilen. Men som tiden gik, og jeg fik den rette øvelse i at bruge både maskine og kodebog, var jeg som sagt den eneste i hele Grenaa by, der kunne skære bilnøgler. De rå nøgleemner fik jeg inde fra lageret, men havde også et godt udvalg hængende på en tavle i buret. Jeg mindes en kunde, der skulle have lavet 25 ens nøgler, vistnok fordi han knækkede sine nøgler gang på gang, men hvordan kunden kunne bære sig så dumt eller fjollet ad, derom må ingen spørge mig, for jeg ved det ikke.

En weekend blev jeg hentet omme på min bopæl, Grønland 32, af vores direktør, Henrik Jakobsen, om ikke jeg kunne følge med ned på værkstedet og lave en nøgle til en kunde. Heldigvis havde jeg ikke hverken gæster eller var ved at lave mad, så jeg kørte med Henrik Jakobsen ned på værkstedet, for at jeg kunne få omtalte nøgle skåret. Nu var det sådan, at inde i selve buret havde jeg ikke noget elstik til maskinen, men ved hjælp af forlængerledning ud gennem væggen og hen til nærmeste elstik kunne jeg få strøm til maskinen. ”Har De ikke strøm inde i buret?” spurgte Henrik Jakobsen, hvad jeg måtte benægte. ”Det fandt Melgård ikke nødvendigt, da vi installerede maskinen”. ”Selvfølgelig skal De have strøm ind”, sagde Henrik Jakobsen, ”det skal jeg nok sørge for, at De får.” Jeg fik skåret den ønskede bilnøgle, som jeg fik 25 kr. for, ”og dem beholder De selv for Deres arbejde”, sagde Henrik Jakobsen.

En anden weekend blev jeg også hentet ned på værkstedet af Henrik Jakobsen for at skære en nøgle. Desværre viste det sig, at jeg ikke havde det rå nøgleemne på lager og følgelig derfor heller ikke kunne lave den ønskede bilnøgle. ”Hvorfor har De ikke den nøgle hjemme?” spurgte Henrik Jakobsen lidt sur og barsk. ”Det er ikke min fejl”, svarede jeg. ”Det er Hansen på lageret, der bestemmer de nøgleemner, jeg skal have hjemme.” Så var der ikke mere at snakke om, for Henrik Jakobsen vidste kun alt for godt, at når Hansen bestemte, så var der ikke noget at gøre, selv ikke for en direktør som Henrik Jakobsen.

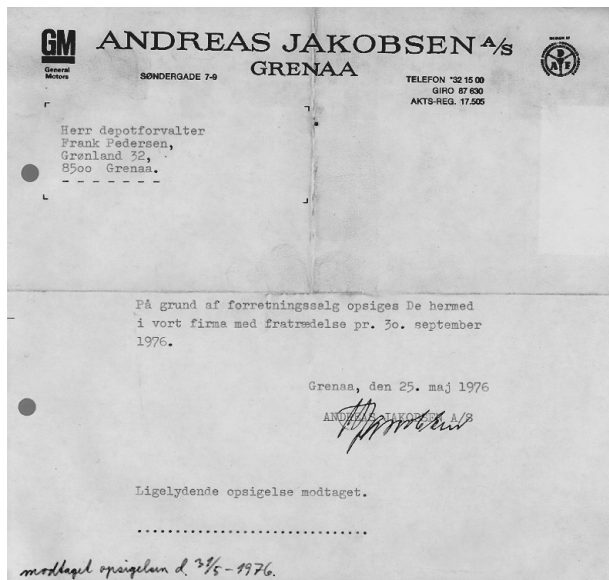
En tredje weekend skulle jeg også have været på arbejde for at lave en bilnøgle. Netop den weekend var jeg gået ud til mit gamle hjem på Rosenvinges Plads for at skylle nogle kloakrør igennem med vand, så at disse kunne fungere rigtigt. Mens jeg gik omme i gården og spulede med vandslangen, var de på jagt efter mig fra firmaet, men havde ikke kunnet finde mig de mange forskellige steder, de havde søgt efter mig, og jeg anede intet om den jagt, som var i gang for at finde mig, for jeg gik som

nævnt omme i gården og kunne intet se eller høre om deres jagt på mig. Jeg husker ikke mere, hvordan det gik nævnte weekend, om de fik lavet en nøgle eller ej, men om mandagen den følgende arbejdsdag måtte jeg stå skoleret for Henrik Jakobsen, at jeg havde at fortælle, hvor jeg tog hen, så at de altid kunne få fat på mig, når og hvis det blev nødvendigt, for i firmaet ventedes det, at man var til rådighed alle døgnets timer, selv om det var fritid. Jeg svarede, at jeg altså boede helt alene, og at mine gamle forældre var på plejehjem, og derfor havde jeg ikke nogen at fortælle til, hvor jeg gik hen i min fritid.

En dag kom Henrik Jakobsen ned i buret til mig for at forespørge, om jeg ikke kunne påtage mig jobbet som tankpasser ude i gården og afløse Richardt Olsen. ”Absolut nej”, sagde jeg. ”Jamen hvorfor dog ikke?” blev der spurgt. ”Jeg tør ikke tage ansvaret for Deres pengesager, og skulle det eventuelt ske, at jeg regner fejl, eller der opstår anden fejl, så skal jeg vel selv betale eventuelt manglende beløb af min løn. Og så skal jeg vel også til at lappe bildæk og slanger og meget andet”, sagde jeg. Desuden er min arbejdsdag langt fra forbi, når jeg går hjem herfra efter dagens arbejde. Jeg har to gamle forældre, der venter på, at jeg kommer hjem og hjælper dem, især min mor, der er næsten blind, og hun har megen hjælp behov. Derfor siger jeg bestemt nej tak, det vil jeg slet ikke være med til.” Jeg kom heller ikke til at passe tankanlægget, hvad jeg var godt tilfreds med.

Vi er nu kommet til sommeren 1976, hvor firmaet sælger sin grund med bygninger til supermarkedet JACO i Århus, så at det kan udvide supermarkedet i de gamle autobygninger efter en del ombygninger. Jeg får derfor en skriftlig opsigelse engang i løbet af sommeren 1976 til fratrædelse i november 1976. Autofirmaet havde da lejet sig ind i et mindre værksted ude på Fabriksvej 4 ved Planetbyen. Her var der ikke brug for min

hjælp til at passe på værktøjet, og desuden blev tankpasser og smøremand Richardt Olsen også fyret ved samme lejlighed. Ham blev der heller ikke brug for i det nye, mindre værksted.

Opsigelsesbrev på grund af lukning i 1976

Jeg vil ikke direkte sige, at jeg var ked af at sige farvel til firmaet, som jeg nu havde tjent i godt og vel 28 år, men nu var jeg fri for det tit og ofte store nervepres, der mange gange lå på mig for at holde orden i værktøjet. Bevarer, der var heldigvis flere flinke og venlige arbejdskammerater, men der var desværre også nogle banditter, der var mindre flinke og venlige, og som gjorde alt muligt for at gøre min arbejdsdag til noget af et helvede. Jeg har ikke tal på, hvor mange gange jeg er gået fra dagens arbejde med nerverne tyndslidte, og at jeg har grædt, når jeg kom hjem og var alene. Men alle disse onde tider og fortrædeligheder blev jeg nu fri for ved at skulle forlade firmaet, og det var noget af en trøst. Jeg var nok mere bange for fremtiden, hvor og hvad jeg nu kom til at arbejde med, og skulle jeg eventuelt have andre gener og ulemper i et eventuelt nyt arbejde. Det spekulerede jeg meget over.

De gamles Hjem, Lillegade 48

Takket være hjælp fra min fagforening SID og Grenaa Kommune fik jeg heldigvis et ni måneders job som pedelmedhjælper på De gamles Hjem, Lillegade 48, et rart og dejligt sted at være og et arbejde, som jeg var glad for at udføre og give en hjælpende hånd, hvor der var behov. Blandt andet havde vi en rimelig stor have, der skulle holdes i orden med nødvendig pleje af græsplæne, beskæring af roser og andre blomster, lugning i blomsterbedene og mellem fliserne. På sommerdage skulle havemøbler og parasoller sættes frem, så at de gamle kunne gå ud i haven og nyde det gode vejr. Vi havde ikke mindre end tre gadestrækninger, Lillegade, Markstræde og Markedsgade, der skulle holdes rene med gadefejning, også et job for mig. Skulle der f.eks. holdes fest indendørs, deltog jeg med opstilling af bordene, og ved aftenfesterne var der fri optræden af personalet, blandt andet pedel Kaj Larsen, frisør Steen Madsen og undertegnede med sang og sketch med forskellige udklædninger. Det var virkelig nogle dejlige og festlige aftener. Til f.eks. høstfesten var lokalerne pyntet med flag, blomster og meget andet hørende til en høstfest.

Jeg var også med på et par busture ud i det blå, hvor vi kørte forbi smukke natursteder for derefter at køre ind til en kro eller restaurant til eftermiddagskaffe, inden turen ad andre smukke veje igen gik mod Grenaa.

Til et plejehjem som De gamles Hjem skal der bruges en masse rent tøj af forskellig art, hvidt og kulørt. På hver etage var der store skidentøjsposer, hvor personalet kunne lægge det snavsede tøj. Jeg mener, at det var en gang om ugen, at linnedbussen kom med rent tøj, og hvor Kaj Larsen og jeg skulle slæbe de forskellige skidentøjsposer ned til fordøren, så at chaufføren kunne få dem med hjem til vaske-riet. Kaj Larsen og jeg havde så arbejdet med at fordele det rene tøj i de forskellige skabe, hvor personalet kunne hente rent tøj efter behov.

Foruden arbejdet på De gamles Hjem, som var om formiddagen, havde jeg om eftermiddagen Mommes Stiftelse i Østergade 22 samt børnehaven på Rosenvinges Plads, hvor vi skulle holde orden og hjælpe til efter behov.

Hjørnegrunden, hvor Momme og Secher havde deres koloniallager en gros samt kontor ved siden af Mommes Stiftelse 1994

C. J. Mommes Stiftelse

Ifølge byhistorikeren Carl Svenstrups bøger, Grenaa Bys Historie, fortælles der, at ejendommen Østergade 22 B er bygget i 1894 og ligger på en parcel af fhv. farver Jahnsens toft, mtr.nr. 8 y af Markjorderne, "Arbejderhjemmet af 1894", nu C.J. Mommes Stiftelse.

C.J. Mommes Stiftelse 1989. Her var otte små lejligheder til ældre borgere på pension

Som omtalt flere steder i Grenaa Bys Historie var konsul Momme i høj grad samfundsinteresset og villig til af sine rige midler at ofre store beløb til samfundsnyttige og filantropiske formål. På dette område havde han et nært samarbejde med skoleinspektør

Reventlow, som i en årrække var byrådsmedlem, formand for Sygekassen og medstifter af og formand for "Grenaa Arbejderforening" (nuværende "Gamle Arbejderforening"). Denne forening havde blandt andet på sit program opførelsen af et alderdomshjem for gamle arbejdere eller deres enker. Man må erindre, at det var adskillige år, før samfundet gennemførte en lovfæstet forsorg for ældre mennesker.

Arbejderforeningens byggefond voksede af naturlige grunde kun meget langsomt. Den 20. februar 1894 meddelte konsul Momme Arbejderforeningens bestyrelse, at han agtede at lade opføre et alderdomshjem for gamle og trængende arbejdere i Grenaa og lade foreningen få del i ledelsen af dette.

Momme udskilte den østlige del af grunden på Østergade som en særlig parcel og lod derpå i løbet af året 1894 opføre et sådant alderdomshjem. Der var deri otte små lejligheder dels for gamle ægtepar af arbejderstanden, dels for enker og enlige. Hjemmet blev en selvejende institution og fik navnet "Arbejderhjemmet af 1894". Konsul Momme og frue og senere deres efterkommere omfattede stiftelsen og dens beboere med en varm interesse og forsømte ingen lejlighed til at vise dem venlighed. Men i tidens løb efter konsul Mommers død, da hans private ekstratilskud bortfaldt, og tillige betydelige vedligeholdelsesudgifter meldte sig, måtte Arbejderforeningens bestyrelse henvende sig til byrådet med anmodning om kommunal støtte. Byen fik som en følge heraf en vis indflydelse på hjemmets administration og ledelse.

I 1948 vedtog byrådet at overtage stiftelsen og dens drift under forudsætning af, at denne beslutning godkendtes af stiftelsens bestyrelse og af ministeriet, hvilket skete det følgende år 1949. Desuden vedtog byrådet den 6. marts 1950 at rette en henvendelse til konsul Mommers efterkommere om tilladelse til at forandre hjemmets navn til "C.J. Mommers

Stiftelse" som en hædersbevisning over for stifteren, hvilket ligeledes sanktioneredes. Stiftelsen er altså nu kommunal og sorterer under socialudvalget.

Rosenvinges Plads 1950

Børnehaven på Rosenvinges Plads

Efter Carl Svenstrups Byhistorie skulle Bredstrupvej nr. 1, nu H.P. Rosenvinges Plads nr. 1, være bygget i 1880 af en Søren Albertsen, som jeg ikke har noget kendskab til. I ca. 1922 købte mine forældre, snedker Ejnar Pedersen og hustru Kirstine Pedersen, huset, hvori de får deres fremtidige hjem i ca. 53 år, inden de nedslidte kommer på plejehjemmet Violskrænten, som bliver deres sidste hjem inden kirkegården i 1976 og 1977.

Om H.P. Rosenvinges Plads nr. 4, forhen Bredstrupvej nr. 4, fortæller Carl Svenstrup, at ejendommen er bygget i 1908 af en kalkværksbestyrer Mølholm. Den blev i 1917 solgt til byens navnkundige overlæge Aksel Klindt, som efter sigende var byens første overlæge. Sygehuset blev indviet i 1922, samme år som jeg blev født.

Da overlæge Aksel Klindt boede i nr. 4, og borgmester Mads Toft i nr. 9, blev pladsen uofficielt kaldt Mads Aksels Torv. I 1950 blev pladsen ved Bredstrupvej omdøbt til H.P. Rosenvinges Plads som en erkendelse af dampvæveriets grundlægger og fabrikant Hans Peter Rosenvinges betydning for opførelsen af Østerbro-kvarteret. Efter denne bestemmelse vedtog A/S Grenaa Dampvæveri at lade

fremstille en billedstøtte til pryde for pladsen og skænke den til byen.

Rosenvinges Plads før omlægningen januar 1992

En billedhugger, Karl Otto Johansen, løste opgaven ved at fremstille en yngre kvindefigur, der blev kaldt Gredanapigen, og den afsløredes ved en mindre reception den 1. oktober 1954. Der havde tidligere været rundkørsel på pladsen, men inden Gredanapigen skulle opstilles, blev pladsen renoveret og fik en firkantet form. Figuren blev placeret ud for den flotte villa, H.P. Rosenvinges Plads nr. 4, på det nye torv.

Gredanastoffet var et nyopfundet vidunderstof, som fremstilledes på Grenaa Dampvæveri i ca. 1953/54. Stoffet, den unge dame holder ned foran sine ben, symboliserer det nye vidunderstof Gredanastoffet, deraf navnet Gredanapigen.

Den gamle villa på H.P. Rosenvinges Plads nr. 4 blev senere brugt som børnehave, men efter en udvidelse hen til Gredanapigen blev pladsens smukke udseende ødelagt. I dag er der privat beboelse i den nu tidligere børnehave.

Efter at de ni måneder var gået, ansøgte jeg kommunen om at få jobbet forlænget endnu nogle måneder, men det kunne desværre ikke bevilges. Efter ansøgning fik jeg lov at blive til januar 1981, og jeg var nu blevet 59 år. Jeg forsøgte at få et arbejde, der passede til mig, men det blev meget svært. Den 26. august 1982 fyldte jeg 60 år og kunne nu gå på efterløn efter de gældende regler inden for

loven om arbejdsmarkedet og dermed være fri for at stå til rådighed for AF, Arbejdsformidlingen. Jeg fik min efterløn gennem SID, som dengang havde deres kontor ude på Østergade 23. Jeg kunne nu selv bestemme over min tid, da jeg ikke længere skulle møde på nogen arbejdsplads til bestemt klokkeslæt.

Rosenvinges Plads efter omlægningen juni 1992

Mit nye hjem, Storegade 22

Da jeg i februar 1980 flyttede ind i min nuværende lejlighed på Storegade 22, var det min pligt at skulle feje gade og gård for den daværende ejer af hele ejendommen, fru Rasmussen, samt skovle sne om vinteren. I de første år havde vi megen sne, der skulle ryddes fra fortovet samt ud for fem bagdøre og fru Rasmussens garage i gården. Altså var der nok at tage sig til, når sneen væltede ned, og gaden skulle være skovlet fri for sne, så at ingen eventuelt faldt og kom til skade på fortovet. Dengang var jeg anderledes frisk og rask og kunne sagtens klare arbejdet. Til at strø på gaden efter snefald, at folk ikke faldt, fik jeg af fru Rasmussen en ganske lille pose almindeligt køkkensalt, der hverken helt eller halvt forslog til både fortov og gård. Aske, grus og sand havde vi nemlig ikke noget af, hvorfor jeg måtte bruge almindeligt køkkensalt, og med de små portioner, jeg fik udleveret, kunne det slet ikke række til hele gadens længde. Jamen det var rigeligt, sagde fru Rasmussen, for jeg brugte alt for meget salt, mente hun. Så kom hendes svigersøn, Gert Mathiasen, mig til hjælp, for han var ansat ved kommunen og

havde skaffet nogle sække rigtigt vejsalt, som han lagde ned i kælderen. ”Nu kan du bare tage af saltet,” sagde han til mig, ”for det er beregnet til at strø på fortovet”. Ret hurtigt fandt jeg en stor, tom malerbøtte, og nu kunne jeg få det salt, jeg havde brug for, og der var fri adgang ned til kælderen, så jeg bare kunne tage det, som jeg fandt nødvendigt til arbejdet. Det gik også godt i nogle dage, men så en dag var der lukket ned til kælderen og dermed også til saltet, og jeg kunne ikke strø salt på efter snerydningen. Mig op til fru Rasmussen for at spørge, hvad meningen var med, at der var lukket for kælderen og dermed også for saltet. Jo, jeg brugte alt for meget salt, det var slet ikke nødvendigt med så meget salt, mente hun. Og så blev jeg vistnok tosset, for hvis der ikke blev lukket op til kælderen her og nu, så måtte hun selv ud og strø salt, men på hendes eget ansvar for, om eventuelt gående faldt og kom til skade og eventuelt med efterfølgende retssag til følge, men det vil jeg ikke håbe hverken for Dem eller den person, der falder på fortovet som en følge af Deres nærighed med saltet på et sneglat fortov. Heldigvis skete der ikke nogle ulykker, men salt skulle der til, og nogen tid senere blev sneen væk, så vi ikke mere havde brug for saltet.

Fru Rasmussen havde engang en god ven i Fredericia, som hun jævnligt kørte ned til i sin gamle Volvo. Når fru Rasmussen ikke var hjemme, skulle jeg være en slags vicevært. Blev der eventuelt noget i vejen i huset, skulle jeg ringe til hende i Fredericia for at høre, hvad og hvordan jeg skulle forholde mig, for jeg måtte absolut ikke selv foretage mig noget, der ville koste penge, altså en slags vicevært uden kompetence af nogen art. I 1981, hvor fru Rasmussen solgte huset til smedemester Steen Jakobsen, og jeg samme år havde gennemgået to større maveoperationer, blev jeg fritaget for jobbet som vicevært og gadefejner, hvilket jeg var meget glad for.

Efter at jeg var gået på efterløn, kom jeg nu ikke til at gå arbejdsløs ret længe, for en eftermiddag, hvor jeg havde været en tur ved

Havnen for at fotografere Aase Carlsen på Havnens Postkontor til en kommende sølvbryllupssang, og kom hjem igen til Grisetorvet, sad Henny Lindgreen ude på gaden og var ved at male soklen på deres hus, hvilket jeg syntes var noget sært noget, det burde hendes mand Børge da kunne klare, men nej, det var Henny, der klarede den slags sager. Vi kom i snak, og det endte da også med, at Henny bød på kaffe oppe i køkkenet, og så var jeg ”solgt”, for om jeg eventuelt kunne give hende en hjælpende hånd en gang imellem, hvad jeg ikke havde noget imod. Jeg skulle jo ikke møde på nogen arbejdsplads, jeg var kommet ud af arbejdsmarkedet nu og kunne selv bestemme over min tid.

Facaden til Børge og Henny Lindgreens forretning og privatbolig Storegade 23 1981

Til at begynde med var det kun nogle byærinder, det drejede sig om, men det varede ikke mange dage eller uger, før Henny fandt på noget mere med blandt andet gade- og gårdfejning samt fejning på værkstedet. Senere fulgte også vask af frokoststuen og personalets toiletter. Som tiden gik sin gang, blev jeg betroet flere andre tillidsjob som f.eks. at gå i banken med deres penge og andre værdipapirer samt en gang imellem at lave middagsmad til dem, når der var rigtig travlt i forretningen. Jeg lærte Henny at lave Bøf Stroganoff, så hver gang de skulle have gæster i sommerhuset, stod retten som regel på Bøf Stroganoff efter min opskrift.

Der var fire servicebiler samt deres egen

private bil, der alle skulle holdes rene og pæne, så at de så godt ud på gaden, et tegn på, at det var et godt og solidt VVS-firma. Hvor tit vi vaskede bilerne, husker jeg ikke mere, men det var ret jævnlige, at der skulle vaskes, tømmes for flasker og andet unødigt fyld og nogle gange slibes og pletmales mod rust på bilerne, for bilerne skulle holde længst muligt og være i perfekt orden efter Hennys ønske. Bilvasken kunne lige så godt foregå en helligdag som en almindelig hverdag samt i juledagene, hvor jeg helst havde holdt fri for at hygge mig med mine julegaver, men ordet hygge kendte Henny vist ikke. Hun var rastløs, og der skulle hele tiden ske noget.

VVS-firmaets biler i gården til Storegade, foto fra 1982

Jeg var ikke på nogen lønningsliste, men fik så min daglige middagsmad og også aftensmad som betaling for mit arbejde. Nogle gange kunne Henny også stikke mig en 100 kr. seddel, hvis vi havde haft ekstra travlt med vore mange arbejder. Som tiden gik, blev jeg nærmest en fast del af familien Lindgreen, hvor jeg var med til deres familiefester såvel bryllup som deres sølvbryllup og andre mærkedage i familien. Der var også sommerhuset ude på Mols, hvor jeg flere gange var med ude i påskedagene til lidt rengøring efter vinterens farvel.

Men der kom desværre også sygdom, nemlig da jeg blev indlagt en nat den 3.5 1983, hvor jeg havde fået blødende mavesår og senere i samme omgang hul på tolvfingertarmen, og hvor der efter den sidste operation var bud

efter mit liv, men takket være dygtige læger, god forplejning samt det gamle mundheld, at ukrudt ikke forgår så let, så levede jeg op igen efter nogen tids pleje og 14 dages rekreation hos nonnerne på Sostrup Slot. Også takket ære Hennys gode pleje, da jeg endelig kom hjem, og det var godt for mit helbred, at jeg igen kom i arbejde, alt sammen i 1983.

Tiden går sin gang, og i de år, hvor Henny og Børge havde deres VVS-forretning, havde de tre flinke og venlige kontordamer, med hvem jeg fik et godt og kammeratligt venskab, som jeg blev meget glad for. Pia Hansen var den første, en sød og venlig ung dame, som blandt andet hver middag spiste til middag oppe i køkkenet samtidig med mig. En dag sagde Henny til mig: "Hvad skal vi have til middag i morgen?" Jeg havde set, at slagteren ude i Østergade blandt andet havde hestekød og mente derfor til en forandring, at en hestebøf ville være lidt af en god forandring i vores hverdag. "Jamen, det kan Pia jo ikke lide", sagde Henny. "Det kan hun da blive nødsaget til, når og hvis bøffen står på hendes tallerken", sagde jeg. "Men så skal du lave den", sagde Henny, hvilket jeg sagde ja til. Næste dags morgen gik jeg ud til slagteren for at købe et kg. hestefars til bøffer. Så gik jeg hjem til mit eget køkken for at forme vistnok fire store bøffer, krydrede dem godt med både salt, peber, paprika, aromapulver og engelsk sauce og stegte dem godt i smør og løg i ca. 8-10 minutter på hver side under svag varme, så nu skulle de være godt gennemstegt. Dertil masser af stegte eller brunede løg samt en god sauce med afkog fra stegepanden. Derefter over til Hennys køkken, hvor hun lige varmede dem igennem, inden de blev sat på bordet. Børge og Pia blev kaldt op til middagsmaden, og nu var både Henny og jeg meget spændte på, hvad de sagde til bøfferne. Ingen sagde noget om bøfferne, der blev spist med velbehag uden kommentarer af nogen art. Dog tror jeg nok, at Børge havde lugtet lunt, for nogle dage senere sagde han til mig, at næste gang måtte jeg gerne lave rigtige bøffer af oksekød. Han havde smagt hestekødet. Der gik

flere år, inden jeg sagde det til Pia, og hun lo over, at jeg sådan kunne snyde hende til at spise hestebøf.

Pia søgte nye udfordringer på et andet kontor, og derefter kom Else Grønborg, som på sin vis også var flink og venlig, men desværre ikke havde humoristisk sans, så vi havde det ikke altid lige godt sammen. Derefter kom Sonja Petersen fra Kolind, med hvem jeg fik et godt venskab, også med en god portion humor, som jeg vist lider en del af. Sure og kedelige mennesker er ikke lige mig. Personalet på værkstedet kom jeg også godt ud af det sammen med, flinke og venlige, så alt i alt kan jeg sige, at jeg havde det rart og hyggeligtovre hos Henny og Børge, men det var bestemt ikke noget hvilehjem. Der skulle bestilles noget hver dag.

I forbindelse med familien Lindgreen må jeg nævne deres datter og svigersøn, Lotte og Erik Frederiksen, Røved pr. Hadsten, som to af mine også særligt gode venner, i hvis hjem jeg har nydt meget godt ved flere forskellige lejligheder, blandt andet jule- og fødselsdagsfester med mere

Men der kom desværre også onde og triste tider. Henny blev meget alvorligt syg i 1998. Da jeg selv var syg i 1983, turde Henny ikke besøge mig på sygehuset, vistnok fordi hun troede, at jeg havde kræft i maven. Hun var bange for alt, hvad der havde med lægegerningen at gøre, og nu, hvor hun selv blev ramt af svær sygdom, vistnok kræft i maven, da måtte hun meget nødig lade sig indlægge først på Grenaa Sygehus for derefter ret hurtigt at blive overført til Skejby Sygehus, hvor hun blev opereret i maven, og det ene ben blev amputeret. Senere blev hun overført til Århus Kommunehospital, derfra til Hammel neurocenter for til sidst at komme hjem til sin egen seng i Grenaa. Lotte var den gode fe, der tog fri fra sit arbejde som sygeplejerske for at være hjemme og passe og pleje sin mor, indtil Henny desværre sagde farvel til dette liv den 10. juni 1998. Det var kræften, der havde taget

hendes liv, den sygdom, som hun havde været så bange for, og nu ramte den hende selv. Det var synd for Henny. Jeg var med til ceremonien, hvor hun blev båret ud fra sit hjem og bisat fra Grenaa Kirke. Et langt og flittigt liv var endt, og en kær og god ven var ikke mere imellem os. Hennys urne blev gravsat på Hyllested Kirkegaard, et sted, som Henny vistnok havde ønsket, nok fordi hun var barnefødt i Hyllested.

Henny og Børge havde overdraget deres velkendte VVS-forretning til Henning Bjerre ved en reception den 3.10 1997, hvor Henning Bjerre gerne ville være selvstændig mester, til han lidt senere på året 1998 flyttede hele værkstedet ud til Teknologivej 26. Selv blev jeg løst fra en del af det arbejde, jeg hidtil havde klaret, med fejning af værkstedet, idet værkstedet blev saneret til fordel for et nyt kommende boligbyggeri. Men helt fri for at arbejde blev jeg nu ikke, idet Børge, da Henny døde, godt kunne bruge lidt af min arbejdskraft til at støvsuge og gøre lidt rent i hans hjem Storegade 23, 1. sal. Rent tøj skulle der også til, og da jeg selv klarede mit eget tøj, betød det ikke noget for mig, at jeg også tog Børges tøj med i vasken, så at jeg på den måde også kunne hjælpe ham.

Senere blev jeg fuldstændigt afløst fra alt det huslige arbejde, da en god og kær ven, Herdis Sørensen, gjorde sin entré i hjemmet og overtog det. Nu var jeg næsten blevet helt arbejdsløs, for nu var der ikke mere for mig at lave, hvilket jeg var lidt ked af, men på den anden side set mener jeg nok at have gjort min gode samfundsgerning. Jeg ville gerne have fortsat lidt endnu med blandt andet at feje gade og gård, men hvad var nu det?

Mine ben begyndte at strejke. Jeg blev svimmel og måtte lade kosten stå for ikke at falde omkuld. Det var nyt for mig, og min alder var godt og vel 76 år. Jeg blev bange for, at der var en alvorlig sygdom på vej og opsøgte min læge, Bjarne Friis Christensen, til en undersøgelse. ”Du får nogle magnylpiller

for hjertet, ellers fejler du ikke noget”, var hans svar. Om det er magnylpillerne, der har hjulpet, tør jeg ikke sige, men jeg har ikke mærket mere til svimmelheden, siden jeg fik dem.

Jeg havde nu kun mit eget hjem at klare, hvilket jeg også klarede nogenlunde godt, indtil jeg en formiddag var ved at vaske mit køkkengulv. Det var med at komme ned på knæ for at komme helt ind i hjørnerne, sådan havde jeg lært det henne hos slagter Sandberg i fordums tid. Efter endt arbejde var jeg så træt, at jeg næsten ikke kunne rejse mig fra gulvet, men kun med megen møj og besvær kom op at stå igen. Nu havde jeg tilfældigvis læst en annonce i et af Grenaa-bladene, at der var en person, der tilbød hjælp, hvis man ikke selv kunne klare arbejdet. Der var et telefonnummer, der skulle ringes til, men uden navn eller adresse på hjælpen. Jeg ringede nummeret op og fik fat i en mandsstemme, som jeg forklarede, at jeg godt kunne bruge lidt huslig hjælp, og om han kunne klare dette. Det kunne han sagtens, sagde han, hvorpå han fik mit navn og adresse. Efter nærmere aftale kom han næste dags formiddag i en påklædning, jeg mente var til selskabsbrug og ikke til at arbejde i, jakkesæt med manchetskjorte, men det var jo hans private sag, i hvilken slags tøj han ville arbejde. Blandt andet pudsede han også mine vinduer både inden- og udenfor, hvilket min kære genbo, Børge Lindgreen, lagde mærke til. Han spurgte, hvorfor jeg havde en sådan mand, og hvilket arbejde han skulle lave. Jeg forklarede Børge, at jeg var blevet nødt til denne hjælp, for jeg kunne ikke selv klare arbejdet. Manden var vistnok af tjekkisk oprindelse, for han havde en meget fremmed accent, når han talte, men næsten værre var, at hver gang han talte til mig, så skulle mit navn Frank nævnes. Frank mig her og Frank mig der, det var lige ved at blive for megen Frankesnak, når han talte. Børge havde så et godt tilbud, om jeg ellers ville tage imod det. Jeg var straks interesseret i at høre, hvilket tilbud Børge havde. ”Jo”, sagde han, ”jeg ved, der er en dame nede i Posthaven på nattevagt, som vist

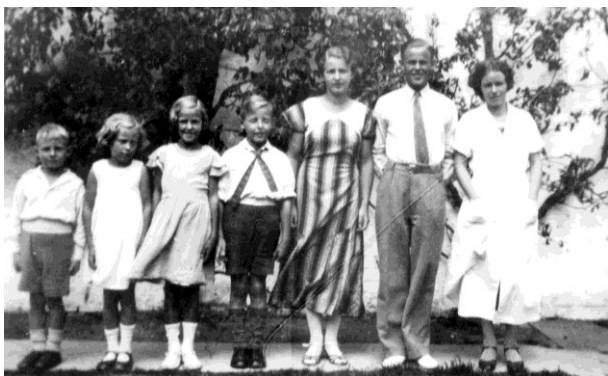
godt vil have lidt husligt arbejde, om ellers du vil tage mod et godt tilbud.” Jeg var straks med på ideen, så Børge måtte gerne sige til vedkommende dame, at hun i første omgang kunne aflægge mig et besøg for nærmere aftale om arbejdet.

Efter nærmere aftale kom hun en morgen ved ca. 8-tiden ifølge med sin kollega Herdis Sørensen for nærmere aftale om arbejdet. Og hvem var så denne gode hjemmehjælper? Det var og blev min kæreste ven, Heidi Olsen, Frejasvej 5, Grenaa, og det var bare alle tiders dejlige bytte med den mandlige hjælper. Jeg mener, det var i ca. 2002, at Heidi begyndte som hushjælp hos mig, og det er en hjælp, jeg altid har været glad for og tilfreds med. I starten var det aftalt med 60 kr. i timen, men jeg fik det ændret til 100 kr., så kunne hun selv bestemme, hvor længe hun ville arbejde, og tilmed blev det så også sådan, at min kære Heidi hver gang kom med to rundstykker til en kop kaffe efter endt arbejde. Netop denne kaffepause er noget af en dejlig hyggestund, som jeg mener, at vi begge nyder i hinandens gode og fornøjelige selskab. Under kaffepausen snakker vi om mangt og meget, og hvad der eventuelt trænger til en kærlig hånd næste gang, og hvilken dato hun har tid til at komme. Heidi er blevet min gode hjerteven, så er der noget at sige til, at jeg glæder mig til hendes velkomne besøg, at jeg ud over at få gjort rent i mit hjem også nyder hendes dejlige selskab i de ca. halvanden times tid, som hun er her.

I året 2004, da jeg var 82 år, var jeg berettiget til såkaldt kommunal hjemmehjælp, hvilket jeg ansøgte Grenaa Kommune om. Efter et besøg af en visitationssygeplejerske fik jeg det første besøg den 19.4.2004 ved en Dorte Olsen. Hun skulle støvsuge samtlige gulvtæpper, vaske af i toilet og bad, vaske køkkengulvet og tørre støv af i stuerne, alt sammen i løbet af ca. halvanden times tid, hvilket også blev gjort til min tilfredshed og glæde. Efter endt arbejde blev der tid til en kop kaffe, inden Dorte skulle videre til en anden klient.

I tidens løb har jeg haft flere forskellige hjemmehjælpere, alle søde og flinke samt dygtige til deres arbejde, men sagt ærligt, så har jeg kastet noget af min kærlighed på Dorte Olesen som den, jeg har fået den største glæde og tillid til. De kommunale hjemmehjælpere må jo ikke udføre alt i huset, blandt andet ikke pudse vinduerne indvendigt, vaske gardiner og andet mere krævende arbejde. Dertil har jeg så min kære Heidi, der klarer disse arbejder og mange andre slags husligt arbejde. Ca. en gang om året kommer hun og piller mine gardiner ned, tager dem med hjem til sig selv, hvor de bliver vasket i hendes egen vaskemaskine, hvorefter hun sidst på dagen kommer igen og hænger de rene og velduftende gardiner op igen. Hun tager også noget af mit private tøj med hjem, får det vasket i sin egen maskine for derefter at levere tøjet tilbage i renvasket stand og alt sammen uden ekstra løn. Er der noget at sige til, at jeg er glad og lykkelig for min Heidi. Hun er guld værd for mig, og jeg er altid glad og lykkelig, når hun kommer. At hendes lille familie, Ole, Jakob og Julie, så også er blevet mine nære venner, nævner jeg kun for en god ordens skyld, for de er også dejlige og pragtfulde venner i ordets bedste betydning.

Sammenhold i familien

En søskendeflok på syv. Fra venstre Bent, Ulla, Tove, Frank, Else, Knud og Anna

Som årene er gået, har jeg fået utallige gode og flinke venner, som ved flere lejligheder har tænkt venligt på mig med enten gaver eller skriftlige hilsner fra nær og fjern. Enkelte af disse nære venner må nævnes her, også som en stor tak for jeres altid store venlighed og hjælpsomhed, og hvad I ellers har betydet for mig i min dagligdag gennem årene.

Først og fremmest må jeg nævne mine gode, gamle forældre, snedker og tjener Ejner Pedersen samt mor, Kirstine Pedersen. Far var jo næsten altid på arbejde, om dagen som snedker hos Søren Bendixen og om aftenen og natten som tjener i Pavillonen. Det var derfor ikke ret meget, jeg så til ham, for han skulle altid arbejde for at tjene penge til vores husholdning, så vi havde noget at leve af, for vi var jo blevet en ret stor familie på syv børn samt mor og far.

Mor var husets altid tjenende ånd, der ordnede vores tøj og lavede vores daglige mad samt holdt huset rent og pænt, og i påkommende tilfælde var den, vi altid søgte trøst og hjælp hos, når vi havde behov for noget sådant. Hun var også den, der lærte mig de indledende faser af at lave mad, en lærdom, som jeg senere hen i livet fik megen glæde og nytte af, da jeg selv begyndte at lave min egen daglige mad. Alt dette plus meget andet i livet er jeg en stor tak skyldig til mine kære, gamle forældre og en tak, der ikke kan blive stor nok

for alt det gode, de har betydet for mig i mit liv.

Som nævnt var vi syv søskende, her nævnt i rækkefølge efter alder med søster Anna som den ældste, derefter bror Knud, så søster Else, derefter undertegnede Frank, så Tove, Ulla og til sidst bror Bent. Som børn kunne vi jo nok engang imellem blive lidt uenige, som børn nu engang imellem kan blive, men som voksne har vi heldigvis fået alle tiders dejlige venskab, at jeg aldrig tror, der har været ufred eller på anden måde uvenskab imellem os, hvilket jeg føler en vis stolthed og glæde over. Men også inden for mine svogre og svigerinder har der altid hersket et godt og kammeratligt forhold, som jeg også altid har været glad for. Hvem i familien husker ikke Ove og Orla i Brønshøj samt svoger Erik i Helsingør, alle tre dejlige, gemytlige og festlige svogre, når de kom på besøg i Grenaa, eller når jeg kom på feriebesøg i Brønshøj og Helsingør, så var der liv og glade dage.

Men også her i Grenaa havde jeg to dejlige og søde svigerinder i Ellen og Vitta, med hvem jeg har haft det bedst tænkelige venskab, som de nære familiemedlemmer de har været for mig. Ellen døde desværre i 2006. Fra starten af familien Pedersen var vi 15 medlemmer. Nu er vi kun tre tilbage, nemlig søster Tove i Canada samt svigerinde Vitta Pedersen her i Grenaa og undertegnede, resten er døde, de fleste vist på grund af sygdom og alderdom. For mig selv er det en glæde, at jeg stadig har en god, kær og venlig svigerinde i Vitta, at vi engang imellem kan ses til en hyggelig tår kaffe og en eventuel aktuel familiesnak. Ud over min kære familie må jeg også nævne andre af mine gode venner, som for mig har betydet rigtigt meget som gode, ægte, flinke og meget hjælpsomme venner.

Med hensyn til det familiære må jeg lige tilføje, at jeg fortsat har skrivende forbindelse til søster Tove i Ontario, Canada, til fødselsdage, jul og andre mærkedage i familien. Tove kan fortsat mærke, at vi tænker

på hende, noget, som jeg ved, hun sætter stor pris på, og hun er glad for at høre nyt fra Grenaa, en opgave, som jeg har påtaget mig som den eneste tilbageværende i familien Pedersen her.

småpenge. Jo, vi forstod rigtigt at hygge og feste med hinanden.

Flere gode venner

Af de mange og virkelig gode, nære, flinke og hjælpsomme venner, som jeg i tidens løb har samlet om mit liv, må nævnes familien Helga og Eiler Lindholm med deres to døtre Birgit og Else Marie. Dem skylder jeg en særlig stor tak, dels for venskabet i al almindelighed, men også for deres store gæstfrihed og hjælpsomhed på flere måder. Det hele startede med Eilers 25 års jubilæum hos Jydsk Telefon, hvor Eiler var montør og Helga teleassistent på Centralen. Jeg skulle tage nogle fotos til dette jubilæum, og derefter var der opstået et godt venskab og gæstfrihed, som jeg siden den 27.4 1962 har nydt godt af. Jeg har ikke tal på, hvor mange familiefestligheder inden for familien Lindholm jeg har deltaget i, dels som almindelig gæst og dels som fotograf, men det er mange. Med stor glæde mindes jeg Helgas og Eilers sølvbryllup den 4.11 1970, som blev holdt på Mejlgaard Slotskro, og hvor jeg holdt tale for dem. Else Marie fik sin Benny Hansen den 7.12 1974, og Birgit fik sin Børge Jensen den 1.11 1975, to dejlige og festlige bryllupper, hvor jeg også var inviteret. Senere blev det også til barnedåb, dels i Grenaa Kirke og dels i Bredballe Kirke med efterfølgende dåbsfestligheder i Grenaa og Bredballe. Især vil jeg mindes lille Rikke på bare ca. fire år. Hun tilbød mig, at jeg bare skulle spise, for de havde mere ude i køkkenet, hvad jeg absolut ikke tvivlede på, for der har aldrig manglet noget, når der blev budt til fest i såvel Bredballe som i Grenaa.

Mens Helga og Eiler havde deres dejlige hjem i Fuglevænget 61, havde vi en sparebøsse, hvori vi kom vore småpenge. Når den var fyldt godt op, så blev det til en god julefrokost ude på Julianes Kro i Ebeltoft, en dejlig, festlig og hyggelig julefest for vore sammensparede

Fotografering

Igennem nogen tid havde jeg samlet avis- og andet billedmateriale sammen om Svineslagteriet og havde i samarbejde med Børge Kjær på Egnarkivet lånt en del gamle fotos fra dengang, der virkelig blev slagtet grise, for nogle sådanne fotos havde jeg ikke selv i arkivet, og netop fordi jeg havde haft så megen tid og min gang ude på Svineslagteriet, fik jeg lov i april 2003 til at komme ind i de gamle slagteribygninger og tage nogle fotos, som det så ud efter mange års ødelæggelse, og hvor alt var lavet om siden dengang, jeg havde mit ærinde i bygningerne.

Grenaa Andels Svineslagteris facade på Østerbrogade 43 med kontor og en gros ekspedition 1971

Svineslagteriets logo, noget forfaldent, 2003

Meget af det var dels rustet op og dels meget snavset. Jeg fik taget lidt fotos fra et trøstesløst syn af de gamle bygninger såvel som fra

kontoret, der også var i en ynkelig forfatning.

Det var noget af et kedeligt og trist syn at tænke på, at her havde jeg gået så mangan gang fra dengang omkring 1940 til 1945 og hentet flæskevarer af forskellig art, og nu var det kun én stor rustplet det hele, kun lige til at sanere fra ende til anden.

Takket være lidt hjælp fra Børge Kjær på Egnarkivet har jeg nu fået lavet to tykke fotoalbums dels med hans fotokopier og dels med mine egne fotos, og jeg besøgte med jævne mellemrum det gamle slagteri for at fotografere hele saneringen samt opbygningen af det nye og kommende varehus LiDL.

Renlighed er en god ting, særlig når det gælder madvarer. Et kuriosum fra Svineslagteriet under sanering 2003

Og nu, hvor jeg alligevel var derude på Østerbrogade, fik jeg også fotograferet omforandringen af gadekrydset Østerbrogade/N.P. Josiassensvej til nuværende rundkørsel, altså to fluer med ét smæk.

Jeg har i mange år fotograferet til rigtig mange private fester, men ellers er det meste af min

fritid blevet brugt på at fotografere bymotiver og byændringer i Grenaa. Der har været flere store opgaver, hvor jeg både har fotograferet, samlet udklip og lavet scrapbøger. Den første store opgave var, dengang Andreas Jakobsens firma blev saneret og opbygningen af Jaco 1 og Jaco 2 foregik.

Østerbrogade marts 2004. Anlægget af den kommende rundkørsel i krydset N.P. Josias-sensvej/Østerbrogade. I baggrunden byggeri af supermarkedet LiDL, førhen det nu sanerede Svineslagteri, samt Grenaa Dampvæveris bygninger

Da havde jeg lysten og tilladelse til at være på byggepladsen, og der blev taget mange billeder. De fotoalbum er i koncernen i dag.

Den nye rundkørsel med et kig ned ad Havnevej marts 2004

Baunehøj Mølle

Den Baunehøj Mølle, som desværre nedbrændte torsdag den 2. maj 2002, var ifølge Carl Svenstrup opført i 1884 og var således ca. 118 år gammel.

Efter sigende var det en kommunalarbejder,

der blev sendt op for at luge ukrudt omkring møllen, hvilket han vistnok fik gjort lidt for godt, eftersom gasbrænderen fik fat i noget letfængeligt ved møllen, og ulykken skete, at møllen brændte ned til grunden hin torsdag eftermiddag.

Næsten daglig kan jeg fra mit hjem høre flere udrykningshorn tude gennem byen på vej til en eller anden ulykke, så den dag reagerede jeg ikke på brandbilernes tuden gennem byen ad Markedsgade. Ved ca. 16-tiden gik jeg op på Torvet, hvor en bekendt gjorde mig opmærksom på og spurgte, om jeg ikke var til brand. ”Hvor?” spurgte jeg, for jeg havde intet hørt om nogen brand, da jeg gik på Torvet. ”Det er da Baunehøj Mølle, der er nedbrændt til grunden.”

Baunehøj Mølle ca. 1950

Så fik jeg travlt med at komme hjem efter mit fotoudstyr, og så godt som nu mine gamle ben og min rollator kunne gå og rulle, gik det straks mod Baunehøj, men kun for at konstatere, at der ikke var meget tilbage af den gamle mølle. Kun nogle sodsværtede mure og lidt træværk var alt, hvad ilden havde levnet, inden brandvæsenet fik de sørgelige rester slukket. Jeg tog selvfølgelig enkelte fotos af de sørgelige rester af den gamle mølle.

Hvad nu, skulle Baunehøj Mølle, byens gamle vartegn, opføres igen, eller hvad skulle der

eventuelt ske med møllegrunden? Byens borgere havde mange forskellige meninger om sagen, hvilket kom til udtryk i aviser og blade, hvordan mange borgere helst så møllegrunden benyttet igen. Den gamle byfotograf, Frank Pedersen, hvad syntes han? Skulle møllen genopføres, og var det et fotoemne, som jeg skulle følge op med diverse fotos, for det ville koste mig mange penge, penge, som min folkepension ikke kunne klare uden nogen økonomisk støtte til arbejdet. Her må jeg sige såvel Grenaa Kommune ved Birgit Purup som den lokale Lion's Club og den lokale Rotary Club en stor og hjertelig tak for deres økonomiske støtte, for uden deres hjælp havde jeg ikke kunnet gennemføre mit fotoarbejde.

Jeg gik i gang med at klippe forskellige artikler ud af aviser og blade og sætte det sammen på kartonark om, hvad byens borgere mente for eller imod den nye mølle. Da det endelig blev besluttet fra kommunens side, at møllen skulle genopføres, begyndte jeg den lange vej op og ned ad Baunehøjvejen for at følge det begyndende arbejde med at grave grunden ud til, hvor der skulle bygges, dels selve møllehuset og dels de to sidemagasiner.

En frostklar onsdag den 10. december 2002 kunne det første spadestik tages under behørigt ceremoniel af forskellige håndværkere, laugsmedlemmer, journalister, fotografer og flere af byens borgere. Derefter kunne håndværkerne gå i gang med at grave grunden ud for lidt efter lidt at begynde selve byggearbejdet på møllehuset og de to magasinbygninger.

Ca. hver anden uge tog jeg traveturen op til mølletomten, tog en serie fotos af arbejdet, selv om det mange gange var noget pløret og ujævnt at færdes deroppe, men jeg skulle og ville have mine billeder fra de forskellige arbejder på stedet, for derefter at gå hjemad igen. I samme tidsrum havde jeg saneringen af slagterigrunden ude på Østerbrogade samt anlæggelsen af rundkørslen samme sted at fotografere.

Skiftevis Baunehøj og Østerbrogade, det er måske derfor, jeg ikke er den, der rager højest i vejret, men holder mig til verselinjen "ved jorden at blive, det tjener mig bedst."

Da grunden var støbt og bæredygtig, kunne murerne komme til at stable de mange tusinde mursten, der skulle udgøre murværket, først selve møllehuset og derefter de to magasinbygninger. Fredag den 16. april 2004 kl. 13 kunne der holdes rejsegilde med behørigt traktament af røde pølser, pølsebrød, øl og sodavand samt flere pæne ord om det gode, solide arbejde, som indtil nu var udført.

Næste store skridt i møllebyggeriet var møllekroppens ankomst til Grenaa via en transport på en ponton fra Fakse Ladeplads til Grenaa Havns Djurslandskaj, hvorfra den store møllekrop blev trukket i land for derefter pr. blokvogn at blive kørt op til møllepladsen på Baunehøj. Det var vist noget af et lidt usædvanligt skue at se en ny møllekrop komme sejrende og derefter kørt ad forskellige gader og veje op til dens fremtidige plads. Hele dagen var der da også masser af mennesker på færde for at se på. Takket være gode venner, der havde bil, fik jeg lejlighed til at se hele møllekroppens færd nede fra havnen og op til Baunehøj, så at jeg også har denne færd med på filmen.

Om eftermiddagen den 9. oktober 2004 stod en stor og kraftig kran parat til at løfte den store møllekrop på 35 tons på plads oven på det murede møllehus. Også her var jeg med og fik nogle fotos fra seværdigheden af at få hejst den nye møllekrop på dens fremtidige plads på toppen af Baunehøj. Nu kunne møllebygger Jens Jørgensen, Fakse Ladeplads, med sine kolleger begynde at montere mekanikken inde i møllekroppen, så at denne engang kunne komme til at male korn.

Andre lokale håndværkere havde også travlt med at gøre magasinerne klar, og der blev til både et lille køkken samt toilet og varme i lokalerne. Alt blev meget bedre og

tidssvarende end i den gamle, nedbrændte mølle.

Tanken var fra begyndelsen, at hele møllen skulle være klar til indvielse den 10. november 2004, altså Mortensdag, men sådan kom det desværre ikke til at gå. Forskellige uheld gjorde, at byggeriet blev forsinket flere gange, således at indvielsen måtte udskydes. Der skulle også en møllehat på, ca. ti tons, og der måtte en stor kran til at løfte den på plads oven på møllekroppen, og nu begyndte det at ligne en rigtig mølle igen.

Møllehatten løftes på plads af en kraftig BMS kran

Hatten kom på onsdag den 5. januar 2005, men der manglede endnu vingerne på 1100 kg. pr. styk, som også skulle monteres i mølleakslen, og det skete onsdag den 13. april 2005, hvor de ca. 20 meter lange vinger blev hejst på plads, dog ikke uden problemer. Vejret drillede lidt, så den ene vinge ikke ville makke ret, og vinden blæste vingen ind mod kranarmen, hvilket denne ikke kunne tåle. En ny og større kran blev rekvireret fra Randers, og efter nogle timers ventetid kom omsider den større kran, der kunne magte opgaven, så den sidste vinge også kom på plads i mølleakslen.

Sluttelig var der indvielse af møllen fredag den 13. maj 2005, hvor jeg også var med, dels for at fotografere indvielsen og dels for at overrække formanden for Møllelauget, fru Bente Gitz-Johansen, min gave til Mølle-

lauget, nemlig tre tykke fotoalbums eller scrapalbums over hele møllebyggeriet.

Fra jeg begyndte på arbejdet og indtil nu, er det blevet til tre tykke albums, der fortæller i fotos og udklip om møllens brand, og til den nu står endeligt færdig efter ca. tre års arbejde, og formentlig til glæde for hele Grenaa bys borgere, idet de nu igen har et synligt vartegn, der fortæller, at nu er vi snart hjemme igen efter en forhåbentlig dejlig tur.

Møllehatten næsten på plads

Af andre fotoopgaver, der har haft min interesse, kan nævnes byens nye Åguden nede ved Sønderbro. Hvem husker ikke det kedelige buskads, som dengang fyldte trekanten op mod banen? Det har jeg på fotos og hen ad med tiden, som det blev renoveret, og til nu, hvor der er blevet et helt pænt sted ved indkørslen til byen. Alt dette har jeg også samlet i et fotoringbind med en samlet oversigt over Åguden og dens tilblivelse.

En noget kedelig og umoderne rutebilstation blev omsider moderniseret i 2006, et interessant arbejde, som jeg også fulgte op med fotos, og hvor jeg var med ved en hyggelig og festlig indvielse, hvor selve maskotten Henry fra DSB også deltog.

"Fotopose" til afhentning af billeder fra Schacht Olsen 1953.

Vogels Have er også blevet forandret, idet der nu står et stort boligkompleks i den gamle have. Det første var nu det kønneste og hyggeligste at se på, men det er også blevet fulgt op med fotos og album.

Så har der været Åbyen, Søndergade, omlægningen af Lillegade og Storegade til gågader og alle de andre steder, som jeg efterhånden slet ikke kan huske, uden at jeg sidder og kikker i mine billeder. Det har alt sammen krævet mange billeder og mange skridt, men jeg har haft lysten og energien.

Navn Frank Pedersen Nr. 136
 Adresse Andreas Jakobsen fælse Færdig

Antal	Størrelse		Beløb
1	120	Rullefilm fremkaldt	0.90
		Miniaturefilm ..	
		Planfilm/Plader ..	
7	6x9	Aftryk 1st kv. 31	2.40
		Forstørrelser	
		Standardforstørrelser	
Omsat			Ialt kr. 3.40

Film samt fremkaldelse af 7 billeder kr. 3,40

Glæder og oplevelser for den gamle byfotograf

Som jeg har fortalt, er min interesse for byfotograferingen væsentligt opstået fra fhv. lærer Carl Svenstrup, der på sin levende måde kunne fortælle om vor gamle by Grenaa.

Ved at læse og studere hans fyldige bogværk om Grenaa fik jeg derigennem interessen for mit videre fotoarbejde. Jeg husker ikke nøjagtigt, hvornår jeg tog de første billeder, eller hvilke motiver jeg dengang tog, men jeg husker, at jeg op til flere gange blev skældt ud af en grundejer eller husejer.

Pavillonen, før den fik den nye tilbygning, omkring 1940-45

Når vedkommende så, at jeg fotograferede vedkommendes hus, eller hvad jeg nu fotograferede. ”Hvorfor fotograferer du mit hus? Hvad nytte er det til? Hvad skal du bruge de billeder til og er du eventuelt spion for nogle fremmede folk?” Sådanne skældud har jeg af og til mødt, og hver gang har jeg forsøgt at forklare vedkommende, at jeg enten har læst eller ladet mig fortælle, at nu skulle der ske et eller andet ved huset. Dengang tænkte jeg slet ikke i fremtiden som nu. Det var bare en leg eller interesse efter hr. Svenstrups ide, som jeg havde læst mig til. Derfor blev flere af mine billeder næsten også taget på en slags tyvetogt, for jeg brød mig ikke om at blive skældt ud af en husejer bare for at tage et par fotos.

Dengang var det almindeligt sort/hvid foto,

men senere er også farvefilmen kommet til som det nu mere almindelige foto. Jeg husker også den allerførste farvefilm, en Kodak 6x9, som jeg dengang fik af søster Tove i Canada, for farvefilm fandtes dengang ikke i Danmark, og da farvefilmen endelig var taget færdig, så måtte filmen igen sendes til Canada til fremkaldelse der, for man havde endnu ikke mulighed for at fremkalde filmen her i Danmark. Nu om stunder fremkaldes farvefilmene fra time til time, det går hurtigt og med pæne farver på det færdige billede.

Byens offentlige pissoir, omkring 1940-45. Den lille dør til venstre fører ind til pissoiret, mens den til højre er ind til fængselsgården

Mit apparat var nok heller ikke det bedste, et Kodak klappamera 6x9 cm. med en klap, der skulle slås ned, en sort bælg trækkes ud til et stopsted, og derefter var det op til mig selv at vide, hvilken blænde, tid og afstand jeg skulle bruge for at få et godt billede. Dengang var mine fotos sikkert heller ikke altid så gode, som de måske burde være, men alting har jo sine lærepenge, og dem måtte jeg altså også betale. Som tiden gik, kom der flere nye og mere tekniske apparater, der næsten kunne klare de forskellige indstillinger selv, ligesom søgeren også blev meget bedre at se igennem.

Omtalte klappamera købte jeg hos byens første fotohandler og fagfotograf, nemlig hos Chr. Schacht Olesen i Østergade 2, en særdeles flink, venlig og hjælpsom mand, som jeg fik det bedst tænkelige venskab med. Altid parat til at hjælpe og vejlede mig, når jeg var i tvivl

om at fotografere samt brugen af mit kamera.

Den nu sanerede skolebygning og asyl på Vestervej

Nævnte Schacht Olsen var den første, der gav mig en fotoopgave, om jeg ville tage ned på Havnevejen og fotografere et bestemt hus til et kreditforeningslån. Der skulle fotograferes et hus fra gaden og gårdsiden til en kunde, som senere kunne hente billederne i fotoforretningen. Det blev ikke sidste gang, jeg kom på fotoopgave for Schacht Olesen, som dermed fik løst en kundeopgave, og jeg fik film til mit fotoarbejde.

Langt de fleste gange har det heldigvis været en glæde at fotograferer, og i dag glæder jeg mig over, at jeg har været med til at skabe minder om Grenaa by, som den har set ud i min tid med kamera.

Restaurant Hjørnet fotograferet mellem 1950 og 1960, et af mine første byfotos

Peter og Lenes kobberbryllup

Den 17. september 1991 kunne Foto Nyt's ejere, Peter og Lene Weje, fejre kobberbryllup. En festaften, der blev afholdt i Vejlbys Forsamlingshus med masser af gæster, ikke mindst deres eget personale på ca. seks personer, som nok alle kunne bruge et kamera til en sådan lejlighed, men ingen ville tage tjansen som fotograf for denne aften. De ville feste med Peter og Lene uden tanke for at fotograferer festligheden. "Vi sender bud efter Frank, han vil sikkert gerne hjælpe os med at tage aftenens fotos, så vi andre kan holde fri." Frank blev kontaktet, og han ville gerne hjælpe dem, så jeg kom også til fest. Jeg husker ikke, hvor mange ruller film jeg tog, men det blev vist til mange den aften. Jeg havde igen en herlig og festlig aften sammen med gode venner, som jeg allerede kendte fra mine jævnlige besøg i fotoforretningen. Til deres sølvbryllup skulle jeg ikke fotograferer, for der var jeg inviteret som gæst uden fotoopgaver.

Kulturpris fra Unibank

Der har været glæder og dejlige oplevelser som en pæn påskønnelse for mit mangeårige fotoarbejde. I de første mange år gik jeg stille omkring og tog mine fotos uden dog at vide dengang, at de senere skulle blive til et kulturværk for byen. Jeg måtte også selv betale såvel film som fremkaldelser, hvad der også har kostet mig en del penge. Men det var jo lysten, der drev værket, og jeg fik altid råd og penge til mit arbejde.

Engang i 1994 havde jeg enten læst eller hørt tale om, at daværende Unibank havde noget, de vistnok kaldte kulturpriser, altså en slags penge til kulturarbejder. Da jeg dengang jævnligt havde ærinde ind i banken, forespurgte jeg en af de flinke damer, hvad det var for penge, og om jeg eventuelt kunne komme i betragtning med mit fotoarbejde. "Lige et øjeblik, så skal jeg kalde på privatkundeførfen," og straks kom en meget sød, flink og charmerende Merete Møller frem

til skranken for at høre, hvad mit ærinde var. Jeg sagde, som jeg havde hørt eller læst, at banken skulle have en eller anden sum penge til kulturarbejde. "Hvad har De så at vise frem," sagde hun, "for vi må vide lidt om, hvorfor De søger pengene." Jeg fortalte damen, at jeg havde en ret stor samling fotos fra det gamle Grenaa, og at jeg fortsat var i gang med at fotografere ændringer i bybilledet. "Det må vi se nærmere på, for vi kan selvfølgelig ikke uden videre forære Dem vore penge." Straks fik de en invitation til et besøg i mit hjem, og så vidt jeg husker, kom der tre damer fra banken samme aften for at se en del af samlingen, for hele samlingen kan umuligt gennemgås på én aften. Som den indbyder, jeg var, var der både kaffe og kage til en sådan aften, og selvom omtalte Merete Møller ikke var fra Grenaa, så blev hun alligevel så betaget af de mange gamle fotos, at hun sagde: "Dem må vi have en udstilling af oppe i banken, ellers ingen penge til Deres fortsatte arbejde."

Efter nogle ugers forberedende arbejde kunne vi åbne en mindre udstilling i bankens lokaler den 4. april 1994 med reception og taler for mit fotoarbejde, og hvor jeg fik 3.000 kr. til mit arbejde. Havde jeg før gået stille rundt og taget mine fotos, så kom jeg nu pludseligt i "rampelyset" og dermed også i avisen, så jeg på den måde blev kendt i hele Grenaa. Alle pengene blev selvfølgelig sat ind på min fotokonto hos Foto Nyt ved Peter Weje i Storegade 4, så at jeg derfra havde rådighed til mit fotoarbejde.

Lions Clubs fotoudstilling på Museet

Så vidt jeg husker det, var det i 1994, at jeg i samarbejde med den lokale Lions Club havde en større fotoudstilling i december på Djurslands Museum. Igennem et par måneders tid havde jeg hver tirsdag eftermiddag besøg af Hother Krag og Holger Pedersen samt Knud Nis Hansen, der alle tre hjalp til med at finde ca. 600 fotos frem fra mit arkiv til den kommende udstilling på museet. Forinden var der lavet store plakater, der blev delt rundt i byens forretninger, så at flest muligt fik besked om udstillingen.

Ved åbningen blev der holdt en reception i museets lokaler, men hvor mange der har været inde at se udstillingen, har jeg desværre ingen tal på. Udstillingen var som nævnt i december måned, hvor mange har juletravlt, og vi havde regnet med og håbet på, at museet ville være åbent i juledagene, men desværre, der var vist en del gæster, der måtte gå forgæves til døren.

Det er et ret stort arbejde at lave en sådan udstilling, men takket være den gode hjælp fra ovennævnte herrer fik vi det klaret, vistnok til alles tilfredshed. Til nytåret skulle så det hele pilles ned igen, og var arbejdet stort med at lave udstillingen af de mange gamle fotos, så var arbejdet ikke mindre, da jeg skulle samle de mange fotos sammen igen og igen få dem samlet i arkivet. Flere har i tidens løb forespurgt om en ny udstilling, men dertil siger jeg nej. Det arbejde gider jeg ikke have mere.

Årets kagepris

1995 var året, hvor Grenaa By kunne fejre sit 550 års købstadsjubilæum, et jubilæum, som jeg også kom til at mærke lidt til. Samme år i januar var der annoncer og stemmesedler i forskellige aviser og blade om, hvem der skulle have årets kagepris, en pris, som daværende konditor og bagermester Herluf Kristensen i Kannikegade havde indstiftet. Prisen skulle gå til en person, klub eller

forening, som i årets løb havde gjort et uegennyttigt arbejde for Grenaa By. Ved at stemme på omtalte stemmeseddel og aflevere denne udfyldt i bagerforretningen kunne man få enten en kop kaffe i det tilstødende cafeteria eller en æske chokolade. Jeg har ingen viden om, hvor mange stemmesedler der kom ind, men en formiddag i februar 1995 ringede bagermesteren til mig, om jeg var parat til at modtage årets kagepris, for en enig komite havde valgt mig som den, der havde flest stemmer og dermed den, der var valgt til den ærefulde kagepris. Jeg fik da svaret pænt ja tak, det ville jeg da gerne, selvom jeg aldrig havde haft drømme om en sådan ærefuld pris. Bagermesteren ville gerne, om jeg kunne komme ind i bagerforretningen, så at vi kunne aftale nærmere om det videre arrangement. Jeg måtte ikke fortælle det til nogen, for det skulle være noget af en hemmelighed for byens øvrige borgere, hvem der skulle have kageprisen. I glædens rus var det lidt svært at tie stille, men jeg sagde ikke noget ude i byen.

Aftalen blev, at jeg torsdag den 23. februar 1995 kl. ca. 17.30 blev afhentet på min adresse af bagermesteren selv i en af hans flotte biler, og jeg var selvfølgelig klædt i mit selskabstøj, en mørkeblå habit, for derefter at blive kørt ned til Stena Hotel til en lækker og velsmagende aftensmad i selskab med hele bagerpersonalet. Jeg husker ikke mere, hvad menuen var, men det smagte ganske fortrinligt og lækkert. Efter endt spisning gik vi ovenpå i et større selskabslokale, hvor den videre festlighed skulle foregå. De medbragte fotos fra min samling var sat op på tavler, så at samtlige indbudte gæster kunne se dem. Jeg havde fået lov til af bagermesteren at invitere min egen familie og en del af mine gode, private venner, at disse også kunne nyde lidt godt af festen.

Mellem kl. ca. 19.30 og 20 strømmede det ind med de mange gæster, som var indbudt til festen, vel en ca. 60 – 70 gæster, som jeg gik rundt og hilste på, indtil bagermesteren kaldte, at nu var det tid til, at viceborgmester Mogens

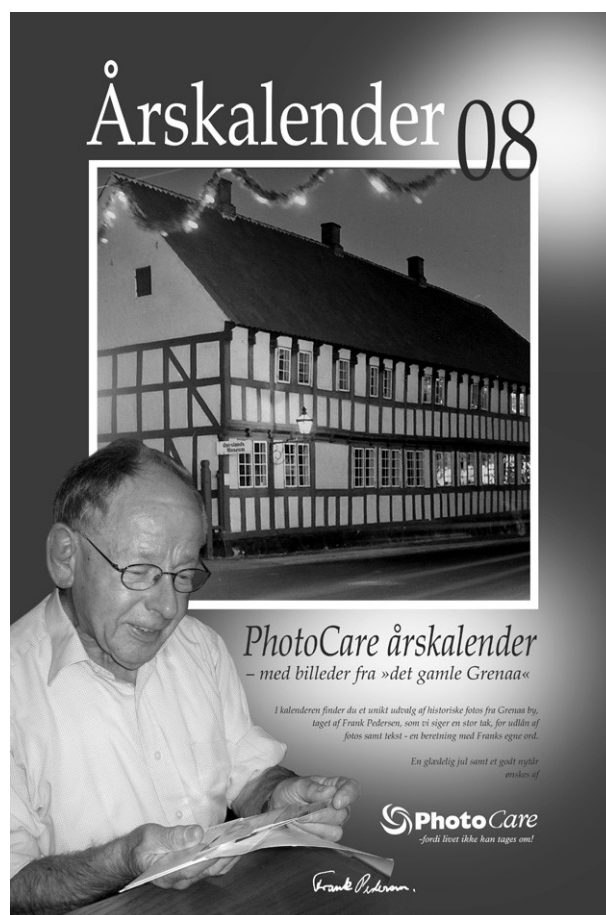
Blach ville holde talen for mig, en tale, hvori han roste mig for mit mangeårige fotoarbejde, og at det derfor var en stor glæde for ham at overrække mig årets kagepris som en stor påskønnelse for mit arbejde, og at jeg fuldt ud havde fortjent denne hæder og pris. Jeg fik derefter overrakt et diplom for mit arbejde samt en stor lagkage beklædt med marcipan og chokolade formet som et kamera. Efter Blachs tale ville storebror Knud også sige lidt om såvel min fortid som nutid, nemlig at jeg havde været flittig med mit kamera, men også dygtigere med årene, noget, som han huskede fra mine yngre år. Alt imens der blev holdt taler, blev der filmet og fotograferet dels ved Tommy Møller fra Foto Nyt, men også videofilmet af Sara Poulsen, så jeg har talrige fotominder fra en nu svunden festaften. For en gangs skyld var det mig, der måtte stå foran fotolinserne, og der blev filmet godt og grundigt hele aftenen.

Midt i salen var rejst alle tiders kagebord med lækre kager i alle afskygninger, og som det var gæsterne selv, der måtte gå hen og tage af til kaffen. Det siges, at et sønderjysk kaffebord er stort og lækkert, men jeg tror, at netop dette festlige kagebord har overgået alle andre kageborde, selv de sønderjyske! Vi kunne jo ikke feste hele natten. Bagermesteren skulle tidligt op næste morgen, så jeg holdt en mindre takketale for hele æren og festen, hvorefter der var almindeligt opbrud. Selv blev jeg kørt hjem med mine fotos, lagkage og diplom af familien Lindgreen, efter alle tiders dejlige og festlige aften.

Fotokalenderen

Det må have været i efteråret 2003, at Peter Weje fik ideen til, at der ud fra mine gamle fotos kunne blive en kalender med de 12 måneder og et lille skrift om mig og mit liv. Så vidt mig bekendt blev det vist en god salgsvare for fotoforretningen. Folk kunne jo godt lide at se de gamle fotos og mindes gamle dage, og det har da også medført en masse henvendelser til mig om mangt og meget om vor gamle by.

Engang i 2003 havde fotoforretningen en slags åbent hus, hvor kunderne kunne komme ind og få signeret årets fotokalender med mit navn, en ganske god og hyggelig eftermiddag. Kalenderen kunne bruges som julegave, men året efter kunne vi desværre ikke hamle op med en TV håndboldkamp om eftermiddagen. Da var gaderne næsten tomme under kampen og derfor heller ikke meget salg i fotoforretningen.

Fotokalender for 2008

Ideen må have været god, for i 2007 blev fotokalenderen atter lavet og udgivet.

Ferieminder

I mine unge år holdt jeg gerne ferie hos min familie dels i Brønshøj ved København og dels i Helsingør. I Brønshøj var det søster Anna og svoger Orla, der var mine ferieværter, hos hvem jeg gerne opholdt mig i en otte dages tid. I disse dage fartede jeg København rundt for at se forskellige seværdigheder.

I København havde jeg også onkel Peter ude på Østerbro i Zinnsgrade nr. 7, hvor han boede sammen med tante Elise og deres åndssvage søn Helmer, også kaldet Basse. Onkel Peter og tante Elise havde en mindre købmandsbutik i en lille kælderbutik, hvor jeg engang imellem besøgte dem. Efter tantes død kom en meget flink og sød frk. Hansen ind som en slags husbestyrerinde. Senere købte onkel Peter et dejligt sommerhus oppe i Nordsjælland, hvor jeg også var med flere gange. Det var et rigtigt dejligt sommerferieliv, og da onkel altid var i godt humør, så var der liv og glade dage i sommerhuset.

Efter de første feriedage i Brønshøj gik turen videre til søster Else og svoger Erik i Helsingør. Jeg fik set Kronborg Slot samt det skibsværft, hvor svoger Erik arbejdede. Enkelte sejlture til Helsingborg på svenske-siden blev det også til, og jeg fik lidt slik, tobak og andre varer med hjem. Efter en dejlig ferietur gik det igen hjemad mod de hjemlige kødgryder i Grenaa. Jeg kan ikke huske, hvor mange år dette ferieliv varede, men i ca. 1961 fik jeg smag for en udlandsrejse. Den første rigtige udlandsrejse gik i bus til Calella i det nordlige Spanien, nærmere betegnet til Costa Brava kysten. En tidlig morgen startede turen med toget til Århus, hvor jeg skulle møde bussen, der skulle samle op af danske gæster og derfra videre gennem Jylland ned til den dansk-tyske grænse og videre derfra ned gennem Tyskland og Frankrig, og på tredjedagen endte vi omsider ved Calella, vores ferieby de næste otte dage.

Her var hele selskabet en tur til Barcelona og blandt andet også til spaniernes folkeforlystelse tyrefægtning. Efter at vor rejseleder havde løst billet for hele selskabet, blev vi ledt ind i den store, runde arena, hvor man fra sin siddeplads på cementbænke havde et godt udsyn over arenaen ved jorden, og hvor tyrefægtningen skulle foregå. Jeg har ikke forstand på de mange regler, der findes, og hvad de forskellige mennesker i arenaen hedder, ud over, at han, der skal dræbe tyren med sit spyd, kaldes en toreador, men magen til dyrplageri af tyrene skal man lede længe efter. Tyrene er gjort stumme, så at de ikke kan brøle af smerte, tre lange spyd bliver jaget i nakken på det plagede dyr vistnok for at forberede det endelige spyd, der skal dræbe tyren af toreadoren, som jager sit spyd ind til tyrens hjerte og dermed dræber tyren. Magen til dyrplageri har jeg aldrig set før, når jeg så tænker på, hvilken hurtig og ekspres aflivning vi gav dyr på slagteriet, så må tyrene have haft en forfærdelig brutal og smertefuld død i arenaen, men for spanierne er det en ren folkefest på samme måde, som når vi her i Danmark går til en fodboldkamp. Nu har jeg set og oplevet den form for forlystelse, men det er bestemt ikke en fornøjelse, jeg synes om. Det er en form for dyrplageri, som burde forbydes ved international lov.

Ud over de ca. 50 danskere, som var med på turen, havde vi også fire søde, flinke og dejlige, norske jenter, hvoraf jeg kom til at sidde næsten ved siden af den ene, hvis navn var Karin Vestnes fra Oslo. Hun var ansat i et rejsebureau i Oslo og var vistnok dengang vant til at rejse som en slags repræsentant for sit rejsebureau. Selv om Karin talte meget hurtigt, måtte jeg prøve på at forstå hendes norske sprog, om end jeg havde en del besvær. Norsk skulle jo være lidt a' la dansk, men alligevel havde jeg en del besvær, når hun talte til mig. Trods mine besværigheder med at forstå alt, hvad Karin sagde, så blev vi nu alligevel så gode venner, at vi her ca. 46 år efter vores fælles rejse stadig er gode venner, og jeg er godt og stærkt forelsket i min Karin, selv om

det aldrig er blevet til hverken forlovelse eller giftermål, vi er bare rigtigt gode venner. I tusindtal af breve og pakker er siden hin rejse i 1961 sendt mellem Oslo og Grenaa, et godt, varmt og kærligt venskab.

Foruden denne spaniensrejse, som var en stor succes, har jeg rejst i flere andre lande som Norge, Sverige, Tyskland, Østrig, Schweiz, Frankrig, Italien, Portugal, Rhodos i Grækenland, Israel, Jugoslavien, Tunesien, Madeira, Tjekkoslaviet samt flere andre steder, som jeg ikke husker mere. Jeg kan blandt andet fortælle, at jeg i Jerusalem har gået på Via Dolorosa, vejen, hvor Kristus ifølge bibelen skulle have gået med korset på vej til Golgata før korsfæstelsen. Jeg har også været nede i Kristgrotten.

Ja, der kunne fortælles i tusindvis af rejseoplevelser fra mine unge år, men så bliver jeg ikke færdig foreløbig. I de år, hvor jeg hvert år rejste ud på ferie, har det været med den største glæde og fornøjelse, at jeg tog af sted fra Grenaa. En del af rejserne er foretaget med bus fra Århus, andre rejser har været med fly fra enten Billund eller Kastrup, hvor jeg dengang havde søster Anna i Brønshøj, og hvor jeg overnattede mellem udtur og hjemtur efter endt ferie. Jeg har været langt omkring på mine lange udenlandsrejser, har mødt mange søde, sjove og dejlige mennesker, som det har været en stor oplevelse og glæde at være sammen med. Dog må jeg også fortælle, at jeg enkelte gange har mødt ret så kedelige og kværlantiske mennesker, der burde være blevet hjemme, hvor de kom fra, for man skammer sig som dansker, når sådanne mennesker begynder at opføre sig uforskammet og kritisk over for alt og alle. Heldigvis har langt størsteparten af dem, jeg har rejst sammen med, været søde, rare, flinke og gemytlige mennesker, som det har været en glæde at være sammen med, og som har været en medvirkende årsag til, at jeg fik den gode og minderige rejse ud af hele turen. Flere af disse rejsevenner havde jeg forbindelse med til lang tid efter hjemkomsten.

Som allerede nævnt har jeg været så langt omkring i Europa, at jeg vist ikke har noget til gode, hvad rejseoplevelser angår. Jeg husker ikke, hvorfor jeg holdt op med at rejse til udlandet, men formentlig var det på grund af pengemangel eller sygdom. Faktum blev, at jeg holdt op med mine udlandsture, selv om det kribled i mig, når tiden var inde til en rejse. Men tiden er jo gået alligevel, og da jeg har mit fotoarbejde, har jeg aldrig haft tid til at kede mig. Man siger jo også, at det kun er uintelligente mennesker, der keder sig, altså håber jeg at være blandt de mere intelligente af byens borgere! Tiden er gået, og når dette skrives, er jeg blevet 85 år, så jeg mener nok, at jeg har gjort min borgerpligt.

Mit testamente

Det må have været engang i ca. 1991, at jeg fik en henvendelse fra daværende borgmester Arne Jessen om, hvor alle mine mange fotos engang skulle hen ved min død. På stående fod kunne jeg ikke sige noget om det, for det havde jeg slet ikke tænkt over på daværende tidspunkt. Der blev spurgt, om nogen i min familie måske skulle arve samlingen, men det vidste jeg forlods, at der ikke var, for jeg var den eneste i familien, der havde denne interesse. Så blev der spurgt, om jeg kunne tænke mig at testamentere samlingen til Grenaa Egnsarkiv, noget, som jeg heller ikke havde taget standpunkt til, men det satte alligevel nogle tanker i gang, så jeg henvendte mig til Advokatvagten på Grenaa Rådhus for at forespørge, hvad et testamente over min fotosamling ville koste. Dengang kostede det 1.000 kr. samt stempelmærke 50 kr., fik jeg at vide. Med den besked fik jeg igen en samtale med Arne Jessen, at jeg gerne ville testamentere min samling til Egnsarkivet, når jeg engang ikke var mere. ”Jamen det behøver du slet ikke at spekulere over, for byrådet har sin egen jurist i Per Gudme, og det kan han sagtens klare for dig”, sagde Arne Jessen.

Efter et par dages forløb traf jeg Per Gudme i Jaco, og der fortalte han mig, at vi vist skulle have et møde sammen om et testamente. ”Er du ked af at komme over på mit kontor på Rådhuset, at vi kan få et møde om blandt andet de juridiske dele, for alt skal jo være juridisk i orden med et testamente.” Efter nærmere aftale mødte jeg op på Gudmes kontor, hvor vi fik alt det juridiske på plads, og jeg var jo uden ægtefælle, samlever og børn. ”Det er jo først og fremmest din fotosamling, der skal testamenteres bort til Egnsarkivet.” ”De må tage alt, hvad de kan bruge, og eventuelt ubrugeligt skal destrueres, at ingen andre får fat i det. Og skulle jeg eventuelt gå hen og blive senil eller på anden måde blive syg, så at jeg ikke er retsgyldig mere, så må de også gerne tage samlingen, om noget sådant skulle ske.” Men ud over fotosamlingen siger Gudme

så også, om jeg eventuelt har andre ting i mit bohave, jeg kunne tænke mig at testamentere bort, ”så skriv det ned, at vi også kan få dette skrevet i testamentet.”

Der gik nu ca. ½ år, hvor jeg samlede og noterede, hvem af mine venner og familie der skulle have hvilken del af mit bohave. Som en lille besked tak for mange års venskab og hjælp syntes jeg, at de mange forskellige bare skulle have et lille minde om mig, når jeg ikke var mere. Igen på besøg hos Gudme på Rådhuset, at testamentet kunne blive renskrevet til Domhuset, hvor testamentet skulle registreres i deres bøger, for at dette kunne være retsgyldigt. Om formiddagen den 6.1.1992 fulgte Gudme og jeg over på Domhuset, hvor Gudme havde bestilt tid til registreringen af testamentet, at denne side af sagen nu var i orden. Dagen efter modtog jeg med posten en stor kuvert med det registrerede og stemplede testamente, som nu var retsgyldigt, og ingen kunne ændre mine ønsker. Mine ønsker med hensyn til min ligfærd fik jeg også indsat, så at ingen kunne være i tvivl, når den tid kom. Jeg har doneret min krop til lægerne, for om der eventuelt er noget, de kan bruge til transplantation. Jeg skal bisættes i dybeste stilhed på de ukendtes gravplads og uden nogen form for annoncering i aviser og blade, hverken før eller efter bisættelsen. Alle disse sidste ønsker fik jeg med i testamentet, så at ingen kan være i tvivl om, hvad der skal ske den dag, jeg ikke er her mere. En nu afdød, god ven spæde mig, at med det liv, jeg førte, ville jeg blive mindst 100 år, og jeg ville ikke få fri fra arbejdet, før jeg havde rundet de 100 år. Jeg garanterer ikke for noget, om jeg runder de 100 eller måske siger farvel inden den tid. Den tid, den glæde siger jeg.

Der skal ikke være præst, kirkegang eller klokkeklang ved min død. Jeg vil bare bisættes i dybeste stilhed og med størst mulig beskedenhed.

LIDT PJANK TIL FRANK

40 år 26. august 1962

Melodi: Pigerne i Småland

De danskes vej til ros og magt er, som vi alle ved,
det store, stolte, våde hav, der bølger op og ned,
men derforuden er vi danske også kendt, fordi
vi dække kan et festligt bord, som alle folk kan li'.
Og i dag vi sidder her ved skiven samlet pænt til fest
med et bord, der bugner dels af ko og dels af gris og hest!
Nu det gælder så om blot at få humøret helt i top,
men det går vel af sig selv, når vi bli'r trukket op!

Se, Frank er vært i dag, for han bli'r nemlig fyrré år.
Ja, er det ikke mærkeligt, så hastigt tiden går?
Jeg husker fra hans bettetid, han var en hottentot,
der sad i hønsehuset, hvor han legede båt-båt!
Og når han sku' ha' et nyt sæt tøj, åh, sikken bullesjas,
det kan faktisk ej beskrives, ih, hvor var det dog et mas,
men vi tog det roligt, vi, der rigtigt kendte fødselar'n,
for han var – og er – i grunden jo et kært, lille barn!

Ja, Frank ser stadig ud endnu som mand i ungdoms vår,
og det er vanskeligt at fatte, han bli'r fyrré år.
Men på papiret står det skrevet, han så dagens lys
i nitten-to-og tyve, og det var det kolde gys!
Dengang Frank i vuggen lå og sprællede i bar figur,
var der ingen, der ku' se, at han sku' bli' en stor filur,
for han var så rar, så ren, så sart, den lille glade strik,
ja, han var jo, som vi kender ham i dag på en prik!

I skolen gik det godt for ham, men han ku' ikke li'
at fare rundt i gymnastik, ej heller geometri.
Så han kom ud med vis appel og fik hos Sandberg plads,
og det var godt nok no'et for Frank, her var han veltilpas.
Som han slæbte, du forbarmende, i griseskank og steg,
men, se, fødselaren tog det roligt, alt gik som en leg,
selv når slagt'ren og hans viv fo'r rundt omkring i strakt galop,
tog vor ven det ganske roligt, så han undgik en prop!

Vi ved, at Frank har prøvet mange ting på denne jord,
bl.a. gartner, fotograf og skrædder på et bord.
For tiden står han i sit "bur" og skælder voldsomt ud,
når det bli'r aften, og der mangler søm og bor – en klud.
Men det er nu Franks natur, at alt skal på sin rette plads,
der skal intet smides bort, så derfor g'ir han som'tid "gas".

Men vi ved, at Frank jo overho' det ikke bærer nag,
og at han i virk'ligheden er en god, gammel knag!

Når Carlsen i sin bus ta'r ud i landet her i nord,
så sidder Frank så strunk og stiv og ser på Danmarks jord,
ja, selv til Spanien tog han ned og så på folkeliv,
og kan vi tro på ham, så gik det dér med sving og hiv.
Som han købte ind, ja, man sku' tro, at han var millionær,
og det kneb at ha' det med i bussen hjem til staden her.
Nu om føje tid han atter drager ned til Sydens sol,
dersom, hvis, såfremt, ifald han ikke ta'r til Nordens pol!

Hvis der skal ta's et billede ved festlig lejlighed,
så stiller Frank med apparat, og hvad jeg ellers ved,
og man bli'r fot' graferet både nedefra og op,
og når man drikker øl og føler på sin dames krop!
Men lad Frank blot ha' sin hobby, tiden skal jo gå med no'et,
og nu er de første fyrretyve år for ham så gået.
Skal vi rejse os og hilse pænt på dagens fødselar,
op og stå, I glade gæster, skål med det, som I har!

Familien på Østergade.

